

DE

časopis slovenskih delavcev

št.

9

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

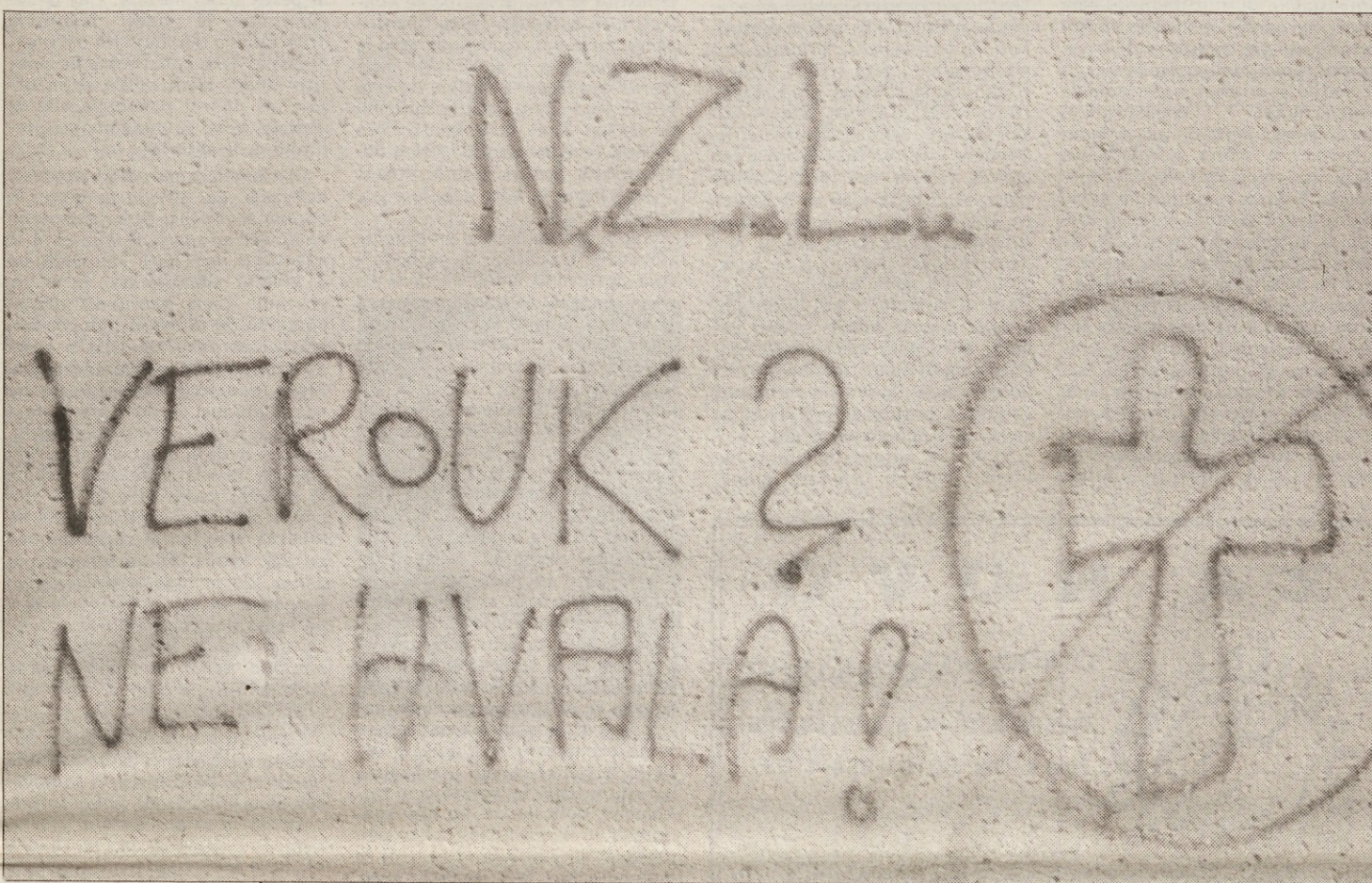
Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

21. SINDIKAT

ZZZS je dobila svoj 21. sindikat. Prejšnji teden so v Velenju ustanovili Sindikat proizvodnje energetske surovine Slovenije (SPESS). Franc Druks, predsednik tega novega sindikata, je povedal, da je njegova ustanovitev posledica večletnih nesporazumov v Sindikatu delavcev energetike Slovenije. Bodo pa s sindikatom, iz katerega so izstopili, še naprej sodelovali.
Več na 4. strani.

Ljubljana, 16. februarja 1995, št. 9, letnik 54, cena 190 SIT

»DUHOVNA OSKRBA« POLICAJEV

Pavle Čelik o pokristjanjevanju policajev v razmerah, ko »družba, ki se strukturira na načelih družbene krivičnosti (in Slovenija danes je taka), pripravlja tla za nov nasilni družbeni prevrat«

Stran 8

DE, torek 14⁰⁰

Še so možnosti

Pogajanja o socialnem sporazumu in plačni politiki se bodo nadaljevala. Ekonomsko-socialni svet je na današnji seji ugotovil, da bi bili obe listini lahko podpisani do 10. marca. Partnerji imajo še skoraj mesec dni časa za usklajevanje pogledov na socialno in plačno politiko.

Kot sta nam povedala Dušan Semolič in Brane Mišič, so ta hip zadržki za sklenitev sporazuma in dogovora tako v vrstah sindikalistov kot tudi pri drugih partnerjih. Različni sindikati imajo o nekaterih zadevah tudi zelo različna stališča.

Partnerji se strinjajo, da bo osnova za izračun dovoljene mase plač v letošnjem letu za 8,6 odstotka povečana masa lanskoletnih izplačil. Podjetja, če bi bilo zanje to ugodnejše, pa bi lahko upoštevala izplačila za zadnje trome-sečje, vendar brez inflacije v tem obdobju.

Sindikati še naprej zagovarjajo 100-odstotno usklajevanje plač z rastjo cen, delodajalci in vlada pa vztrajajo pri 20-odstotnem zaostajanju plač.

Vsi trije socialni partnerji so se sporazumeli, da lahko podjetja za povečanje plač uporabijo le četrtno novou-stvarjenega poslovnega rezultata.

Stališča o regresu za letošnji dopust so še naprej različna. Medtem ko sindikati zahtevajo eno povprečno plačo v republiki Sloveniji, pa druga dva partnerja zagovarjata lanskoletno raven regresa.

Sindikati še naprej odločno zahtevajo, da ne sme noben delodajalec izplačevati manj, kot znašajo izhodiščne plače po splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo.

V najnovejši različici socialnega sporazuma je že upoštevana pripomba Svobodnih sindikatov, da se mora najnižja plača do konca leta povečati na 40 odstotkov povprečnih plač v gospodarstvu. Upoštewane so tudi pripombe Svobodnih sindikatov o pravni varnosti delavcev. Zaposlenost naj bi se letos povečala za en do dva odstotka. V sporazumu pa še ni črtan stavek, po katerem se sindikati odrekujejo pravici do spodbujanja stavk, če bo nasprotna stran spoštovala socialni sporazum. V sporazumu manjkajo tudi jasnejše določbe o zmanjševanju javne porabe, o nižji ceni kapitala in nekaterih drugih zahtevah delodajalcev.

Kot sta nam povedala Dušan Semolič in Brane Mišič, je pristanelek Svobodnih sindikatov na socialni sporazum in dogovor o plačni politiki največ odvisen od napredka pri pogajanjih o panožnih kolektivnih pogodbah. Možnosti za soglasje Svobodnih sindikatov pa bodo večje tudi, če bo dogovor o plačah poleg delavcev in menedžerjev zavezoval tudi poslance.

F. K.

KAM PL(J)UJE SLOVENSKA GOSPODARSKA POLITIKA

Italijani hočejo v Ljubljani zgraditi novo tovarno akumulatorjev, s katero bi Slovenija zgubila 800 delovnih mest.

Stran 19

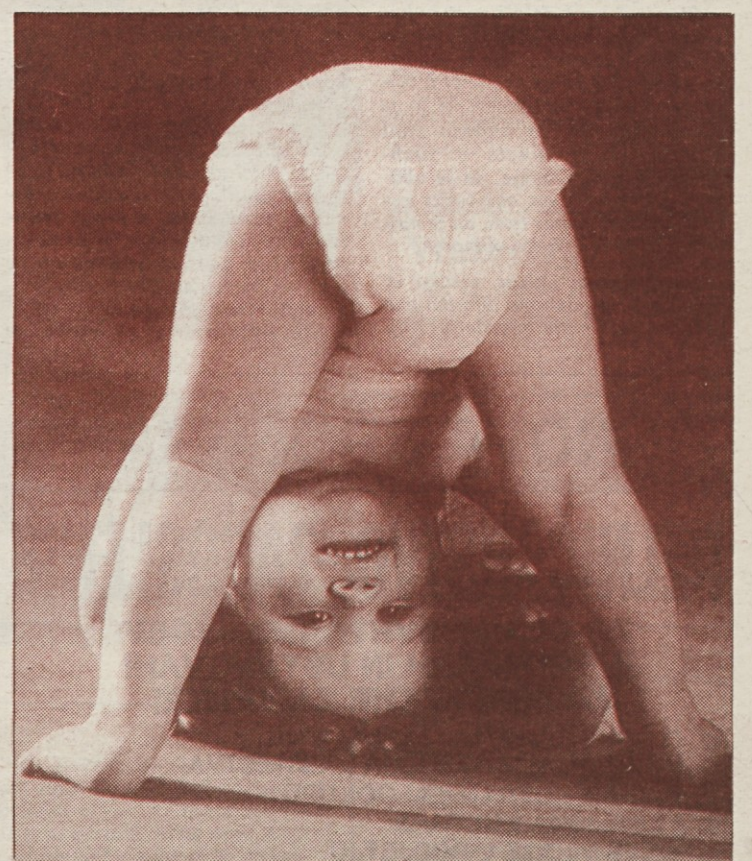
PLAČE V VRTCIH IN ŠOLAH VEDNO BOLJ ZAOSTAJAJO

Stran 5

SINDIKAT MED NAKOVALOM REVŠČINE IN KLADIVOM DRŽAVE

Reportaža z obiska pri beograjskih kolegh in sindikalistih – na 3. strani

Potopis in pogovor s podpredsednikom GZ Srbije – na 13. strani

PEDIATRI IZGUBILI OTROKE

Stran 18

Piše: Ciril Brajer

Petelini sprave in parade

Za Srbe in Hrvate sta na spornih območjih verjetno le dve rešitvi. Po prvi jih čaka vojna, v kateri se bodo pač poklali do končne rešitve, takšne ali drugačne. Po drugi pa bi se morali uesti za mizo, si sami ali s tujo pomočjo na zemljevidih porazdeliti teritorije in potem hitro in dokončno preseliti prebivalstvo.

Sovražstvo med Srbi in Hrvati je tolikšno, da ga je moč dobesedno čutiti. Ko se po nekajdnevem mrzlem prhanju s to mrznjo vrneš v našo ljubo deželico, misliš, da si boš malo oddahnil; sovraštvo namreč duši. Oddih pa je tudi na sončni strani Alp kaj kratke sape. Pri nas namreč sovraštvo še ali znova raznemajo tudi priprave na proslavljanje 50-letnice zloma fašizma.

V zgodovini človeštva se je zvrstilo kar precej civilizacij in kultur. Razlike med njimi so velikanske. Toda dvomim, da bi med njimi našli kakšno, ki je slavila ali danes slavi izdajalce. Moralni in etični kodeksi kultur in civilizacij, kakor so si že med seboj različni, so izdajstvo praviloma postavljali ob najbolj sramoten steber.

Od kod torej zamisli, naj bi partizani in izdajalci, zmagovalci in poraženci slavili skupaj? Mar res izvirajo iz navišnega verovanja, da je tako morda le mogoče doseči spravo med njimi?

Dvomim! Za takšno in tolikšno navišnost namreč ni niti najmanjše osnove. Ne v zgodovini, ne v naši bivši skupni domovini, ki je prava visoka šola sovraženja, ne v domačih okoliščinah včeraj in danes in tudi ne jutri.

Potemtakem gre lahko le za sprenevedanje, cinično slepomišenje in politikantsko igrakanje.

Kaj pravzaprav pa naj bi partizani in udeleženci NOB slavili skupaj z belogardisti, domobranci in kar je še te izdajalske zalege? Kaj naj bi bilo tisto, kar bi lahko njihova srca očistilo več kot utemeljenega sovraštva, ni še nihče povedal. Naj bi bil to spomenik po sicer izposojeni zamisli predsednika države Milana Kučana?

Gotovo ne! Le na kaj naj bi takšno spomeniško skropucalo sploh spominjalo? Morda le zamamce na konflikte in sovraštva, ki jih bodo gotovo zbudile razprave o spomeniku in ob njem. In ni dvoma, da bodo rodile tudi nova.

Nesmisel je več kot očitno. Toda na naših tleh gotovo ne presenetljiv. Nesmisli so nam očitno prirojeni. Ko se na primer družba prizadeva demilitarizirati človeškega duha in vzgaja otroke, da na vojno, orožje in podobne nečednosti spominjajoče igrčke mečejo v smeti ali jih zamenjujejo za miroljubne, se nekaj bedakov spet spomni obuditi vojaške parade. Nesmiselno, a nič manj kot molk, s katerim Slovenci tiho pristajamo na takšne popadke.

Slovenski vojaki bodo verjetno spet strumno korakali in prav zanimivo bo, kako bodo to vebinsko pojasnili. Menda ne tudi tega z duhom sprave?!

Županu in mestnemu svetu v Celju
Ministrstvu za zdravstvo
Ministrstvu za okolje in prostor
Ministrstvu za kmetijstvo v Ljubljani

Doklej še brezbriznost do kadmija?

Slovenci smo dobili spet kako-vojno raziskavo. Tokrat gre za triletno raziskavo o vsebnosti kadmija (Cd) in svince (Pb) v tkivih kokoši in piščancev, ki jo je opravil Inštitut za higieno živil Veterinarske fakultete v Ljubljani. Ni presenečenje, da je obdobje preveč, da sta obe težki kovini nevarni, kakor tudi, da je najbolj ogroženo celjsko območje.

Na Celjskem območju, stroka in javnost vedo ponovno ugotovljeno resnico že domala desetletje. Naj-

prej so za realnost poskrbeli v Društvu za varstvo okolja v Celju, zatem pa se je vključila stroka, ki je dokazala, da je kadmija in svince preveč v zemlji in nekaterih rastlinah, zlasti tistih, ki jih jedo ljudje in živali (pridelajo pa jih na domačem vrtu ali nji). Ob tem moramo spomniti, da je bila raziskava zemlje dobro plačana, da pa je vsebovala tudi analogi: pokazati izvor onesnaženja in predlagati sanacijske ukrepe. (Oboje je priznani strokovnjak vnaš obljubil!). In kaj se je zgodilo?

Rezultati so, kdo je onesnaževal, so strokovnjaki »pozabili« po-vedati, predlagani pa so bili minimalni sanacijski ukrepi, predvsem, česa naj ljudje ne pridelujejo in tudi ne jedo, rečeno pa je še bilo, da bi morali pravzaprav zametati – zemljo.

Kot kaže zadnja raziskava, je

Kam greš, Slovenija?

Bili sta dve Jugoslaviji. Razpadla je le ona druga komunistično-socialistična, umetna tvorba, vzdrževana le z diktaturo komunistov. Prva se je med drugo svetovno vojno le transformirala iz kapitalistično izkoriščevalske v delavsko socialistično državo, v državo, ki pravzaprav prave in dolgoročne perspektive res nikoli ni imela.

Tako močni in ekstremni nacionalizmi, izreden vpliv katoliške pravoslavne in muslimanske vere in cerkve na tem področju in kot vrhunec še neperpektivno in ne-rodovitno samoupravljanje, ki je vodilo le v smer neprestanega pogovarjanja, dogovarjanja, upravljanja, premalo pa v smer boljšega in tržno naravnanege dela, niso omogočali obstoja Jugoslavije. Tako je razpadla na nekaj držav, bolje državic, katerih število še ni dokončno, ker kaže, da bodo nastale še nove. Vse te države pa bodo gospodarsko in politično izredno šibke. Med njimi se bodo pogosto ali celo stalno pojavljale napetosti, celo vojne, pravega miru in gospodarskega razcveta teh držav ne bo, ker bodo s težavo reševale medsebojne spore in probleme in bodo pretežno odvisne in izkoriščane od velikih (ZDA, Nemčije, Italije,

Francije, Rusije). Zato lahko kakšna kritična situacija na področju bivše Jugoslavije ponovno pripelje do nove gospodarske, mogoče celo politične unije v interesu obrambe pred velikimi sosedi (Italija, Avstrija, Nemčija). In takšna situacija ne bo dovoljevala razmišljati da ali ne, ampak bo te države preprosto pahnila v novo situacijo. Primer takšne situacije iz preteklosti: po porazu in kapitulaciji Italije so se na področju t. i. Kninske krajine celo četniki in ustaši skupaj na isti strani bojevali proti partizanom. Dovolj ilustrativen primer. Ena izmed takšnih držav je in bo tudi ostala Slovenija.

V tej državi, za katero, mimogrede povedano, danes še niti v Evropi usi ne vedo, vladata »demim« je treba to omogočiti.

Cilji današnjega parlamenta in vlade niso v razčiščenju zadev. Očitno so interesi parlamenta in vlade takšni, da se večina afer nikoli ne bo razčištila (Slovin, Prisluskovalna afera, HIT, Videm Krško, Safty, Orožje, Optimizem, Depala vas, Celovec, Stanovanjski krediti, nekontrolirani odlivi kapitala v tujino itd.). Botri v teh aferah, ki pa o tem, torej o aferah niso nikoli nič vedeli in nikoli za to odgovarjali, so znani (Bastl, Bavčar, Bizjak, Brejč, Janša, Kozinc, Gaspari, Šešok...), pa karavana klub temu nemo gre dalje. Zato se pojavlja v teh casih slovenske »demokracije« vedno več mafij, udbo mafij, spekulantov, goljufij in kriminala, ki ima ob taki politiki zelo plodna tla za razvoj. Država – parlament in vlada pa ukrepata popolnoma medlo.

Vlada še naprej dovoljuje neurejen plačilni promet, mono-

polno obnašanje bank in zaračunavanje izredno visokih odušinskih obresti pri najemanju kreditov za proizvodnjo (tudi z več kot 40-odstotno letno obrestno mero ob »zniževanju« inflacije in minimalni rasti tečaja DEM). Nemški finančni strokovnjak mi je pred kratkim v razgovoru dejal, da v takšnih pogojih niti nemške firme ne bi zdržale in bi finančno skrhalo. Naši ekonomski teoretiki pa nič.

Na vso moč se proklamira iskanje novih in seveda dobro donosnih tujih trgov, kot to da jih ima babica skrite v košari in je potrebno to košaro le poiskati. Komokracija in aferštvo. Pod krinko parlamentarne demokracije se sistem spreminja pod vodstvom vodilne stranke LDS v kruto obliko liberalnega kapitalizma, pri čemer je vlada nekatere zavjeti zelo ali pa celo popolnoma izpustila iz rok, druge pa še kontrolira in zateguje. Hitra liberalizacija življenja in gospodarstva je problematična v slovenskih razmerah predvsem z vidika, da smo bili še pred nekaj leti v socializmu in takšen hiter in nekontroliran prehod potegne za sabo poleg dobrih tudi veliko slabih stvari. V nadaljevanju bom nekatere pjasnil.

Ena prvih takšnih je uničevanje slovenske industrije in gospodarstva, pri čemer vlada in njeni resorji pocieni in nekontrolirano prodajajo slovenska podjetja tujcem (Zlatorog Maribor, Julon Ljubljana, Tekstilindus Kranj, Papirnica Veveče, MGA Nazarje...) in jim potem celo dovoljujejo, da ta podjetja poslujejo pod krinko nujne povezave z matičnimi firmami ali podjetji v tujini pod drugimi pogoji in z drugačnimi obveznostmi do države Slovenije kot slovenska podjetja. Z drugimi besedami: država Slovenija se v ta podjetja bistveno manj vmešava in sme vmešavati kot v slovenska podjetja, kar torej predstavlja drugačne, težje pogoje poslovanja za slovenska podjetja. Pred prodajo slovenskih podjetij tujcem se oblikujejo razni timi in t. i. ekspertne skupine za vrednotenje, ocenjevanje itd. takšnih podjetij. V teh skupinah je ogromno raznih pravnikov, sociologov, psihologov, politologov, pa tudi ekonomistov in inženirjev, ki so goli teoretiki in podjetij od znotraj še povohali, kaj šele spoznali niso, pa odločajo o tako pomembnih stvarih in s svojim nestrokovnim delom omogočajo razprodajo slovenskega premoženja tujcem.

Pesnik je zapisal: le čevlje sodi naj kopitar. Takšnih kopitarjev imamo mi veliko premalo in potem se pojavljajo razni kvazikopitarji in za njihovo kvazistrokovno delo sta odgovorni prav tako ta država in vlada, ker jim omogočata in dovoljujejeta nestrokovno delo. Ta država in vlada se še ne zavedata, da bodo lahko slovenski delavci pod vodstvom pravih in sposobnih slovenskih menedžerjev prav tako dobro in kvalitetno delali kot pod vodstvom tujih menedžerjev, bodo veliko manj izkoriščani, le s pogoji in razmerami kurenca in boj na svetovnem trgu sta neizprosna. Cene na svetovnem trgu pravzaprav zaradi recesije pri veliki večini proizvodov padajo. Nekaj se seveda še da narediti, še so določene možnosti, ne da pa se kar vse in povprek zjemat z veliko žlico, kot je mogoče slišati pogosto določene »pametne« poslance in druge politike, sposobne za retoriko brez meje.

In ta vlada spet dovoljuje svojevrstne paradokse. Medtem ko zaradi velikega in prisiljenega izvoza kurzi tujih valut padajo, si država (beri vlada) in nekateri monopolisti ob botrovanju vlade dovoljujejo dvigovati cene (elektrika, žito, moka, kruh, mleko, bencin, PTT in bančne storitve, komunalne storitve itd.) ter pobirati vedno večje davke in prispevke za relativno slabo opravljeno delo države. In kaj to pomeni za podjetje, ki danes izvažajo 80 do 90 odstotkov vse proizvodnje in zaradi močne mednarodne konkurence tako na tujih kakor tudi na domačem trgu ne sme in ne more dvigniti cen, celo ravno obratno, znižati jih mora, če hoče na teh trgih obstati in ostati, pa ji stroški na vhodu v proizvodni proces naraščajo, obremenitve plač zaposlenih prav tako, kurzi deviz pa padajo, presodite sami. Ta vlada tega očitno ni sposobna.

Pa še nekaj: poslovanje v t. i. družbenem sektorju naj bi se in se mora odvijati po strogi zakonodaji in predpisih. V privatnem sektorju pa se še vedno ustvarja veliko zaslužkov brez davčnih ob-

veznosti (prikriti dohodki). Lep primer, da ta država točno ve, da ji je družbeni sektor trn v peti, zato ga je potrebno čimprej pokončati.

Današnja država je tudi sicer že prav dobro upravno organizirana kot samostojna država. Čeprav še z veliko starimi zakoni in z veliko birokracijo iz prejšnje države, se hitro prilagaja in spreminja tudi na tem področju v liberalno upravno državo. Že danes je popolnoma jasno, da je eden izmed strateških ciljev te vlade v še večji birokracijah oblasti, v zaposlitvi še več birokratov, pa čeprav ne bodo opravljali t. i. »družbeno koristnega« dela (star termin iz socializma, upam, da ga bralci še poznajo).

Lep primer je projekt lokalne samouprave, še en velik grašni kolzel te vlade in države, velika farsa in pesek v oči narodu. Cilj te samouprave je jasen: pobiranje drobtinic po teh majhnih občinah, ki ekonomsko sploh same ne zmorejo živeti, medtem ko si bo država še naprej rezala pogače in gledala, kako se male občine pripravajo za drobtinice.

Le slovenski narod je vendarle dokazal, da je racionalno in zdravo razmišlja, česar država in vlada več ne znata. Dokaz za to so negativni rezultati referendumov o lokalni samoupravi. In v tej »pravni« (beri nepravni) državi vlada še do danes ni odgovorila, kdo je poravnal stroške v zvezi s propadlim referendumom. Jasno, davkoplačevalci. In potem nas ta država, vlada in parlament prepričujejo o pravilni politiki, dobrem delu in gospodarni porabi denarja. Hvala za takšno državo. V tovarni mora stroške za napačne poteze pač nositi kolektiv tovarne sam, torej zaposleni, ne pa kdo tretji. To je torej še en dokaz, da je tudi ta država slab gospodar in da davkoplačevalci ne vemo oziroma pogosto niti ne smemo vedeti, kam in za kaj se porablja denar iz naših davkov (nekontrolirana poraba denarja).

Parlamentarna demokracija v Sloveniji je zelo šibka, razen kar zadeva medsebojna šikaniranja in podtikanja poslancev, ki se pogosto obnašajo slabše kakor otroci v otroškem vrtcu. Morala, spoštovanje in kultura govora pa so tako ali tako velikemu številu poslancev že dolgo tuji. Premnogokrat je mogoče na sejah parlamenta jasno zaključiti, da cilj parlamentarcev ni v sodelovanju in združevanju moči slovenskega naroda, ampak v uničevanju in razdiranju v dosedanjem obdobju ustvarjenega. Pa boste rekli, da je takšen ali podoben tudi parlamentarizem na Zahodu. Naj bo, vendar to za nas ne sme in ne more biti merilo.

Da pa ne bom ostal kar pri kritiki gospodarske in notranje politike te vlade, naj kar na kratko grajam tudi vladno zunanjo politiko, ki je prav tako zelo medla, brez kakšnih dobrih zunanje-političnih uspehov, razen retoričnega širokoustja. Neuspehov pa je kar nekaj, med njimi zelo močna predvsem dva: odnosi in meja s Hrvaško (po skoraj štirih letih samostojnosti še vedno meja ni dokončno določena) ter odnosi z Italijo (odkriti italijanski apetiti po slovenskem ozemlju, dvojno državljanstvo in politika Italije pri tem). Bivši zunanji minister pa bi tako ali tako precej premoženja na Primorskem enostavno kar popardil Lahom.

Za konec: Industrija in delavstvo sta danes v tej državi v zelo težkem položaju, nezaposlenih (fiktivno zaposlene štejem mednje) je vedno več, standard velike večine prebivalstva je vedno nižji, vrtačo se vitezji, grofje, veleposestniki in graščaki, nastali bodo novi podložniki, z denacionalizacijo se delajo nove krivice, samomorov, cestne morije in nad življenjem obupanih je vedno več, nasilje in narkomanija se nesluteno razraščata, državi gre le za zaslužkarstvo in korist, gospodarska zbornica nima prave vloge, vse vrste kriminala se povečujejo, malega človeka nihče več ne ščiti, postal je kot v pravem kapitalizmu nepomemben subjekt, izpostavljen totalnemu izkoriščanju. Kmetje so dokaj dobro povezani (lastna stranka), delavci pa v interesu države in sistema dezorganizirani, nepovezani in razkropljeni.

Ponotno pride v poštev sicer malo spremenjena stara parola: DELAVCI VŠE DEŽELE, ZDRUŽITE SE, ZDRUŽITE SVOJE MOČI!

Janko Novak

Z A N O V O

OTROCI JO POTREBUJEMO!

PRISPEVAJTE PO SVOJIH MOČEH!

ŽIRO RAČUN: 50101-654-41037.

HVALA.

OBJAVE O PRISPEVKIH PREBERITE V REVJI OTROK IN DRUŽINA.

ostalo pri starem. Celjska oblast je pozabila na sanacijo in ekologom, ki jim bodo znova očitati, da so nestrokovnjaki, je jasno, da se kokaš, ki so najbolj »nasičene« s kadmijem, pač pasejo večino dneva na domačem dvorišču, na onesnaženi zemlji, ključujejo onesnaženo hrano...

O kadmiju naj dodamo še to, pravzaprav poudarimo, da je kumulativni strup, ki se kopiči leta in leta in »o pravem času«, ko je organizem oslabljen, napade, vseškozi pa sicer povzročajo škodo. Veliko kadmija pride v človeka tudi iz zraka! Pri domačih racah, na primer, 20 ppm kadmija že v 12 tednih povzroči blažje ali težje posledice na njihovem živčnem sistemu. 80 do 90 odstotkov kadmija se naloži v ledvicah, z urinom človek izloči le 0,3 do 0,7 nanograma Cd/dan. V svetovnem merilu je nad kritično mejo zadržanih 5 odstotkov prebival-

stva! Dokazali so že, da je kadmij pripomogel k nastanku raka na pljučih in prostati, povzročajo tudi zvišanje krvnega tlaka. Kadmij napada živčni sistem iz ledvic – ob nespremenjeni vsebnosti – s faktorjem 4,7. Kadmij je bolj nevaren ženskam (rak) in kadilcem, tudi pasivnim. Torej tistim, ki vdihavajo cigaretni dim drugih. Pravi kadilec namreč vdihla le manjši del.

Čas bi torej bil, da se tako stroka kot oblast, zlasti pa celjski župan in mestni svet, zamisljijo in kaj ukredujejo. Tudi zato, da se ne bo nadaljevala praksa dobrih raziskav, ki ostajajo – vsaj doslej je tako – same sebi namen. Rekli bi – posebne vrste žalitev za stroko, norčevanje iz javnosti in večni izgovori za oblast, da pač ni šlo, da bo, da se pripravljajo...

Karel Lipič, generalni tajnik Slovenskega ekološkega gibanja

NOVA BROŠURA

DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

ZA ČLANE SVETA DELAVCEV V PODJETJIH IN USTANOVAH! ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE!

- O DELNIČARSTVU ZAPOSLENIH
- KAKO DO NOTRANJEGA LASTNIŠTVA
- KAJ PO NOTRANJEM ODKUPU
- LASTNIŠKA KULTURA
- NOVE VLOGE V PODJETJU
- ZAKAJ IN KAKO BEREMO FINANČNA POROČILA
- TEMELJNI POJMI O GOSPODARSKIH DRUŽBAH
- URESNIČEVANJE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Avtorji: mag. ALEKSANDRA KANJUO-MRČELA
dipl. oec. NADJA CVEK
GREGOR MIKLIC
MILAN UTROŠA

BROŠURO LAHKO NAROČITE NA NASLOV: ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON 321-255, 1310-033, FAKS 311-956.

Cena 2.000 SIT

NAROČILNICA

PRI ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, NEPREKLICNO

NAROČAM(O) _____ IZVOD(OV) _____

BROŠURE DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH _____

NAROČENO POŠLJITE NA NASLOV: _____

ULICA, POŠTNA ŠT., KRAJ: _____

IME IN PRIIMEK PODPISNIKA: _____

NAROČENO DNE: _____ ŽIG _____ PODPIS NAROČNIKA _____

1. RAČUN BOMO PLAČALI V ZAKONITEM ROKU.
2. KOT IND. NAROČNIKU MI POŠLJITE PO POVZETJU

SINDIKAT MED NAKOVALOM REVŠČINE IN KLADIVOM DRŽAVE

Obisk pri srbskih kolegih in sindikalistih

Splošne teme, ki jih je popotnik po Srbiji skoraj prisiljen preplevati ne glede na sogovornika oziroma okolje, so hkrati v dobršni meri tudi sindikalne – plače, cene, standard, je bilo prej boljše ali nova demokracija vendarle že daje kakšne otipljive rezultate, kako je z odpuščanjem, imajo delavci še kakšne pravice...

Svoj obisk pri srbskih sindikatih sem kanil zastaviti, kot se za novinarja Delavske enotnosti spodobi, pri kolegih tamkajšnjega sindikalnega glasila Rad.

»Kako za vruga si pa izvedel?« so me namesto s pozdravom sprejeli z vprašanjem.

– Kaj pa naj bi izvedel?

»Da slavimo!«

– In kaj slavite?

»Rad praznuje 50-letnico...«

Tako se je začelo in jasno je bilo, kako se bo končalo. »Vidi, došo živ Slovenac!« je bil običajni uvod v neskončne zdravljice. Takšne obletnice se je kajpak udeležil tudi cvet srbskega sindikalizma, in dokler niso prinesli odojka, je bilo vendarle nekaj časa za, no prej klepet kot pogovor. Ni kaj, posebne okoliščine terjajo posebne prijeme.

O razmerah smo torej poklepetali, toliko pa so se na sindikatih le potrudili, da so me oborožili z nekaj podatki.

Med drugim tudi o **energetski krizi**, ki je ta čas med prednostnimi temami. Ljudje besnijo, saj jim sredi zime odklapljajo elektriko. Huda stvar, ker zaradi mednarodne blokade primanjkuje drugih energetskih virov.

Srbske vodne in termoelektrarne presegajo zmogljivosti 8.000 megavatov. Mesečno je to 161 milijonov kilovatov, zdajšnja proizvodnja pa je 110 milijonov kilovatov. Premalo, saj je mesečna poraba v Srbiji zdaj 125 milijonov kilovatov.

Sindikati Elektrogospodarstva Srbije je že nekaj let svaril, da se bi sistem zlomil. Zadnja tri leta niso zmogli nobenega resnega remonta, čeprav proizvodnja v tem času teče na stopnji tehničnega maksimuma.

Drug problem je cena elektrike, ki dosega le 10 odstotkov svetovne. Država s poceni elektriko seveda varuje standard in preprečuje oziroma blaži socialne eksplozije. V Makedoniji je elektrika 3,5-krat dražja in malo dražja je celo v Črni gori, delu iste države.

Sindikati se sproti obračajo na javnost, ker bi ljudem radi pojasnili, da za stisko niso krivi delavci v tej dejavnosti. Toda mediji, vsaj tisti pod državnim vplivom, ki so gotovo v večini, sindikalnih sporočil javnosti ne objavljajo.

Mediji so utišali tudi **sindikati rudarjev**, ko je hotel javnost obvestiti, da kolubarški premogovniki kljub težavam svoje obveznosti 100-odstotno izpolnjujejo. Sicer pa to ni prav velik prispevek k manjši energetski stiski prebivalstva. Premog namreč ostaja v skladiščih, ker je za potrošnike predrag. Vsi bi se radi gredli s poceni elektriko.

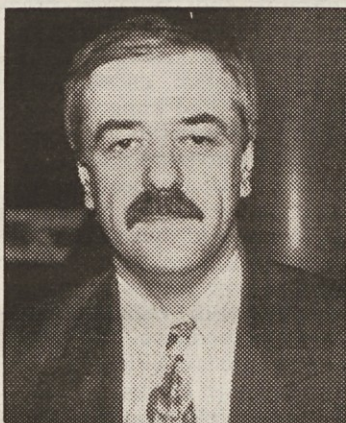
Z njo se greje recimo Vršac, čeprav je to mesto 90-odstotno plinificirano. **Toda plin je 11-krat dražji od elektrike!**

Če dodamo še javno skrivnost, da Srbija elektriko izvažajo celo sovražnim Hrvatoma, da le pride do nafte, je energetski položaj in bes javnosti že precej nazoren.

Kako delavec preživi, sem spraševal in praviloma dobival en sam odgovor: »Teško, sicer pa se znajde pri sorodni-

kih na podeželju ali pa tiho-tapi, tako ali drugače.«

Ta »tako ali drugače« sem videl tudi sam. Recimo na meji z Madžarsko, kjer za vstop v Srbijo čaka kolona, ki sem ji nameril več kot štiri kilometre. Vsi porivajo avtomobile z ugasnjenimi motorji, saj je vsaka kapljica bencina dragocena. Segedin pa tudi Sofija, Temišvar, Skopje so nove tihotapske meke.

Dragan Radulović, predsednik sveta Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije: »Zaposleni bodo na osnovi dela pri soupravljanju udeleženi 30-odstotno.«

Nebojša Savić, predsednik sindikata livarjev IMT je potožil, da več kot polovica njegovih delavcev »dela« na beograjskem boljšem trgu.

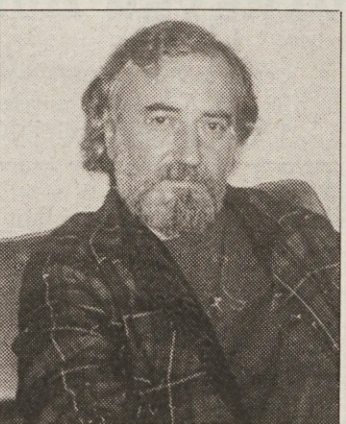
V takšnih razmerah sindikat seveda težko deluje. Po eni plati komaj še vzdržna beda, sramotni zaslužki in vse obsežnejša siva ekonomija, po drugi pa močan vpliv države, ki diktatorsko posega v vse sfere življenja. Ljudje ji tega niti preveč ne zamerijo, saj imajo občutek, da vsaj do neke mere zadržuje popoln kaos.

Sindikalni pluralizem, številčnost posameznih sindikatov, plačevanje članarine so vprašanja, nad katerimi so moji sogovorniki le skomignili.

Imel sem priložnost dobiti kratko izjavo, ki jo je za Rad dal **Dragan Radulović, predsednik sveta Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije:**

»Naša prva naloga je spremljati gmotni in socialni položaj delavcev in skušati vsaj malce pripomoči, da preživijo.

Druga naloga je sistemsko reševanje in urejanje položaja dela in njegovega pravnega statusa.

Živadin Stojanović, odgovorni urednik Rada:

»Raje ne sprašuj, koliko članov ima kakšen sindikat. Ne bivši ne novi ti ne bodo povedali resničnega števila in še manj, koliko jih komu plačuje članarino.«

Kljub ogromnim naporom sindikat pri prvi nalogi ni dobil pozitivne ocene. Splošen položaj v državi nam je to onemogočil. Znašli smo se med najrevnejšimi gospodarstvi na svetu, dobesedno žremo 30 odstotkov substate. **Letni družbeni produkt je 1.200 dinarjev na prebivalca...**

Malo bolje smo se odrezali pri drugi nalogi. Dosegli smo, da bodo zaposleni na osnovi dela pri upravljanju podjetij udeleženi s 30 odstotki. Dokaj uspešno smo blokirali tudi stalne in velike težnje oblasti do omejevanja pravice do stavke. Naša centrala stavek praviloma in načelno podpira kot upravičene.

Dragan Radulović je tudi član skupine profesorja **Dragana Avramovića** in se v njej zavzema predvsem za zaščito delovnih mest in za vlogo sindikatov, rešeno vplivov dnevnih politike.

Ni dvoma, da je časopis svojevrstno ogledalo dogodkov svojega časa in prostora. Prislulnil sem, kako jih je spremljal Rad:

»V vseh 50 letih je bil predvsem glasilo jugoslovanskih sindikatov, toda skušal je biti tudi kaj več – in takrat je bil vedno 'na udaru'. Prestal jih je kot začuda tudi udarec tako

več nikogaršnji organ in predvsem nikogaršnje trobilo, terja preživetje spet posebne prijeme. No, saj Rad je bil vselej neke vrste 'poseben' časopis.

Vse njegove 'posebnosti' je težko navesti, kaj šele strniti. Zato omenimo le eno med bolj značilnimi. To ime so prvič omenili v sklepnem delu vsejugoslovanske konference sin-

Rad je svojih 50 let proslavil, kot se spodobi.

dikatov pred 50 leti. Ko so sprejeli resolucijo o kulturno-prosvetnem delovanju sindikatov, so delegati ustanovili

glasilo Rad, ki naj bi skrbelo za to področje.

Kulturno in siceršnje osveščanje delavcev je bila potemtakem temeljna funkcija časopisa, ki je izhajal kot tednik, nekaj časa kot dnevnik, pa dvomesečnik in zdaj je mesečnik.

Za zahodne dele Jugoslavije so ga tiskali v latinici, za vzhodne v cirilici, potem pa sta se ti dve pisavi pomešali, kar tako, brez sistema.

Tudi vsebinsko je bil svojevrstna mešanica, odprta tribuna od delavskih prek akademskih do uradnih političnih mnenj.

V isti številki objaviti intervju z visokim funkcionarjem, potem pa reportaže, pogovore z ljudmi, ki so s tem veljakom povsem navzkriž, je bila vselej svojevrstna avantura. In je še danes!

V Radu so se zvrstili najuglednejši pisci, umetniki, slikarji, politiki najvišjega ranga, kar jih je bivša država premogla. Ob njih pa vselej delavci. Prav ti so dajali časopisu tisto zdravo kritičnost, pestrost in širino, zaradi katere verjetno danes še obstajamo.

In prav ta kritičnost je oblastnike vedno najbolj bodla. Žal tudi vrhove našega ustanovitelja, sindikata torej.

RAD JE BIL EDINI JUGOSLOVANSKI ČASOPIS, KI JE POVSEM BREZ ZADRŽKOV PODPRLO UPOR ŠTUDENTOV LETA 1968.

Večkrat so hoteli ukiniti **RAD**, tudi leta 1974 po ustavi, ko so se pravzaprav sprožile jugoslovanske delitve. Verjetno bi jim takrat celo uspelo, če ne bi Tito vprašal takratnega predsednika jugoslovanskih sindikatov, zakaj ne dobiva več Rada.

Razpad Jugoslavije, z njo tudi gromozanskih zveznih organov in organizacij, z njimi zveznih glasil. **Komunist**

Vraževerje

Po najtoplejšem januarskem dnevu v zadnjih 200 letih, ko je bilo v Beogradu plus 19 stopinj, je Radovih 50 let pospremila snežna nevihta z gromom in bliskom. Takoj je postala ena prvih medijskih tem.

Sneg z gromom in bliskom je namreč redkost. Enkrat ga pomnijo v strašnem turškem pokolu in drugič je začel drugo svetovno vojno. Zdaj, tretjič v narodovem spominu torej, je povzročil pravo paniko.

ugasne prvi, za njim Mladost, Borba se lomi zdaj.

Rad je preživel. Verjetno zato, ker je v najmanjši možni meri poklek pred dnevno politiko in je svoj koncept prilagajal spremembam, ki so terjale svobodne časopise, odprte tribune. Načela tržišča in uspešna komunikacija z bralci ob čim manjši odvisnosti od ustanovitelja, to so rešilni pasovi menda vsakega časopisa.

Svečanim besedam primerno je bilo kajpak tudi proslavljanje. Uvodnemu pozdravljanju »Došo živ Slovenac« sem lahko le dodal zaključni komentar: Začuda, živ tudi odšel.

Ciril Brajer

Cene

Po nekaj dneh v Srbiji težko govoriš o cenah, saj si zdaj tam pač tujec in oderejo te na vsakem koraku. V markah kajpak. **Spanje 100 mark, bencin med 3,5 in 5 markami, cestnina za dobrih 100 kilometrov avtoceste 60 mark, hitra cesta od Beograda do Novega Sada 20 mark, splošna cestnina z zavarovanjem 150 mark...**

Pogled na izložbe pa daje kaj čudno sliko rezultatov mednarodne blokaže. Najbolje so založene prav najbolj luksuzne prodajalne. Najnovejši model **chevrolet camaro**, 3.500 kubikov in vse, kar sodi k takšnemu avtu, bo kupec odpeljal za **39.400 mark in 30.000 dinarjev**, kolikor bo odmaknil državi. Za **30.000 mark** pa je že moč dobiti manjše stanovanje v Beogradu (marka in dinar sta uradno še vedno v razmerju ena proti ena).

Malo naprej v izložbi ferari, tokrat igračka na elektriko in za osupljivo visoko ceno 250 dinarjev.

Gorsko kolo 1.359 dinarjev. Prelepa šahovska garnitura iz medenine, 438 dinarjev. V trgovini francoski konjak Napoleon 260 mark, najcenejši viski 30 mark, Parkerjevi kuljici po 190 dinarjev...

Salon pohištva. Kuhinje po 30.240 dinarjev, z vsemi elementi. Stoli 1.600 dinarjev, pisalna miza iz hrastovine 26.400 dinarjev.

Sonijev televizor 6.555 dinarjev, domači od 1.600 do 2.000 dinarjev...

AHA, ŠE PLAČE – ZAJAMČENE SO 90 DINARJEV, PO- PREČNE OKOLI 150 DO 200 DINARJEV.

Za steklenico uvoženega konjaka torej. Domačega pa v izložbah ne razstavljajo.

Naslovna karikatura zadnje številke Rada.

imenovane tranzicije.

V tranzicijske tirnice je Rad zdrsnil s predznakom glasila organa, nekakšnega trobila torej. Zato je obstanek časopisa skoraj enak čudežu. Recimo, da smo neke vrste rariteta. Od osvoboditve leta 1945 smo preživeli vse družbene in politične pretrse, sistemske in kadrovske prekucije. **Reševalo in rešilo nas je dejstvo, da smo teme iskali med delavci, v vsakdanjem življenju.**

Celo ko smo bili glasilo organa, smo bili to na poseben način. In za to posebnost smo plačevali svojo ceno. Ko po tranziciji vsaj uradno nismo

Anketa

Standard, kako pri vas, kakšne so plače, kako živite... Na statistike se Beograjčani odzivajo tako kot povsod po svetu – eno so podatki, drugo so lačni otroci, ki morajo v šolo strgani in skoraj boski, ki umirajo, ker ni zdravil, ki ne vedo, kaj je morje... Le nekaj drobcev iz ene od mnogih sindikalnih anket:

64,5 odstotka državljanov Srbije lani ni privarčevalo niti pare 24,4 odstotka jih je prihranilo »zelo malo«

56,7 odstotka jih ni letovalo zaradi pomanjkanja 14,4 odstotka je letovanje lahko privoščilo vsaj otrokom

56,1 odstotka jih meni, da imajo še poprečen jedilnik 14,5 odstotka svoj jedilnik ocenjuje za zelo slab

65,6 odstotka v enem letu ni kupilo ničesar razen hrane 26,7 odstotka ni dalo nič za obnavljanje garderobe in obutve

VELENJSKI RUDARJI USTANOVILI NOV SINDIKAT

Tri mesece po zapletu na kongresu sindikata delavcev energetske (SDE) so člani sindikata iz Rudnika lignita Velenje ustanovili Sindikat proizvodnje energetskih surovin Slovenije (SPES). S tem dejanjem so pretrgali popkovino s SDE, ohranili pa povezavo z Zvezo svobodnih sindikatov, od katere prevzemajo tudi programske usmeritve. Predsednik novega sindikata je Franc Druks, podpredsednik Jože Kožar, generalni sekretar pa Jože Volk. Vse to so sklenili delegati velenjskih rudarjev na ustanovnem kongresu 10. februarja v Topolšici.

Predsednik sindikata Rudnika lignita Velenje Jože Kožar, ki je vodil iniciativni odbor za ustanovitev novega sindikata, je uvodoma povedal, da so se za takšno rešitev odločili zaradi večletnih vsebinskih razhajanj v SDE. Novi sindikat po njegovih besedah ni posledica nesoglasij pri volitvah vodstva SDE. Najgloblja razhajanja so bila pri razumevanju kolektivnih pogodb in plačni politiki. Po Kožarjevem mnenju so bili interesi elektrogospodarstva za ohranitev domačih premogovnikov in delovnih mest v njih premajhni. V Termoelektrarni Šoštanj so celo glasno razmišljali o preusmeritvi na plin. Sindikat Rudnika lignita Velenje je bil nezadovoljen tudi s spoštovanjem statuta SDE. Vodstva nekaterih sindikatov iz elektrogospodarstva niso izvajala nekaterih skupnih akcij. Posamezna vodstva so imela tudi različne poglede na stavke in na urejanje soupravljanja. Odcepitev sindikata Rudnika lignita Velenje iz

SDE ni prvi in edini primer. Iz tega sindikata so že odšli delavci Elektrodistribucije iz Kranja. Odšli so tudi nekateri komunalni delavci in delavci Petrola.

Svoja izvajanja je Jože Kožar zaključil z mislijo, da bodo v novi organiziranosti velenjski rudarji še močnejši. Posebej pa je poudaril, da bodo na podlagi programa sodelovali tudi s SDE in konferenco sindikatov premogovništva.

Statut SPES temelji na načelih statutarne ureditve ZSSS, je povedal Franjo Mažgon. Ime novega sindikata pa so prevzeli iz enotne klasifikacije dejavnosti.

Tudi program sindikata

izhaja iz programa ZSSS in ohranja kontinuiteto povezovanja v to sindikalno zvezo, je povedal Franc Druks. Glavna naloga sindikata so kolektivne pogodbe. Sindikat mora čimprej podpisati novo kolektivno pogodbo. Pri tem se bo soočil s tistimi, ki računajo, da lahko sindikat pristane na zmanjševanje pravic delavcev. Sindikat pa se bo bojeval tudi zoper odpuščanje, saj delavci ne smejo postati žrtve spremenjnih državne politike na energetskem področju.

Vodstvo novega sindikata: Jože Volk, Franc Druks in Jože Kožar

Ustanovnega kongresa SPES so se udeležili Rajko Lesjak, sekretar ZSSS, Branko Mišič, član predsedstva ZSSS in Mira Videčnik, predsednica območne organizacije ZSSS iz Velenja. Delegatom in novemu vodstvu so zaželeli uspešno delo in dobro sodelovanje. Podprli so tudi programske usmeritve. Rajko Lesjak je k temu dodal, da bo za podpis novih kolektivnih pogodb potreben krepak pritisk sindikatov, tudi SPES.

Kongresa se je udeležilo 30 od 31 delegatov

POLOŽAJ SLOVENJEBISTRISKIH DELAVCEV SE IZBOLJŠUJE

»V Slovenski Bistrici sedaj nobenemu od srednjih in velikih podjetij ne grozi stečaj. V skoraj vseh podjetjih so tako ali drugače tudi že rešili probleme trajno presežnih delavcev. Tako se nam ni treba bati, da bi v gospodarstvu v naši občini v kratkem izgubilo zaposlitev večje število delavcev,« pravi sekretar slovenjebistriškega krajevnega sveta pri območnin organizaciji ZSSS za Podravje Dušan Detiček.

»V večini slovenjebistriških podjetij, ki čedalje uspešneje poslujejo, spoštujejo tudi kolektivne pogodbe. Tako dobivajo plače po kolektivnih pogodbah delavci Tovarne olja Gea, Lesnine-Emi, Programatorjev, Stakla, Impola, Granita, Lipa in še v nekaterih podjetjih, ki imajo zaradi uspešnega poslovanja tudi vse možnosti za izplačevanje plač skladno s kolektivnimi pogodbami.«

Drugeče pa je v tistih nekaj podjetjih, ki se še vedno borijo za obstoj. »Trenutno imajo največ problemov v tovarni relejev Iskra Makole, ki ima že pet let blokiran žiro račun, zaradi česar delavci prejemajo zamakneno plačo,« pojasnjuje Detiček. Toda tudi v tem podjetju se obrača na boljše. Leta 1992 je postal lastnik podjetja Iskra Makole republiški razvojni sklad. Podjetje je tedaj zaposlovalo 295 delavcev. Ko se je začela sanacija, je bilo po programu reševanja trajno presežnih delavcev odpuščenih 105. Leta 1993 je tovarno olastnilo 35 delavcev, kupili so 80 odstotkov tovarne, 20 odstotkov pa je ostalo za notranje lastninjenje. Že v lanskem letu pa se je obseg poslov in proizvodnje toliko povečal, da je podjetje po pogodbi na novo zaposlilo okoli 80 delavcev.

»Delavci, ki so imeli v zadnjih letih zares nizke plače, ponovno vidijo v tovarni garancijo za svojo socialno varnost in možnost za zaposlitev svojih otrok. Največ zaslug za

rešitev tovarne imajo delavci, ki so se zadnja leta marsičemu odpovedali, hkrati pa je to tudi zasluga direktorja Viktorja Korošca,« meni Detiček.

Četrtnina delavcev je brez dela

Kako pa je s podjetji, ki so morala lani in predlani v stečaj? »Noben stečajni postopek še ni končan. Proizvodne zmogljivosti Monterja iz Poljčan, kjer je pred uvedbo stečajnega postopka delalo 105 delavcev, je dala stečajna upraviteljica v najem. Tako proizvodnja v tovarni zopet teče, delo pa ima okoli 50 delavcev. Tudi v podjetju Lip Embalaža v stečaju ponovno teče proizvodnja, delo pa ima približno polovica od 122 bivših zaposlenih. Prav tako še vedno ni končan stečajni postopek v Ritoznojčanu in v tovarni EMI iz Poljčan. V njej je do lanskega avgusta delalo 188 delavcev, od katerih je večina še vedno na zavodu za zaposlovanje,« pojasnjuje Detiček. Poudarja, da so člani ZSSS v vseh omenjenih stečajnih postopkih s pomočjo službe pravne pomoči pri območni organizaciji ZSSS za Podravje vložili terjatve za premalo izplačane plače in druge prejemke. V vseh štirih stečajnih postopkih so terjatve delavcev že priznane.

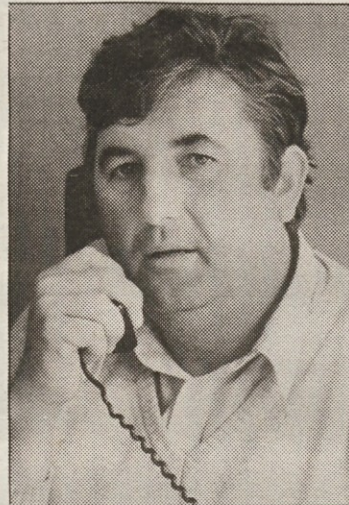
Krivulja gospodarske uspešnosti v Slovenski Bistrici se torej počasi vzpenja, toda socialne razmere v občini so še vedno zelo težke. Vzroki za to

so v gospodarskih razmerah v Mariboru, kjer je še do nedavnega delalo veliko delavcev iz Slovenske Bistrice. Zaradi teh, ki so izgubili delo, je stopnja brezposelnosti v Slovenski Bistrici kar 24 odstotna v občini z okoli osem tisoč zaposlenimi je brezposelnih 2600 delavcev.

V zadnjem času so zelo aktivni tudi sindikalisti v Impolu, ki ima 1535 zaposlenih (v zadnjih letih se je s fluktuacijo in mehкими metodami razreševanja presežnih delavcev njihovo število zmanjšalo za okoli 1000). Sindikalisti v tem največjem slovenjebistriškem podjetju budno spremljajo proces reorganizacije in lastninjenja.

Proti drobljenju Impola

»V republiškem razvojnem skladu in v vodstvu podjetja se je porodila ideja, da bi Impol razbili na množico manjših podjetij v nekakšni industrijski coni. Temu se je ob podpori krajevnega sveta ZSSS odločno upr. SKEI v Impolu, saj bi delavci pri lastninjenju po takšni reorganizaciji zagotovo potegnili krajši konec (nekateri pa bi prišli prepoceni do lastnine). Po vsej verjetnosti pa bi se močno zmanjšalo tudi število delovnih mest,« pravi Detiček. Poudarja, da sta SKEI in krajevni svet ZSSS vztrajala, naj ostane metalurški del Impola v eni družbi, kar je smiselno tudi zaradi nastopanja na tržišču. »Strinjali pa smo se, naj nastajajo v manjših proizvodnih okoljih samostojne družbe, če je to strokovno utemeljeno in če s tem soglašajo večina zaposlenih. Tako so se že rodile samostojne družbe AOP, Kadring, del Žičarne in podobne.«

Dušan Detiček

Stališča sindikata niso nalletela na gluha ušesa. Hkrati

z reorganizacijo, ki še vedno poteka in se bo končala predvidoma spomladi, pa poteka tudi lastninjenje, ki se v Impolu ne bo razlikovalo od lastninjenja v večini podjetij (20 odstotkov za listine, 40 odstotkov za notranji odkup zaposlenih, bivših zaposlenih in upokoencev ter 40 odstotkov za sklade). »Menimo, da reorganizacija in lastninjenje v Impolu sedaj potekata tako, da je delavcem zagotovljena socialna varnost in da imajo takšne možnosti lastninjenja kot delavci v večini podjetij.«

Neposredne volitve sindikalnega župana

Zaradi reorganizacije Impola je prišlo tudi do reorganizacije SKEI v Impolu. »V podjetju se bo zmanjšalo število sindikalnih zaupnikov, sindikati iz posameznih družb pa bodo združeni v konferenco na ravni poslovnega sistema. Predsednik SKEI v Impolu bo svojo dolžnost opravljal profesionalno, izvoljen pa bo na neposrednih volitvah od vseh 1025 članov,« pravi Detiček.

ček. Ker bo predsednik SKEI v Impolu izvoljen neposredno oziroma tako kot na lokalnih volitvah župani, nekateri v Slovenski Bistrici že govorijo, da bo imel SKEI v Impolu svojega »sindikalnega župana«. V teh dneh so za predsednika evidencialni 17 kandidatov, 7 jih je na kandidaturu pristalo. V prvem krogu volitev ni dobil nobeden od kandidatov večine glasov, v drugi krog pa sta se uvrstila Jože Emih iz Valjarne z 251 glasovi in Daniel Papotnik iz Stiskalnice z 91 glasovi.

»V Slovenski Bistrici, kjer je v ZSSS včlanjena velika večina vseh zaposlenih delavcev v občini, je sindikalna dejavnost tako v podjetjih kot tudi na ravni krajevnega sveta zelo živahna,« pravi Dušan Detiček.

Sindikalni zaupniki upajo, da bo tako tudi ostalo in da bodo tudi po reorganizaciji ZSSS skladno usmeritvami 2. kongresa ZSSS slovenjebistriški sindikalisti imeli svoj krajevni svet.

Tomaž Kšela

Dokumenti drugega kongresa ZSSS

Vsebina:

- uvodni govor Dušana Semoliča
- uvodna beseda Rajka Lesjaka
- uvodna obrazložitev predloga statuta Milana Utroše
- potek kongresa
- domači in tuji gostje
- program ZSSS
- resolucije kongresa
- sklepi
- statut
- posebni statutarni sklepi

Cena brošure je 1.900 SIT, 5-odstotni prometni davek je vključen v ceno. Brošuro lahko naročite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, tel. 061/321-255; 13-35-255, faks 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno

naročam(o) izvod(ov)

brošure Dokumenti drugega kongresa ZSSS.

Naročeno pošljite na naslov

Ul., poštna št., kraj

Ime in priimek

Naročeno dne

žig podpis

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

DELAVCE MARIBORSKEGA GRADISA LAHKO REŠI LE STEČAJ

Kakor kaže, je gradbeno podjetje Gradis iz Maribora, v katerem je zaposlenih 474 delavcev, tik pred stečajem, saj je SKB banka kot največji upnik že vložila predlog za njegovo uvedbo. Decembra lani je delavski svet predlagal, da bi v podjetju izvedli finančno reorganizacijo in prisilno poravnavo, vendar je SKB banka sedaj očitno ocenila, da tudi na ta način mariborskega Gradisa ne bi bilo več mogoče rešiti. O tem, kaj je GP Gradis privedlo v brezupen položaj in kakšna usoda čaka delavce, smo se pogovarjali z direktorjem Miroslavom Primoracem, ki je ta položaj prevzel pred dvema letoma, ko so bile razmere v podjetju že skrajno kritične.

»Pred dvema letoma je imelo naše podjetje, ki je vredno 18 milijonov mark, za okoli 16 milijonov mark kreditov. Za odplačilo obresti moramo mesečno dati okoli 20 milijonov tolarjev oziroma približno toliko, kolikor znašajo bruto plače v podjetju.

S tem bremenom se podjetje ni moglo izvleči iz težav, pravi Primorac. Problemom po razpadu nekdanjega jugoslovanskega trga so se pridružile še težave, ki so jih v podjetju občutili po sprejemu novega stanovanjskega zakona, ki je nosilec stanovanjske pravice omogočil odkup družbenih stanovanj. Zaradi zmanjšane zanimanja za nova stanovanja mariborski Gradis dolgo časa ni mogel prodati večjega števila stanovanj, ki jih je zgradil z lastnimi sredstvi. »Obresti na najete kredite za omenjeno stanovanjsko izgradnjo (R + 18 do R + 25) so presegle izkupiček od prodaje stanovanj, ki smo jih sicer uspeli prodati, vendar prepozno...« Že omenjenim težavam pa se je za nameček pridružila še ena: v zao-

stanku so plačila za izvajanje gradbenih del v Rusiji.

»Pri gradnji bolnišnice blizu Samare (posel smo pridobili preko ljubljanskega Energoengineeringa) je Gradis s svojimi podizvajalci tudi sam podizvajalec turškega podjetja. Pogoda je sklenjena po pravilih FIDICA in zavarovana s 100-odstotnim akreditivom. Glavni investitor je rusko ministrstvo za obrambo, plačuje pa nemka vlada iz sredstev, namenjenih za vračanje ruskih vojakov,« pojasnjuje Primorac. Dodaja, da

Gradisu dolgujejo še več kot 6 milijonov mark za dodatna dela in okoli 3 milijone mark tečajnih razlik za zaostala plačila. Če Gradis ne bo našel skupnega jezika z investitorjem in nemškim plačnikom, bo prisiljen tožiti. S plačili iz Rusije so tudi sicer križi in težave, saj je tam velikanska inflacija. Tako se je, kakor pravi Primorac, samo v času od podpisa pogodbe v lanskem letu do danes v Rusiji dolar podražil za 4 krat, kruh pa celo za dvajsetkrat...

Gradbeno podjetje Gradis

Maribor, ki je bilo z več kot 1200 zaposlenimi vrsto let v vrhu mariborske in slovenske visokogradnje, ima zaradi omenjenih težav že več kot pol leta neprekinjeno blokiran žiro račun, na katerem mu je denimo v decembru lanskega leta primanjkovalo okoli 415 milijonov tolarjev.

Direktor Miroslav Primorac vidi možnost za rešitev zdravega jedra mariborskega GP Gradisa v novi firmi Gradis Nova, ki sta jo v Mariboru že ustanovili podjetji Gradis Inženiring in Gradis Nizke

gradnje. »Če ne bo prišlo kaj navzkriž, bo nova firma prevzela dejavnost GP Gradisa in večino zaposlenih, proizvodna sredstva pa bo vzela v najem bodisi pri podjetju GP Gradis v stečaju ali kje drugje. Glede na to, da ima GP Gradis za letošnje leto zagotovljenih že za okoli 100 milijonov mark poslov, nova firma Gradis Nova ne bi smela imeti problemov z delom, prav tako pa ne s plačevanjem delavcev po kolektivni pogodbi.«

GP Gradis je 303 delavce začasno že premestil oziroma

jih »posodil« Gradisu Nizkim gradnjam in Konstruktorju, po registraciji podjetja Gradis Nova pa naj bi prešli v novo podjetje. V GP Gradisu tako ostaja samo okoli 100 delavcev, ki bodo ob njegovem stečaju morali verjetno v odprto brezposelnost, saj programa reševanja presežnih delavcev v Gradisu niso pripravili.

»Med delavci, ki bodo ob stečaju Gradisa morali na zavod za zaposlovanje je tudi nekaj takšnih, ki jih ne bi mogli odpustiti, ker spadajo med zaščitene kategorije delavcev. To je seveda velik problem, še posebej zato, ker so mnogi od zaščitene kategorije delavcev postali invalidi v Gradisu,« pravi Miroslav Primorac. Očitno pa mariborski Gradis sedaj sam tega problema ne more več rešiti. To breme bo, kakor kaže, prešlo na ramena zavoda za zaposlovanje oziroma države... Tomaz Kšela

KOOPERANTI IN DELAVCI ZASEDAJO GRADISOVO UPRAVO

Mihajlo Srbakoski in Andre Radinoski sta, kakor smo že poročali, začela gladovno stavkati 3. februarja ob 10. uri. V majhni sobici nasproti pisarne direktorja Gradisa bosta, kakor pravita, vztrajala, dokler ne dobita 200 tisoč mark, ki so si jih delavci iz Makedonije pošteno in v izredno težkih pogojih zaslužili na Gradisovem gradbišču v Rusiji.

Mihajlo Srbakoski, v. d. direktorja firme Pečalber d.o.o. (na ta položaj so ga delavci iz svojih vrst izvolili pred nekaj meseci, to funkcijo pa opravlja neprofesionalno, preko katere so v Rusiji za Gradis delali delavci iz Makedonije, ter Andre Radinoski, delovodja Pečalberja na gradbišču v Rusiji, sta bila po desetih dneh gladovne stavke videti že močno izčrpana. »Nobene druge možnosti nimava, kakor da tukaj gladovno stavkava, saj se v Makedonijo brez de-

Andre Radinoski po desetih dneh gladovne stavke za plače delavcev iz Makedonije.

narja preprosto ne moreva vrniti,« sta povedala. Njuni sodelavci in njihove družine v Makedoniji so ostali brez sredstev za preživljanje.

Andre Radinoski dela v Sloveniji že od leta 1973 in od takrat pozna tudi direktorja GP Gradisa Miroslava Primorca. »V minulih dvaindvajsetih letih sem s sodelavci delal na več kot tristo gradbiščih Gradisa, Konstruktorja, Slikarja in drugih slovenskih podjetij, s katerimi imam samo dobre izkušnje,« pravi. Tudi za tokratno sodelovanje z Gradisom so se delavci iz Makedonije odločili zaradi zaupanja v slovenske firme in še zlasti v Gradis. »Za sodelovanje na istem gradbišču smo imeli ponudbe tudi iz drugih nekdanjih republik Jugoslavije, vendar smo najbolj zapupali slovenski firmi.«

Andre Radinoski in Mihajlo Srbakoski sta tudi povedala, da se je v reševanje problema korektno vključila Gospodarska zbornica Slovenije, slovensko ministrstvo za gospodarstvo in veleposlanik Makedonije v Sloveniji Dimitar

Mirčev. »Tudi vsi v Gradisu so do naju izjemno korektni, deležna pa sva bila tudi zdravniške pomoči, ko sva zanjo zaprosila,« pravita.

Miroslav Primorac, direktor Gradisa, zagotavlja, da bo v najkrajšem času vsaj polovica dolga delavcem iz Makedonije poplačana. Gradis bo namreč prodal dve parceli Krekovi banki. Ob posredova-

V torek dopoldne so poslovno zgradbo Gradbenega podjetja Gradis v Mariboru zasedli še Gradisovi delavci, ki terjajo izplačilo decembrskih plač. Delavci so napovedali, da stavbe ne bodo zapustili, dokler ne bodo dobili zsluženih plač. Stavkajočim delavcem, ki so doma na čakalju, so se pridružili tudi tisti, ki so trenutno prerazporejeni oziroma »posojeni« Gradisu Nizkim gradnjam in Konstruktorju. Številni med temi delavci namreč nimajo več dovolj denarja, da bi se lahko vozili na delo, saj je večina zadnjega plačila prejela lani decembra. Delavcem, ki so bili prerazporejeni v Gradis Nizke gradnje, je novi delodajalec obljubil 20 tisoč tolarjev akontacije februarjske plače, vendar večini to ne zadostuje za preživetje in pokrivanje stroškov prevoza na delo. Eden izmed delavcev samo za vožnjo z avtobusom do delovnega mesta in nazaj potroši mesečno 18.500 tolarjev.

Delavcem je v upravni zgradbi spregovoril Darko Letonja in jim zagotovil, da se vodstvo trudi čim hitreje prodati nekatere nepremičnine. Ni jim pa mogel povedati, kdaj natančno bo GP Gradis dobil kupnino, iz katere bo lahko delavcem dal decembrske plače.

PLAČE V VRTCIH IN NA OSNOVNIH ŠOLAH VEDNO BOLJ ZAOSTAJAJO

Ponedeljkova novinarska konferenca Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je bila namenjena neugodni ravni plač v vzgoji in izobraževanju – predvsem v vrtcih in osnovnih šolah – ter predvidenim aktivnostim sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije v zvezi s tem.

Predsednik Zveze svobodnih sindikatov Dušan Semolič je sedanje stanje v zvezi s plačami v šolah in vrtcih pripisal zakonu o razmerju plač v javnem sektorju. Ta je uzakonil nesorazmerja, ki se zlasti izražajo v izredno nizkih plačah zaposlenih v vrtcih in osnovnih šolah. Nerazumno nizko vrednotenje izredno odgovornega in zahtevnega dela v šolah in vrtcih, plače, ki jih ni mogoče opredeliti kot mizerne, že povzročajo nemire v zbornicah in vrtcih, je povedal Semolič. Zato mora vlada prevzeti pobudo za hitro spremembo stanja.

Predsednik sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije France Klepej je poročal o seji izvršnega odbora tega sindikata. Ta je obravnaval perečo problematiko plač in sklenil ministra za šolstvo opozoriti na probleme in terjal njegovo takojšnje ukrepanje. Klepej je povedal, da je bilo v dosedanjih dokaj obsežnih razpravah o predlogu nove šolske zakonodaje kaj malo pozornosti namenjene statusu delavcev. Stanje pa ni zadovoljivo in terja poglobljeno sindikalno dejavnost. V njihovem sindikatu so opravili analizo podatkov o plačah v šolstvu in družbenih dejavnostih nasploh ter ugotovili, da so primerjave za področje vzgoje in izobraževanja izrazito neugodne. Tako so bile v enajstih mesecih lanskega leta povprečne plače v osnovnem šolstvu le za štiri odstotke višje od povprečnih plač v gospodarstvu, v vrtcih

pa kar 15 odstotkov nižje od povprečja gospodarstva. Povprečne plače v srednjih šolah so bile za 15 odstotkov višje kot v gospodarstvu. Podatki sami niso dovolj zgovorni, če se ne zavedamo, da je prav področje vzgoje in izobraže-

vanja tisto, kjer imajo najvišjo izobrazbeno strukturo. In prav upoštevanje izobrazbene strukture za posamezna področja dejavnosti je prispevalo, da je dolga leta veljalo, da so plače približno in v povprečju usklajene, če so v os-

novnih šolah za 19 odstotkov, v srednjih šolah pa za 37 odstotkov presegle povprečja v gospodarstvu.

Tudi nekatere druge primerjave, ki so jih opravili in ki so razvidne tudi iz tabele, ki jo objavljamo, so neugodne za šolnike. Tako so bile na primer leta 1988 plače v šolstvu za dva odstotka višje kot v zdravstvenem varstvu, lani pa 12 odstotkov nižje. Pri tem kvalifikacijska struktura obeh področij ne utemeljuje tolikšnih razlik.

Kot smo že omenili, sindikati od ministra terjajo takojšnje ukrepanje. Tako takoj zahtevajo zagotovitev primerne ravni plač v izobraževanju, zlasti v osnovnih in srednjih šolah, kot tudi v vrtcih. V sindikatu priznavajo, da so razmere v višjem in viso-

kem šolstvu nekoliko ugodnejše. Pripravljeni imajo tudi že predlog sprememb kolektivne pogodbe za vzgojo in izobraževanje, ki pa jih zaenkrat zaradi pogajalskih izhodišč še ne želijo razkriti.

Med zahtevami je tudi ta, naj ministrstvo za šolstvo in šport opravi analizo učinkov pravilnika o napredovanju v nazive in primerjalno analizo sistema napredovanja v vrtcih in šolah ter v drugih dejavnostih. Pred sprejemom tega pravilnika so namreč obljubljali, da bo pripomogel k zmanjševanju razlik med področji družbenih dejavnosti, kaže pa, da je šlo le za obete.

Tudi z nujnimi spremembami in dopolnitvami normativov in standardov za opravljanje vzgojnoizobraževalnih dejavnosti po mnenju sindikata ne gre odlašati. Zlasti z njimi ni mogoče čakati sprejema novih šolskih zakonov, ki je morebiti še precej oddaljen. Opozorili so tudi na dolžnost ministrstva, da zagotovi sredstva za minimalno strokovno izobraževanje učiteljev. Pri tem kotizacije in dnevnice niso najbolj pereče, najpomembnejša je zagotovitev sredstev za nadomeščanje delavcev, ki se izobražujejo. Na koncu tudi zahtevajo, da se povračila stroškov delavcem, kot so regres za prehrano in povračilo stroškov za prevoz na delo, izločijo iz povprečnih normiranih materialnih stroškov na oddelek, saj so od šole do šole različna. I. Z.

PRIMERJAVA PLAČ V NEKATERIH DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH S PLAČAMI V GOSPODARSTVU

(Gospodarstvo = 100)

	1988 raven	1989 raven	1990 raven	1991 raven	1992 znesek raven	1993 znesek raven	I.-XI. 1994 znesek raven
GOSPODAR.	100,0	100,0	100,0	100,0	48.262	100,0	70.438
NEGOSPOD.	122,4	129,8	135,3	125,3	62.427	129,4	93.004
IZOBRAZEVE	125,0	129,5	134,8	121,1	60.150	124,6	86.697
- osnovno	116,3	122,2	127,0			110,0	112,0
- srednje	131,5	134,2	137,5			130,0	128,0
- višje	187,5					182,0	200,0
- visoko	166,7					187,0	181,0
ZDRAVST. ZAŠČITA	122,5			122,6	63.974	132,6	93.987
SOCIALNO VARSTVO	96,2				47.622	98,6	70.207
DRUŽB. VAR	93,8						75.359
OTROK							85,3

VIR: Zavod RS za statistiko

Sindikalna lista

Prvi del	februar 1995	SIT
1. Dnevnice		
- cela dnevnic (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti)		3.500
- polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti)		1.750
- znižana dnevnic (od 6 do 8 ur, če se potovanja začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča 2 uri po njem)		1.218
2. Kilometrini (od 1. 8. 1994 dalje)		22,00
3. Ločeno življenje		37.111
4. Prenosi se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila prenočišča v višini		1.050
5. Regres za prehrano		9.471

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste objavljamo zneske materialnih stroškov, v drugem pa objavljamo povprečno plačo za obdobje september 94 do november 94 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečna plača v preteklih treh mesecih v gospodarstvu Slovenije znaša 60.480.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	30.240,00
- za 20 let	45.360,00
- za 30 let	60.480,00
Nagrada ob upokojitvi	181.440,00
3. Solidarnostne pomoči	60.480,00

Opomba:

Podatki v sindikalni listi so izračunani na osnovi 3. točke Navodila o načinu izračuna izhodiščnih plač za leto 1995, objavljenega v Ur. l. RS, št. 3/95, dne 16. 1. 1995.

Vir: Zavod RS za statistiko

Strokovna služba ZSSS

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikati delavcev družbenih in državnih organov

Korektno sodelovanje z MNZ

Prejšnji teden se je sestala konferenca sindikatov upravnih enot, ministrstev in občin. Kot nam je povedal sekretar sindikata delavcev družbenih in državnih organov Drago Ščernjavič, so govorili zlasti o delovnopravnem položaju bivših občinskih uslužbencev, ki jih je večinoma (vsaj začasno) prevzela državna uprava. Ker občine še nimajo sistemizacij in drugih organizacijskih aktov, pa bi lahko v težave prišli le tisti, ki jih bodo začasno prevzele nove občine. Sindikat si bo prizadeval, da ne bi nihče ostal brez dela ter materialne in socialne varnosti. Ker sindikat korektno sodeluje z ministrstvom za notranje zadeve in tudi z drugimi ministrstvi, večjih težav ne bo, meni Drago Ščernjavič. Vsi delavci, zaposleni na bivših občinah, imajo namreč še naprej delovno razmerje za nedoločen čas. Zaradi nesprejetih sistemizacij pa nimajo novih delovnih pogojev, ampak le sklep o začasni razporeditvi na delo.

Ministrstvo za notranje zadeve, uprava za sistem in delovanje državne uprave, je pripravilo pisne odgovore na sindikalna vprašanja o delovnopravnem položaju delavcev, zaposlenih na bivših občinah. Tako kot sindikat tudi ministrstvo meni, da občine naj ne bi zaposlovale novih delavcev do sprejema aktov o sistemizaciji in do razporeditve v vseh bivših občinskih uslužbenecih. V novih zakonih ni več z delom priznanih delovnih zmožnosti, delavcem pa ostanejo v preteklosti priznane delovne zmožnosti. Za zasedbo delovnih mest je predpisana potrebna strokovna izobrazba. Če je delavec nima in če se ugotovi, da ni zmožen opravljati dela, ki mu je zaupano, sledi razporeditev na delovno mesto, ki ustreza njegovemu znanju in zmožnosti. Če delavec takšno delo odkloni ali če takšnega dela ni, pa mu po preteku odpovednega roka delovno razmerje preneha.

Po razpravi o vprašanjih, ki zadevajo odgovore ministrstva za notranje zadeve, je konferenca sprejela sklep, naj vlada dopolnjeno mnenje o pogojih za delo sindikata dostavi vsem županom in načelnikom upravnih enot. Na podlagi veljavne kolektivne pogodbe za gospodarstvo so namreč delodajalci dolžni obveščati sindikat o vseh zadevah in ukrepih, ki zadevajo ekonomski in socialni položaj delavcev.

Sindikati delavcev družbenih in državnih organov bo ustanovil konferenci za delavce na upravnih organih za obrambo in za delavce bivših geodetskih uprav. Sindikat bo svojo notranjo organiziranost uskladil s spremenjeno organizacijo državne uprave in novih občin. Pripravil bo tudi predlog pravil za delo svojih organizacij v enotah državnih organov in novih občinah. Konferenco sindikat bo še naprej vodil dosedanj predsednik Lazo Rađenović. Sindikat bo o vsem tem pisno obvestil vse predsebnike sindikalnih organizacij. Poslal jim bo tudi gradivo, ki so ga dobili le načelniki upravnih enot.

F. K.

Sindikati komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Tretja številka biltena

Te dni so sindikalni zaupniki v naših organizacijah prejeli 3. številko informativnega biltena. V njem objavljamo tabelo izhodiščnih plač v januarju 1995, usklajeno z navodilom o izračunu januarjskih plač (Ur. l. RS, št. 3/95) in s soglasjem naših pogajalskih partnerjev. Poleg tega smo objavili tudi tabele izhodiščnih plač po panožni kolektivni pogodbi od leta 1991 do 1994, če bodo upravičenci uporabili pri lastninjenju razliko med dejansko izplačanimi plačami in plačami po kolektivni pogodbi.

Ponovno smo objavili tudi vzorec pogodbe o pogojih dela sindikata, ki je precej organizacij še vedno nima. Posebej opozarjam na pismo nečlanom našega sindikata. Ugotavljamo, da je v sindikat včlanjenih le dobrih 65% zaposlenih v dejavnosti in da je še precej možnosti za povečanje članstva. Sindikalni zaupniki v podjetjih naj pismo, izvleček iz statuta, kratko predstavitev in pristopno izjavo dajo vsem nečlanom. V biltenu ponovno objavljamo vprašalnik o finančnem položaju sindikata, saj je bil na objavo v 1. številki biltena odziv zelo skromen.

Miloš Mikolič, sekretar

Solidarnostnih sobot ni več

Septembra lani je državni zbor sprejel zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 64/94 v skladu s 127. členom tega zakona je 31. 12. 1994 prenehal veljati zakon o oblikovanju sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč (Ur. l. SRS, št. 3/75, 8/78, 33/80 in 16/84), ki je bil podlaga za zbiranje sredstev enodnevnega zaslужka (zbrali smo jih z delom na prosto soboto ali pa odtegnili od julijske plače).

V prihodnje se bodo sredstva za pomoč pri odpravljanju škode in drugih posledic naravnih in drugih nesreč zagotavljala v proračunu republike. Država in lokalne skupnosti zagotavljajo finančna sredstva za kritje stroškov neodložljivih nalog zaščite, reševanja in pomoči za zaščito zdravja in življenja ljudi, živali, premoženja in okolja v svojih proračunih. Gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije, ki morajo po novem zakonu organizirati civilno zaščito in izvajati druge ukrepe ter naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, zagotavljajo sredstva za nadomestila plač za svoje delavce v času njihovega usposabljanja ter sredstva za priprave in druge stroške varstva.

Nobene pravne podlage ni več za organiziranje dela na proste sobote za solidarnostne namene. Zato so napačni vsi letni oz. mesečni delovni koledarji, ki še vedno določajo solidarnostne sobote. Sindikati naj v vseh podjetjih, družbah in zavodih, kjer še vedno z letnimi delovnimi koledarji planirajo solidarnostno soboto, zahtevajo spremembo teh koledarjev in odpravo solidarnostnih sobot.

V podjetjih, družbah in zavodih, kjer so take sobote že opravili, pa naj sindikati zahtevajo plačilo delavcev za opravljeno delo. V novih pogojih - z znanimi lastniki podjetja oz. družbe, »prostovoljno delo ob sobotah« bogati le lastnike, delavci pa od takega dela nimajo nič oz. so delali osem ur brez plačila.

Gregor Miklič

RAZPIS

ZIMSKEGA ŠPORTNEGA SREČANJA ČLANOV SDGD SLOVENIJE 11. 3. 1995 V CERKNEM PRI IDRJI

Republiški odbor SDGD Slovenije razpisuje športno srečanje svojih članov v veleslalomu in smučarskih tekih za moške in ženske v teh starostnih kategorijah:

Veleslalom, teki (Za moške, ženske)	do 30 let
	od 30 do 40 let
	od 40 do 50 let
	nad 50 let

Organizator in pokrovitelj športnega srečanja je sindikat podjetja Salonit Anhovo.

Sindikati gradbenih podjetij ali posamezni člani naj se prijavijo na naslov:

ZSSS - Sindikat podjetja Salonit Anhovo
65210 Anhovo (ga. Tanja Šuligoy)
ali faks: 065 51 226

Prijavijo se in tekmujejo lahko vsi, ki so včlanjeni v ZSSS - Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije.

Vsak tekmovalca(ka) lahko nastopi le v eni kategoriji. Tekmovalci, ki dosežejo starostno mejo razpisane kategorije v letu tekmovanja, nastopajo v kategoriji mlajših letnikov.

Pravica udeležbe je vezana na pravočasno plačilo startnine. Ta je 1.250 tolarjev na tekmovalca in jo nakazete na žiro račun 52000-678-60106.

Potrdilo o plačani startnini priložite prijavnici.

Organizator je razpis s prijavicami predhodno poslal območnim odborom SDGD Slovenije, ki jih bodo posredovali sindikatom podjetij-družb gradbeništvu.

Organizator si pridržuje pravico spremeniti čas in kraj tekmovanja, če bi to zahtevali vremenski ali drugi upravičeni razlogi.

Vse dodatne informacije bo prijavljenim udeležencem posredoval organizator pisno.

Športni pozdrav!

Stane Čelesnik,
predsednik SDGD

Rudi Tomše,
predsednik komisije za šport

Po čem smo (pre)živeli?

JANUAR 1995

Skupina dobrin iz košarice	tričlanska delavska družina			štiričlanska delavska družina			indeks cen življenjskih potrebščin I.95/XI.94	indeks cen življenjskih potrebščin I.95/XII.94
	poprečni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški	poprečni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški		
1. Hrana	45597,20	35732,03	35732,03	56176,36	43353,27	43353,27	104,40	104,00
2. Pijača	6299,09	2298,79	2298,79	6344,53	2318,27	2318,27	104,10	102,00
3. Kajenje	4255,00	2320,00	2320,00	4255,00	2300,00	2300,00	100,00	100,00
4. Oplačila	21818,79	13485,23	635,67	26804,43	16607,01	701,11	101,20	100,40
5. Obutev	4866,77	3707,14	0,00	5726,88	4124,33	0,00	100,70	100,10
6. Stanovanje	12666,62	9095,00	6156,60	15512,75	10980,21	7423,20	104,00	101,50
7. Ogrevanje, razsvetljava	17024,67	11891,66	10256,50	21028,97	14186,40	12221,72	100,80	100,40
8. Gospodinjska oprema	10758,09	5726,57	0,00	12778,58	6640,25	0,00	101,00	100,20
9. Higiena, zdravstvena nega	10363,09	8592,67	6703,12	11869,97	9760,14	7843,69	102,20	101,40
10. Izobr., kultura, razvedrilo	20615,19	8585,36	4798,40	23461,58	9659,95	4946,64	101,40	100,20
11. Prometna sr. in storitve	26043,29	9152,79	4014,53	32261,14	12064,47	4464,92	103,60	102,00
12. Razni predmeti in storitve	3018,48	1815,17	0,00	3765,78	2022,58	0,00	103,00	102,00
13. Drugi izdatki	32270,15	7523,02	6450,86	35027,13	7829,35	6450,86	103,00	102,00
SKUPAJ (v SIT)	215596,43	119905,40	79346,50	255013,10	141846,22	92023,68		
stopnja rasti košaric I.95/XI.94	2,68	2,72	3,20	2,70	2,75	3,24		
stopnja rasti košaric I.95/XII.94	1,73	1,84	2,41	1,74	1,87	2,46		
stopnja rasti košaric I.95/I.94	22,77	20,71	24,69	21,23	19,76	23,58		

Struktura življenjskih stroškov Mesec: JANUAR 1995

1. Hrana	21,1	29,8	45,0	22,0	30,6	47,1
2. Pijača	2,9	1,9	2,9	2,5	1,6	2,5
3. Kajenje	2,0	1,9	2,9	1,7	1,6	2,5
4. Oplačila	10,1	11,2	0,8	10,5	11,7	0,8
5. Obutev	2,3	3,1	0,0	2,2	2,9	0,0
6. Stanovanje	5,9	7,6	7,8	6,1	7,7	8,1
7. Ogrevanje, razsvetljava	7,9	9,9	12,9	8,2	10,0	13,3
8. Gospodinjska oprema	5,0	4,8	0,0	5,0	4,7	0,0
9. Higiena, zdravstvena nega	4,8	7,2	8,4	4,7	6,9	8,5
10. Izobr., kultura, razvedrilo	9,6	7,2	6,0	9,2	6,8	5,4
11. Prometna sr. in storitve	12,1	7,6	5,1	12,7	8,5	4,9
12. Razni predmeti in storitve	1,4	1,5	0,0	1,5	1,4	0,0
13. Drugi izdatki	15,0	6,3	8,1	13,7	5,5	7,0
SKUPAJ:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Vir: Zavod Republike Slovenije za statistiko
Izračun: Strokovna služba Sveta ZSSS

Ocenjeni življenjski stroški tri- in štiričlanske družine za januar 1995

KOMENTAR: Košarice za januar objavljamo nekoliko kasneje kot običajno, ker je Zavod RS za statistiko v januarju uvajal nov ponderacijski sistem za izračun indeksov cen življenjskih potrebščin. Novi sistem temelji na podatkih ankete o porabi gospodinjstev v letu 1993 in na korekcijskih faktorjih, ki odražajo spremembo cen življenjskih potrebščin od leta 1993 do decembra 1994. Struktura cen življenjskih potrebščin se je tako opazno spremenila. Hrana tako odslej predstavlja le še 31,8% (prej 34%) strukture cen življenjskih potrebščin. Delež obleke in obutev je s 15% zdrnil na 9,8%. Higiena in nega zdravja se je povišala z 6,5% na 8,4%. Izrazit porast stroškov za prometna sredstva in storitve z 12,3% na 18,5%. Struktura cen življenjskih potrebščin zajema 78,1% cen blaga in 21,9% cen storitev. V januarju 1995 so se košarice podražile v primerjavi z mesecem pred tem za 1,73% do 2,46%. V letu dni so dražje za od 19,76% do 24,69%. V istem letu se je indeks cen življenjskih potrebščin povišal za 19,8%. V januarju 1995 je zlasti opazen skok cen hrane - kar za 4% v enem mesecu! Na skok cen so vplivale cene svežega sadja, sveže in predelane zelenjave in svežih rib.

Dr. Martin Toth, svetovalec v Zavodu za zdravstveno varstvo Slovenije trdi:

Naš ocenjevalec slovenske politične scene daje tokrat

PALEC DOL
dr. ALOJZU
KRIŽMANU
– SANATORJU,

ker ne ve za svoje županske pristojnosti in se s tega svojega stolčka vključuje v sanacijo TAMA

PALEC GOR
dr. JANEZU
PODOBNIKU
– ŽUPANU,

ki dobro ve, da se ta mora ukvarjati z vsakodnevnimi problemi občanov, institucij, krajevnih skupnosti

V ZDRAVSTVU PONEKOD DENAR POBIRAJO KAR POČEZ

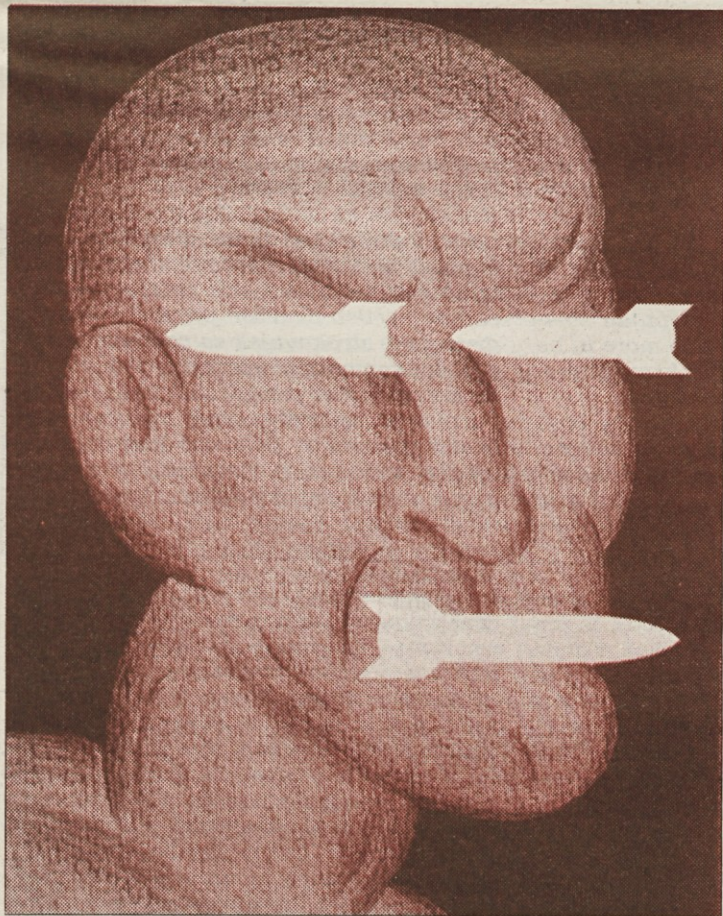
V Sloveniji je praktično pravica vse, kar naša medicina zmore in ima, pravi dr. Martin Toth. Poudarja, da se lahko brez zadrege primerjamo z Avstrijo in Italijo in še kakšno državo, saj jih presegamo. »V zdravniški službi se je začelo dogajati nekaj, kar ni dovolj dorečeno in na ustrezen način pravno regulirano. Mislim predvsem na različna samoplačništva, na razne oblike doplačil, za katera ni nobene pravne osnove, ko nekateri pobirajo denar kar počez. (...) Ko smo pripravljali novo zakonodajo, smo od različnih sistemov vzeli tisto, kar se nam je zdelo dobro. (...) Postali naj bi edukacijski center za Vzhodno, Srednjo Evropo in Balkan.«

PANORAMA

Ko to kaže, ko to laže ... (2)

OD ZMAG DO ZMAG

Milenko Ilić, podpredsednik srbske gospodarske zbornice, je na pogovor pristal dokaj težko. Zraven je namreč še direktor rudnika Trepča in torej več kot obremenjen. Končno smo se zmenili za nevtralen teren, po razdaljah sodeč, saj je stalno na poti med Kosovom in Beogradom. Dobili smo se v četrtek zvečer v Gornjem Milanovcu.

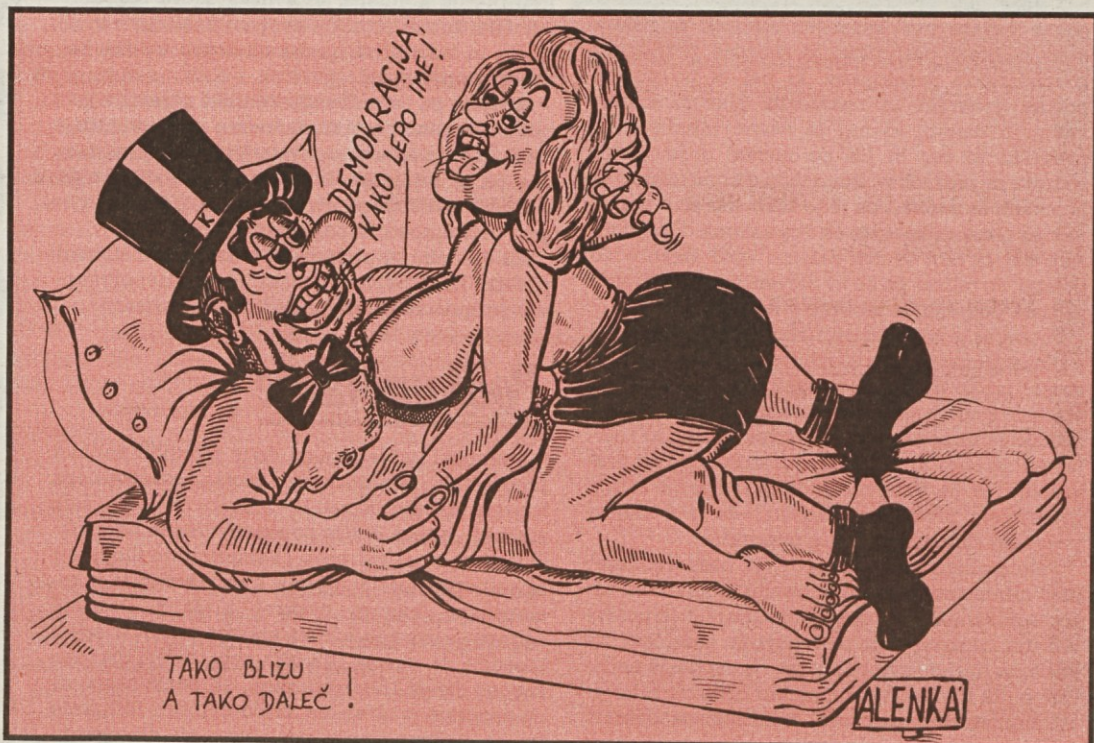

Naš sodelavec Janez Ravnik se je mukoma prebil skozi Janševi knjigi Premiki in Okopi

POSPRAVLJANJE MIZE, PULJENJE PLEVELA IN ČIŠČENJE POLJA – ALI KONČNI OBRAČUN?

»Človek se vpraša, ali Janša kljub skromni dejanski izobrazbi ne pozna splošno znanih stvari, o katerih je bilo objavljeno tudi na desetine in stotine avtentičnih dokumentov iz zahodnih zaveznških virov. Ali pa je Janša takšen brezskrupulozen politik, demagog in populist, da si upa kaj takega brez vsakega sramu zapisati.«

Če nisem bral preveč površno, je Bučarja razumeti, da je liberalizem pretkana pošast, ki močno in brezobzirno preveva vse, kar je ostalo od komunizma, in si je danes prilastila veliko ekonomsko in politično moč. Nazadnje pa ugotovi, da liberalizma sploh ni, da je to nekaj, kar razen surovega pohlepa po oblasti ne prizna ničesar, saj še svoje idejne utemeljenosti ne premore, da gre, skratka, za goli pragmatizem, ki sam sebe imenuje liberalizem. Torej kača, ki skriva noge in roge!

Mali prehiteli velike

Najnovije razkritje ljubljanske plačne funkcionalne afere naj bi bilo za nekatere samo nadaljevanje zgodbe s poslanskimi plačami, za druge pa dokaz, da se z umazanimi posli enako vztrajno mažejo pravzaprav vse politične barve, tudi tiste, ki so se zadnje tedne in mesece zapriseženo predstavljale kot stranke brez korupcije in brez grde preteklosti – kot stranke resnične slovenske pomladi. Seveda je to slabo zadoščenje, vendar lep dokaz, da so eno besede in drugo dejanja.

Pričakovati je bilo, da bodo časopisi v dneh po razkritju »delitvene mrzlice« ljubljanskih mestnih in občinskih funkcionarjev (katerih neto plače naj bi se zaradi »izrednih zaslug« v zadnjem mesecu njihovega mandata sukale okoli 800 tisoč tolarjev neto) polni pojasnil in opravičil. Toda nič. Oglasil se je le bivši predsednik ljubljanske vlade Marjan Vidmar z zatrđili, da so objavljeni podatki napačni in tendenčni, toda tiskovni predstavnik novega ljubljanskega župana je ta njegov demanti že (spet) relativiziral...

Nihče iz strank, katerim pripadajo posamezni (bivši) mestni in občinski ljubljanski funkcionarji, ni povedal, ali se v njihovih strankah solidarizirajo z njimi ali pa se od takšnega njihovega početja ograjujejo. Nihče tudi ni sporočil, da bi koga izmed njih zaradi tega kaznovali ali pa morda celo izključili iz stranke, čeprav bi bilo tudi to normalno in – vzgojno.

Sicer pa zdaj lahko svetu ponudimo novo različico znamenite francoske reklame – kaj še preostane velikim: mali prehiteli velike...

Če bi bili poraženci zmagovalci...

Zdaj sploh ni treba več ugibati. Tisti, ki so dobili (ali pa so si kar sami vzeli) »sveto« pravico, da arbitrirajo v imenu različnih žrtev druge svetovne vojne, ali še boljše partizanstva (ki je bilo, v njihovi vztrajno ponavljajoči se interpretaciji, ena sama prevara), pač ne razkazujejo kakšne posebne kulture, strpnosti, krščanske pripravljenosti na razumevanje, odpuščanje in na dialog. Le kakšni bi bili v svojih neobvladljivih strasteh, če bi nastopali kot zmagovalci pred petdesetimi leti?

Vsekakor je paradoksalno, da se tisti, ki naj bi bili krivi za polstoletno zlo in nesrečo Slovenije (in o katerih zgoraj omenjeni ne vedo v nobeni varianti povedati prav nič dobrega), v tem trenutku obnašajo edino odgovorno in dostojanstveno. In predvsem njim, njihovem dostojanstvu gre za zasluge, da v Sloveniji nismo že v popolnem prepriu in povsem razklani. Kaže, da je molk resnično najboljši odgovor na pogromstvo in hujskaštvo. Tisti, ki po petdesetih letih ne premore nič drugega kot novo sovraštvo, bi se morali predvsem najprej zamisliti sami nad sabo.

Tine Veilkonja, predsednik Nove slovenske zaveze prek Slovenca sporoča, da je Prešernov verz o sreči in spravi dober za neki namišljen svet, pred tem pa se bomo torej (tudi po Velikonjevi zaslugi) še naprej medsebojno obtoževali, mučili in sprenevedali, da sta obe slovenski strani, ki sta se na slovenskih tleh tragično soočili, vsaka na svoji strani: ena na strani okupatorja in druga na strani odpora proti okupatorju, nekaj istega in potrebnega še posebnega »izenačevanja«.

Vsak po svoje – splošna neresnost

Najprej smo prebrali, da »že več kot mesec dni, odkar veljata nov kazenski zakonik in zakon o kazenskem postopku, ni mogoče preganjati gospodarskih prestopkov, ki naj bi po novem postali prekrški in nekaterih dekriminiranih kaznivih dejanj, ki naj bi ravno tako postali prekrški in naj bi jih po novem obravnavali sodniki za prekrške«. Eden izmed komentatorjev je ob tem še zapisal, da je to tako, ker so v parlamentu pozabili sprejeti še dva zakona. V najboljšem naj bi bila ta dva zakona »pod streho« do poletja, do takrat pa bo »v Sloveniji raj predvsem za tista podjetja, ki ribarijo v kalnem...»

Potem se je oglasilo ministrstvo za pravosodje s pojasnilom, da se v Sloveniji gospodarski prestopki lahko še naprej preganjajo – in sicer po starem (sicer) jugoslovanskem zakonu. Toda zgodbe še ni konec. Pojavili so se članki, ki zatrjujejo, da tako misli (samo) ministrstvo za pravosodje, da pa Vrhovno sodišče Slovenije ostaja pri svojem prvotnem stališču, »da je v našem pravnem sistemu zavezala praznina«.

Potemtakem ne gre za spor (in nesporazume) med ministrstvom za pravosodje in kakšnim časopisom, ampak za resno razhajanje med pravosodnim ministrstvom in vrhovnim sodiščem. Ne glede na njuno »avtonomnost« je vendarle nenavadno, da imata obe pomembni državni inštituciji diametralno nasprotni stališči glede izjemno delikatne družbene zadeve in povsem različni

tolmačenji ene in iste zakonodaje. To je pravni vidik problema. Ostaja pa politični. Kaj pa, če je nekdo vendarle namenoma pozabil na pravčasno sprejetje obeh manjkajočih zakonov? se je zapisalo enemu izmed listov. Drugi bi lahko v tem odkril novo dežurno dokazilo, da »leva« vlada podpira in omogoča kriminal itd. Zato se zdi zares neverjetno, da vlada v zvezi s tem ni odločneje ukrepala in povedala javnosti, za kaj gre. Če so po sredi res »pozabljeni« zakoni in če je (edino) točno pojasnilo vrhovnega sodišča, potem bi bilo dovolj razlogov za povsem konkretno ugotavljanje konkretne odgovornosti v pravosodnem ministrstvu in še kje. Tudi za zamenjavo ministrice. Kje na svetu je še kdo videl, da bi javno razglasili, da nekaterih prestopkov kar nekaj mesecev ni mogoče preganjati?!

Namišljena zmaga

Slovenec se je na veliko razpisal o »svoji« zmagi proti slovenskemu obrambnemu ministrstvu. Le-to je namreč uredništvo tega časnika pred sodiščem tožilo zaradi neobjave pojasnil in odgovorov, ki so se nanašali na posamezne članke oziroma komentarje, objavljene o obrambnem ministrstvu v Slovencu. Prvostopenjsko sodišče je stopilo na stran uredništva Slovenca in pritrdilo njegovi odločitvi, da pojasnil in odgovorov ni bilo dolžno objaviti, ker so se nanašala na komentarje (?), ki izražajo mnenja... Ostaja seveda uganka, ali so lahko potemtakem vsa (tudi netočna ali enostranska) mnenja avtomatično zaščitena pred odgovorom in ugovorom? Sicer pa se je ministrstvo za obrambo na razsodbo okrožnega sodišča pritožilo na višje sodišče, ki pa je ugotovilo, da obrambno ministrstvo sploh ne more vlagati tožb, ker ni pravna oseba, in je tako njegovo tožbo že vnaprej zavrnilo. Potemtakem tudi okrožno sodišče sploh ne bi smelo obravnavati tožbe ministrstva proti Slovencu.

Vsa ta zmešnjava pa seveda Slovenca ni ovirala, da ne bi evforično zapisal, kako je izvojeval pomembno zmago in kako je slovensko sodstvo potrdilo, »da se pričinja postopno izvijati iz prameža, v katerem je zaradi totalitarizma partijskega enoumja bilo dolga povojna desetletja«.

Razlika je res očitna. Ko so bila sodišča »pri mežu partijskega enoumja« so časopisom nalagala, naj objavljajo različna mnenja, zdaj pa časopise očitno ščitijo pred zanje neprijetnimi mnenji in drugačnimi pogledi... In na takšno ožene možnosti demokratičnega dialoga zdaj nihče ne reagira. Slovencu se zdi to velik demokratski dosežek. »Poudariti moramo, da nismo pri Slovencu odklanjali objavljanja pripomb obrambnega ministrstva zoper naša mnenja zaradi nekakšne nagajivosti ali ponigliivosti, ampak iz zelo načelnih razlogov: nismo hoteli dovoliti, da bi kdor koli krtil naše pravice in posegel v svobodo presoje časopisne uredniške politike.«

Delikt in imuniteta

Časopisi so poročali, da je bila 23. decembra lani pri okrožnem državnem toilstvu v Mariboru zoper Zmaga Jelinčiča, poslanca SND, vložena ovadba zaradi kaznivega dejanja obrekovanja. Jelinčič naj bi o Petru Grdiniču, preiskovalnem sodniku iz Maribora, raznašal neresnična dejstva, »ki škodujejo njegovi časti in dobremu imenu, kar bi lahko pripeljalo celo do njegove razrešitve s sodniške funkcije«. Kot je zapisal Dnevnik, je Jelinčič v začetku lanskega decembra za Večer izjavil, da ga je preiskovalni sodnik v Mariboru Petar Grdinič zasliševal v srbohrvaškem jeziku, da je Grdinič vojaška oseba, ki ni primerna za funkcijo sodnika (vodil naj bi obveščevalno celico KOS-a v Mariboru) in da je tudi njegova strokovnost vprašljiva. Zato je bil Jelinčič tudi proti, da Grdinič dobi mandat na slovenskem sodišču.

Razjasnjevanje (in utemeljevanje) vseh teh obtožb pred sodiščem bi bilo vsekakor iz več razlogov koristno. Vendar pa se je mandatno-imunitetna komisija državnega zbora soglasno odločila, da za Jelinčiča uveljavijo poslansko imuniteto in tako proti njemu ne dovoli uvedbe kazenskega postopka.

Medtem pa se je Zmago Jelinčič pojavil v javnosti z ovadbo proti finančnemu ministru Mitji Gaspariju in državni sekretarki Ravbarjevi, vendar pa je minister Gaspari že sporočil, da ga Jelinčič obtožuje za stvari, ki sploh niso v njegovi pristojnosti in odgovornosti.

Ali Jelinčič ne razpolaga z dovolj temeljitimi podatki in informacijami ali pa ga v »površnosti« podpira misel na poslansko imuniteto?

Podkupovanje

Dolenjski list je zapisal, da je zadnjič v Sevnici predsednik Socialdemokratskega sindikalnega foruma Slavko Kmetič v slogu svojega šefa stranke Janeza Janše poudaril: »Danes nam vlada dajo tisti, ki so bili proti csamosvojitvi Slovenije in nas spet hočejo spraviti nazaj. Bomo za jugoslovanske dolge dvakrat plačali? Državna uprava se vse bolj bohoti, saj ima po Kmetičevih besedah že okrog 143.000 zaposlenih, na dan zaposli okrog 150 uradnikov... V parlamentu so ob razpravi o igrah na srečo prinesli milijardo lir za podkupovanje poslancev ob glasovanju

o igralnicah. Z balkona so gledali, kako glasujejo poslanci,« je povedal Kmetič...»

Pričakovati sem, da bodo iz parlamenta in vlade takoj zahtevali, naj jim Kmetič pojasni ozadja »podkupovanja v parlamentu« ali pa da bodo vse skupaj kategorično demantirali in napovedali ukrepanje proti blatenju parlamenta in poslancev. Toda nič. Kot da se ni nič zgodilo. V resnici pa gre za zelo hude obtožbe, tako kot je šlo za zelo hude obtožbe tedaj, ko je Janez Janša izjavil, da so bile zadnje volitve »kupljene«, pa se tudi ni nič zgodilo...!

Lapov SS

Pravzaprav bi notranji minister Andrej Šter zaslužil še večji aplavz, če bi se pred novinarji pojavil z nekoliko otipljivejšimi dokazi, da misli že takoj v začetku z vsemi sredstvi preprečiti nastajanje različnih strankarskih uniformiranih in oboroženih »trojk«. Kljub temu pa je spodbudno, da je vsaj on ocenil za potrebno, da javno spregovori zoper poskuse, da se po tej poti Slovenija militarizira in vanjo vnesejo nevarni elementi napetosti in negotovosti. Seveda je čudno, da se pred Šterom ni oglašil še kdo. Predvsem pa

»Duhovna oskrba« policistov

Kolikor mi je poznano, je ljubljanski nadškof konec januarja letos prvič po drugi svetovni vojni prestopil prag palače na Štefanovi ulici 2 v Ljubljani. Javnost je z zanimanjem čakala, kaj bodo sporočili o tem srečanju. Naslednji dan smo v časnikih prebrali, da sta se z notranjim ministrom pogovarjala o obisku papeža v Sloveniji, ki je napovedan za prihodnje leto, pa tudi o »duhovni oskrbi« policistov, ki se šolajo v šolah Izobraževalnega centra organov za notranje zadeve. Ker so časniki objavili uradno sporočilo o razgovorih, ni moč dvomiti o verodostojnosti vsebine. Pričakovati sem, da se bo oglašil kdo od osebja kadetnice, nove Visoke šole za notranje zadeve ali iz centra za usposabljanje pomožnih policistov. Vsi ti naj bi bili zajeti z novo »duhovno oskrbo«. Zaman sem čakal. Očitno so se sprijaznili z razmerami. Zato se oglašam sam, ker sem svoje čase sodeloval pri vzgoji in izobraževanju bodočih miličnikov in njihovih starešin.

Izražena skrb obeh sogovornikov za »duhovno oskrbo« kadetov, pomožnih policistov in celo študentov visoke resorne šole je prišla v javnost prav v času zelo burnih razprav o vsebini prenove celotnega izobraževalnega sistema pri nas. Vodstvo slovenske katoliške cerkve si neprisilno prizadeva, da bi župniki spet stopili skozi šolska vrata, čeprav skozi stranska. Nadškofijski dvorec si želi pridobiti možnosti za vpliv na vzgojo mladine na vseh stopnjah šolanja. Iz teh prizadevanj pa ne more in ne sme izpasti tisti del mladih, ki se je opredelil za poklic policista.

Že skoraj pet let se šušlja, da bodo v Tacnu obnovili kapelico. Sprva so omenjali, da bo tam, kjer so imeli kadeti priročno skladišče orodja, s katerim so čistili in urejali šolski park. Potem so

tjo silil k uporu in drugim preprečeval, da tak upor organizirajo in izvajajo? To je bil pač čas odločitve in dejanj. Kaj bi se zgodilo s Slovenijo in Slovenci, če se ne bi uprli okupatorjem? So bila uporniška in svobodilna gesla OF in NOB res samo poziv na vstajo v imenu velikega Stalina? Kakšna bi bila slovenska povojna usoda in delitev, bi sploh imeli Slovenijo v sedanjih mejah? Sicer pa je paradoksalno, da poskušamo sami sebi jemati in malodane kriminalizirati tisto, kar nam kot zaslugo in nesporen delež v antihitlerjevski koaliciji priznava vsa Evropa. Ali pa so morda nekateri pri nas sklenili, da si bodo kratkoma izmislili novo zgodovino Evrope izpred petdeset in nekaj let?

Prav zanimivo bi bilo vedeti, kje in v čem dobivajo posamezni komentatorji navdih za ustvarjanje svojevrstne psihoze in novih sovraštve pred bližajočim se praznovanjem 50-letnice zmage nad fašizmom in nacizmom.

Delitve – vsak po svoje

Predsednik Socialdemokratske stranke Slovenije Janez Janša je na nedavni tiskovni konferenci dejal, da se njegova stranka zavzema za

prešli na kletne prostore pod upravno stavbo, kjer so bila skladišča krompirja, sadja in zelenjave. Sedaj pa kaže, da je oboje zelo skromen del želja cerkvenih krogov. Če povzamem vsebino, ki jo za pojem »duhovne oskrbe« navadno uporablja tednik Družina, gre za dosti širši zamah. Pomeni možnost, da pridejo v policijske šole duhovniki opravljat versko poslanstvo, ali celo prepojitve vsebine določenih učnih predmetov s katoliškim verskim in idejnim nazorom.

Ali je za to resnična potreba? Menim, da ne. Gojenci policijskih šol so danes mnogo bolj prosti kot v prejšnjih časih. Tako rekoč vsak dan imajo izhod v mesto, vsak teden pa tudi domov. Ljubljanski mladinci lahko celo stanujejo doma. Če so res in iskreno verni, lahko obiskujejo vse verske obrede in dejavnosti v domačem kraju. Ne vem, zakaj bi bilo treba »duhovno oskrbo« seliti v Tacen ali na Kotnikovo ulico 8. Ne morem se znebiti občutka, da gre za težnjo po čimprejšnjem pokristjanjenju policije. Ali je to priprava na kasnejše čase? Na svoj način jih napovedujeta članka, ki sta bila objavljena v drugi in tretji številki letošnjih Razgledov. Prvega je napisal znani krščanski socialist in je verjetno premišljeno zapisal ta stavek: »Družba, ki se strukturira na načelih družbene krivičnosti, kakršna je danes slovenska, bi morala že zaradi zgodovinskega spomina razumeti, da s tem pripravlja tla za nov nasilen družben prevrat.« Avtor drugega je strokovnjak za področje religije in komentira izjavo Antikomunistične ligije, kjer je zapisala tudi to: »Komuniste in njihove mladiče moramo začasno osamiti in »duhovno karanteno«, kjer se bodo lahko otresli boleznj (zasojenosti) zločinske komunistične ideologije.« Pavle Čelik

bi morali od vsega začetka vedeti, ali ima Slovenija dovolj vzvodov (in zakonitih poti), da prepreči nastajanje in razmah takšnih skupin. Glede tega pač ne bi smeli imeti nikakršnih zadržkov. Kako je mogoče, da se je Lap v soboto že hvallal, da ima registrirano »športno-rekreativsko društvo, ki se bo ukvarjalo z zaščito, športom in obveščevalno dejavnostjo«? Kdo mu je to registriral in na kakšni osnovi?

Prevara?

Komentator Družine je zapisal, da nedavna ugotovitev predsednika Zveze borcev, da narodnoosvobodilni boj ni bil ne zmota in ne prevara, ni točna. Žal je resnica ravno nasprotna, pravi komentator. NOB je – po mnenju komentatorja – velika partijska prevara in zmota prevaranih, ki so se bojevali za zmago komunizma, čeprav tega niso vedeli. Prav tako komentator polemizira s stališčem predsednika borcev, da je Slovenija z udeležbo v skupni protifašistični vojni dokazala svojo pripadnost Evropi in njeni demokratični civilizaciji. Le s čim naj bi dokazovala to pripadnost, se ironično sprašuje in dodaja, da menda ja ne s partijskimi pozivi k oboroženi vstaji v imenu velikega Stalina in s posledičnim likvidiranjem vsega, kar se je revoluciji upiralo.

Seveda bi tem in takšnim ugotovitvam in vprašanjem komentatorja lahko zastavili mnoga nova vprašanja. Predvsem, ali komentator res misli, da je bil upor samo upor partije in nekakšne njene prevare, ne pa upor slovenska ljudstva, domoljubov, ki so se pač odzvali klicu tistega, ki je hotel in znal organizirati odpor. Je bila zanj potemtakem osvobodilna fronta zgolj fikcija, namišljena stvar? Ali je morda kdo par-

preseganje delitve, ki »sta jo na Slovenskem povzročila tuja okupacija in kasnejša komunistična revolucija«. Zavzema se za »pravilno odškodnino internancem, pregnancem, nasilno mobiliziranim in drugim žrtvam vojne in ukinitve privilegijev in nagrad za sodelovanje v revoluciji«. To je seveda samo še eden izmed primerov, ko si nekateri »popravljalci krivic« zamišljajo njihovo popraviljanje tako, da bi s hitrimi potezami in novimi enostranskimi ocenami zgodovinskih dogodkov povzročali nove krivice.

Zakaj se vsi skupaj ne zamislimo nad ugotovitvijo predsednika Zveze združenj borcev Slovenije Ivana Dolničarja v pismu, ki ga je poslal predsedniku parlamenta Jožefu Školču: »Medvojno dogajanje se odimka v zgodovino, mnoge človeške rane pa se še vedno niso zacelile. Po petdesetih letih od konca vojne, ko smo bogatejši za marsikatero spoznanje in ko obnašanje v pretekli vojni že zdavnaj ni poglavitno merilo za državljanski status posameznika, ni več nikakršnega razumnega razloga, da bi te rane poglabljali ali jih celo izrabljali za obnavljanje spopadov in netenje maščevalnosti...«

K temu bi lahko dodali, ki ima delovanje, ki ima za cilj nove delitve na osnovi odločitve iz preteklosti, vsakršnih preteklih zamer in ideoloških podvajanj, protislovensko dejanje.

Kdo ima pravico vsiljevati mladi generaciji delitve, s katerimi že zdavnaj nima nič skupnega. Konec koncev so se tudi agresiji proti samostojni Sloveniji pred štirimi leti enotno uprli tako sinovi komunistov kot belčkov in domobrancev. Ali ni bilo to najboljše preseganje vseh prejšnjih zgodovinskih razhajanj in zmot in ali ne bi bilo normalno, da bi bilo predvsem to izodišče in vodilo za vsa naša sedanja ravnanja?

Pripravil J. K.

ODMEVI

DOGODKI

Dr. Martin Toth, svetovalec v Zavodu za zdravstveno varstvo Slovenije trdi:

»PONEKOD V ZDRAVSTVU POBIRAJO DENAR KAR POČEZ«

V Sloveniji je praktično pravica vse, kar naša medicina zmore in ima, pravi dr. Martin Toth. Poudarja, da se lahko brez zadrege primerjamo z Avstrijo in Italijo in še kakšno državo, saj jih presegamo. »V zdravniški službi se je začelo dogajati nekaj, kar ni dovolj dorečeno in na ustrezen način pravno regulirano. Mislim predvsem na različna samoplačništva, na razne oblike doplačil, za katera ni nobene pravne osnove, ko nekateri pobirajo denar kar počez. (...) Ko smo pripravljali novo zakonodajo, smo od različnih sistemov vzeli tisto, kar se nam je zdelo dobro. (...) Postali naj bi edukacijski center za Vzhod, Srednjo Evropo in Balkan.«

Panorama: Ali so pravice ljudi na področju zdravstvenega zavarovanja februarja 1995 manjše in ožje kot pred petimi leti?

Dr. Toth: Globalno vzeto ne, na posameznih področjih so zoožene, na drugih pa razširjene. Prevladali so socialno-medicinski kriteriji, kaj je za zdravje pomembnejše in kaj manj pomembno. Tako smo razširili programe preventive, za otroke in za ženske smo jih celo podvojili. Uvajamo določen red. Nismo pripravljali plačati za bolnika, ki pride v petek v bolnišnico, da bi ga začeli pregledovati in zdraviti šele v ponedeljek. S tem ni prikrajšan pacient. Bojujemo se proti neracionalnostim, da bi razpoložljivi denar resnično uporabili za tisto, kar je potrebno.

Panorama: Kam se zdaj uvrščamo po pravicah in ravni socialne in zdravstvene varnosti? Včasih so govorili, da smo glede tega pred Avstrijo...

Dr. Toth: To velja še tudi zdaj. Vsak trenutek se lahko primerjamo z Avstrijo.

Panorama: Konkretno?

Dr. Toth: Pri nas je praktično pravica vse, kar naša medicina zmore in ima, resda z določenimi doplačili, ki pa jih ljudje niti ne zaznajo, ker je domala vse prebivalstvo prostovoljno zavarovano z relativno majhno premijo 18 tisočakov letno. Na voljo imajo vse – od splošnega zdravnika do zobozdravnika in specialista, razvit program preventive, ki ga ima redkokdo v Evropi, bolnišnično zdravljenje, kjer pravzaprav ni nobenih omejitev, 15 zdravilišč, na Danskem ali v Kanadi sploh ne vedo, kaj je to, pri zdravilih so samo štirje odstotki zdravil na tako imenovani negativni listi in jih je treba posebej plačati v celoti, pripomočki za invalide, za sluh in oči so vključeni v obvezno zavarovanje, torej so sestavni del pravic, medtem ko so marsikje drugod po Evropi to samo pravice revežev. Če pa hkrati upoštevamo še količino storitev, zdravstveno mrežo, število zdravnikov, potem se brez zadrege lahko vedno primerjamo s kakšno Avstrijo ali Italijo, saj ju presegamo.

Panorama: Toda gibanja gredo v nevarno smer... Pod pretvezo, da korakamo v Evropo, marsikdaj ukinjamo marsikaj, kar je bilo pri nas še potrjeno kot dobro. Ena izmed takšnih dobrih stvari je bilo tudi področje zdravstvenega varstva, zdaj pa se nenadoma pojavlja strah, da bo prišlo tudi na tem področju do pretiranega raslojevanja, do pretiranih delitev, ker naj bi bilo to moderno.

Dr. Toth: Takšnih ambicij ni niti pri ministru za zdravstvo niti pri vodstvu našega zavoda. Ravno nasprotno: nova pravila so nekatere pravice iz solidarnosti celo razširila. Res pa je, da je treba prispevati, in res je tudi to, da uvajamo nove variante prostovoljnega zavarovanja za nekatere ugodnosti med zdravljenjem, ki pa niso zdravstvena nuja, recimo dodatno plačilo za to, da bi bil pacient sam v bolnišnici sobi itd. Iščeemo nove oblike ponudbe in pri tem bo prihajalo do raslojevanja. Zakaj pa ne? Zakaj kdo ne bi smel vložiti svojega denarja v višji zdravstveni standard, v avto pa lahko?

Evropa nas hodi še nekaj časa opazovat in o naši organizaciji slušbe govorijo dokaj pohvalno... Na področju skrbi za otroka, za šolarja, za žensko in še kje smo s našo organizacijo in pravicami na vrhu Evrope.

Panorama: Toda pri tem kljub vsemu nekaj manjka, namreč zagotovilo, da s tem, ko se za nekatere uvajajo možnosti višjega standarda, ne bo posegov v že vzpostavljene pravice in standarde, in da ta splošni standard ne bo stagniral.

Dr. Toth: Glede tega je nekaj problemov v praksi, ki pa niso posledica sistema. V zdravniški službi se je začelo nekaj dogajati, kar ni dovolj dorečeno in na ustrezen način pravno regulirano. Mislim predvsem na različna samoplačništva, na razne oblike doplačil, za ka-

tera ni nobene pravne osnove, ko nekateri pobirajo denar kar počez in s tem res povzročajo neke vrste raslojevanje. Za upokojenca s pokojnino 35 tisoč tolarjev je takšno dodatno plačilo dveh, treh tisočakov že denar, hud izdatek. Po ministrovih navodilih, ki pa se v praksi po naših izkušnjah in pritožbah ljudi izkrivljajo, imajo lahko v javnih zavodih samoplačniške ambulante. In sicer predvsem tam, kjer je za to interes in šele potem, ko je redni program že izpolnjen. Samoplačniške ambulante morajo imeti natančne oznake in morajo biti razvidno ločene od drugih. Ponekod pa zdaj do samoplačništva dobiva neprijetne razsežnosti in na zavarovance se izvaja določen pritisk, v »normalnih« ambulantah se težko pride na vrsto, praktično je treba vse plačevati posebej. Poudarjam, da to ni posledica pravne ureditve. Tu bosta morala ministrstvo in vlada nekaj narediti, ker vse skupaj dobiva že nezaželene posledice.

Panorama: V svezi s tem nekateri zdravniki tudi sami opozarjajo, da prihaja do neenakopravnega tretmaja v čakalni dobi, do razlik med samoplačniki in obveznimi zavarovanci.

Dr. Toth: Naš zakon o zdravstveni dejavnosti nekaterih od teh zadev ni dorekel. Če so

venirali. Če pa je vse tiho, je seveda stvari težko urejati.

Panorama: Tu gre pač marsikdaj še vedno za strahospoštovanje do zdravnikov...

Dr. Toth: Toda zdravnik tega ne sme zlorabljati.

Panorama: Na področju zobozdravstva ste vključili v obvezno zavarovanje tudi materiale in tako ukinili doplačila pacientov. Zdaj pa je slišati, da ti materiali niso kvalitetni...

Dr. Toth: Očitki so neutemeljeni. Uvažamo tisto, kar uporabljamo kot najbolj sodobne materiale Evropa. Gre za neke vrste pritisk, za nezadovoljstvo zobozdravnikov, ker zdaj ne morejo več dodatno zaračunavati teh materialov... in so verjetno finančno v slabšem položaju.

Panorama: Kaj je prinesla uvedba prostovoljnega zavarovanja pred tremi leti? Ali gre samo za razbremenitev proračuna ali za kaj več?

Dr. Toth: Gre za dodatna sredstva. Proračun se zaradi tega ni zmanjšal, pač pa prostovoljno zavarovanje predstavlja že 11 odstotkov celotnega našega proračuna, to je že lep denar. Naša želja je bila, da bi povečali maso sredstev za zdravstvo.

Panorama: Kaj na splošno karakterizira novi slovenski sistem zdravstvenega zavarovanja?

Dr. Toth: To, da mora tako zavarovanec kot zdravnik vedeti, da ima zdravljenje ceno, da nekaj stane in da ni kar tako dano od boga ali partije. To mora seveda vedeti tudi vlada.

Pravzaprav pa je bil pri nas propad prejšnjega sistema nacionalnega zdravstva, ki smo ga v specifični obliki vzpostavili leta 1960, naj-

uprl. Vedno me je vodilo prepričanje, da lahko za zdravje ljudi veliko naredim tudi s takšnim delom. Zelo zgodaj sem se začel ukvarjati s kompleksnimi vprašanji zdravja in zdravstva, s tem, kaj vse vpliva na zdravje. To zagotovo nista samo lepa bolnišnica in lep zdravstveni dom. Gre za splet medsebojno povezanih dejavnikov, za kvaliteto življenja nasploh. Pri tem sem bil morda večkrat narobe razumljen, tako da so mi kolegi včasih očitali, da zaničujem medicino, da forsiram nekaj drugega, da jih ne cenim dovolj...

Panorama: Kljub temu ste vztrajali...

Dr. Toth: Deklaracija o primarnem zdravstvenem varstvu je bil prvi resnejši dokument Svetovne zdravstvene organizacije, ki sem ga začel sistematično uveljavljati tudi v naših

Ponekod samoplačništvo dobiva neprijetne razsežnosti, na zavarovance izvajajo določen pritisk, vendar to ni posledica pravne ureditve. Vlada in ministrstvo bosta morala nekaj narediti.

pregledih na to področje. Deklaracija je govorila o tem, kako je treba zdravje spremljati medresorsko, medsektorsko, kako je treba vključevati v aktivnosti in zdravstveno politiko ljudi na lokalni ravni, pa socialno, gospodarsko, komunalno sfero itd. Ta dokument je nastal leta 1978, leta 1979 sem njegova posamezna stališča vključeval v naše dokumente, tako da smo bili Slovenci med prvimi, ki smo imeli ta spoznanja prepletena v svojih dokumentih.

Panorama: Kot vodilo že, koliko pa se je to poznalo v praksi?

Dr. Toth: Kljub vsemu smo veliko storili. Nas hodi Evropa že nekaj časa opazovat in o naši organizaciji slušbe dokaj pohvalno govorijo, čeprav smo mi z njo nezadovoljni. Toda če se primerjamo z drugimi evropskimi državami, nas res ni treba biti sram. Na področju skrbi za otroka, za šolarje, za žensko in še kje smo z našo organizacijo in pravicami v vrhu Evrope.

Panorama: Nekateri pravijo, da smo bili.

Dr. Toth: Smo še.

Panorama: Očitno niste zagovornik teze o prelomnih trenutkih, ko se nekaj konča in vse začne na novo.

Dr. Toth: Ne. To so veliki sistemi, kjer pravzaprav ni nikoli začetka in nikoli konca. Nikoli ni moč ničesar delati z revolucijami, ampak razvojno. Kar je slabo, je treba odstraniti in najti boljše. Treba je iti vedno više.

Panorama: Potemtakem tudi zadnje spremembe na področju zdravstvenega zavarovanja niso bile revolucionarne?

Dr. Toth: Mnogi Slovenci ne vedo, da je zdravstveno zavarovanje kot nov pristop in nova ureditev nastalo pred kakšnimi 110 leti v Nemčiji, po zaslugi Bismarcka. Druga dr-

V Sloveniji imamo dovolj bolnišničnih kapacitet, celo preveč.

žava, ki je to uvedla, je bila Avstro-Ogrska, in Slovenija je bila znotraj nje zelo hitro vključena v ta sistem, hitreje kot Madžarska in Hrvaška. Potemtakem lahko govorimo o kakšnih 105 letih tradicije, seveda z določenimi prekinitvami in drugimi sistemi. Sprememba pred tremi leti je bila samo logična posledica nekaterih dejstev, ko smo ugotovili, da obstoječi model nacionalnega zdravstvenega varstva, ki sicer ni bil čisto čist (kakršnega imajo recimo Angleži), ne daje ustreznih rezultatov.

Panorama: Kakšnih rezultatov?

Dr. Toth: To, kaj je v tem sistemu slabo, vedo vsi zdravstveni ekonomisti, toda spremeniati je povsod po svetu težko. Ideja o nacionalnem zdravstvenem varstvu izhaja iz teze, da mora dati država samo dovolj denarja in da je treba vzpostaviti mrežo zdravstvenih služb, tako da bodo vsi ljudje lahko prišli do zdravnika – in to zastoj. Potem naj bi bilo nenedoma vse v redu z zdravjem in z ljudmi. To je na začetku – v letu 48 kar dobro funkcioniralo, tisti čas je bil čas velike gospodarske rasti, bruto družbeni proizvod je povsod rasel skokovito, najmanj za okoli pet odstotkov,

(Nadaljevanje na naslednji strani)

javni zavodi neprofitni in v javnem interesu, potem bi morali imeti tudi jasna pravila, kdaj in pod kakšnimi pogoji lahko odprejo samoplačniške ambulante, pa tudi kriterije za oblikovanje cen in za konkretno delovanje tega para sistema. V tujini ministrstvo in zbornica določita najnižjo in najvišjo ceno, tako preprečujejo neljalno konkurenco. Pri nas tega še ni. Mi za poseganje na to področje tudi nimamo kakšnih posebnih pravic, ker smo zadolženi za obvezno zavarovanje, vendar smo

bolj viden v vedno novih omejitvah, ko je začela država varčevati na ta račun. Nenadoma je nastala strahotna kriza, ko ni bilo mogoče financirati skoraj nobenega programa...

Panorama: Kako doživljate spremembe na področju zdravstvenega zavarovanja? Ali gre za radikalne zasuke, ki s slabim odstranjujejo tudi marsikaj dobrega?

Dr. Toth: Na tem področju pač niso možne revolucije. S temi vprašanji se strokovno ukvarjam že od leta 1975. Vedno je bilo veliko izzivov. Že takrat, ko smo pripravljali prve dokumente o pravicah, kaj je obvezno zdravstveno zavarovanje, kakšne pravice prinaša ljudem. Ko smo pripravljali normative in standarde za oblikovanje cen, se je v zdravstvu dvignilo ogromno prahu, bilo je veliko nerazumevanja. To so pojmovali, kot da nekakšni uradniki, birokrati zdaj zdravnikom, sestram in medicinskim tehnikom predpisujejo, koliko morajo delati, v resnici pa sploh ni šlo za to, ampak za osnovo za oblikovanje cen v takratnih odnosih in v takratnem sistemu.

Panorama: Nekaj takšnih očitkov, da gre pri vašem delu za neprijetna in nepotrebna birokratska vmešavanja, je najbrž ostalo še do danes?

Dr. Toth: Jaz pač razumem to delo drugače. Vselej sem delal s svojo glavo in iz prepričanja, da je tisto koristno, neumnostim sem se

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

v medicinski znanosti in tehnologiji praktično ni bilo novosti, tedaj so šele začeli odkrivati antibiotike, praktično ni bilo nobenih aparatov, ljudje so bili neozaveščeni in vse je potekalo brez večjih problemov. Ko pa se je začel razvoj znanosti, novih tehnologij, novih zdravil, drage opreme in ko se je povečala ozaveščenost ljudi, ko so nenadoma začeli skokovito rasti stroški za zdravstvo, se je pokazalo, da je sistem zdravstva na tak način nemogoče ali pa skrajno težko vzdržati, ne da bi to negativno vplivalo na nacionalno ekonomijo. Nujno so bile določene omejitve javne porabe in tako je postal model takšnega nacionalnega zdravstva kontradiktoren tem težnjam. Hkrati pa princip »vse zastoj« tudi ne vpliva najbolj na varčevanje in racionalno obnašanje niti pri zdravniku niti pri bolniku. V takšnih razmerah je dostikrat zaznati tudi neodgovoren odnos do zdravja. Ideja o zdravstvenem zavarovanju že sama po sebi vsakogar opozarja, da za zavarovanje nekaj plačuje, da mora nekaj prispevati, da mora biti vsak posameznik po

Tako zavarovanec kot zdravnik morata vedeti, da ima zdravljenje ceno, da nekaj stane in da ni kar tako dano od boga ali partije. To mora vedeti tudi vlada.

zdravstvenega zavarovanja, kar zadeva sestavo skupščine zdravstvenega zavarovanja, partnerstvo itd. Ideja o obveznem in prostovoljnem zavarovanju oziroma doplačilih smo pobrali na kongresu zdravstvenih ekonomistov na Nizozemskem, elastično vsakoletno spreminjanje odstotkov doplačil je švedska ideja, urejanje odnosov z izvajalci spominja na ameriške principe. Skratka – v osnovi gre za nemški sistem z dodatki iz prakse različnih drugih držav.

Panorama: Potemtakem ni mnogo originalnega...

Dr. Toth: V zadnjem času funkcioniranje našega sistema zelo proučujejo v Evropski skupnosti in Svetovni zdravstveni organizaciji, zlasti v okviru program Phare. O njem govorijo zelo pohvalno kot o zelo modernem in

Zdravstvene izkaznice bomo zamenjali s kartico po sodobnih evropskih principih. Zmanjšal se bo obseg administrativnega dela zdravstvenih delavcev, hkrati pa bo nova kartica bolj zaščitila integriteto vsakega zavarovanca.

neki osnovi zavarovan, da mora to plačati, da ve, da zdravstvena storitev ni zastoj, da nekaj prispeva ali pa je prostovoljno zavarovan. Seveda pa mora biti vse skupaj tako zastavljeno, da nikogar ne »zatolče« in da nikomur ne onemogoči, da ne bi prišel do potrebnih zdravstvenih storitev. Vendar, delno mora biti prisoten tržni element, delna selekcija... Švedska, ki je še vedno izrazil protagonist »nacionalnega modela«, ima strahotne težave, Anglija, ki vsako leto opravlja nekakšne reforme, se prav tako sooča z velikimi problemi.

Panorama: Kam bi umestili sedanji sistem zdravstvenega zavarovanja v Sloveniji, kateri državi v Evropi je najbolj podoben?

Dr. Toth: Ko smo pripravljali našo novo zakonodajo, smo od različnih sistemov vzeli tisto, kar se nam je zdelo dobro. V osnovnih temeljih je to nemški, Bismarckov model

enem izmed najboljših v Evropi. Zelo resno so razmišljanja, da bi postali edukacijski center za Vzhod, Srednjo Evropo in Balkan. Imamo že nekaj konkretnih načrtov, ta hip sicer samo za sodelovanje z Albanijo in Rusijo, vendar to pomeni, da začenjamo izvažati svoje znanje.

Panorama: Ali imate kakšen vpliv na število bolnišnic v Sloveniji?

Dr. Toth: Na število bolnišnic manj, če mislite z vidika leta in leta trajajočih razprav in preprirov o nepotrebnosti in potrebnosti posameznih bolnišnic. Vendar pa lahko s pogodbenimi reguliramo kapacitete, in to delamo vsako leto.

Panorama: Ali moramo imeti tako razparcelirano mrežo?

Dr. Toth: To je povezano s tradicijo, te bitke trajajo že štirideset let. V Sloveniji imamo dovolj bolnišničnih kapacitet, celo preveč.

Panorama: Tudi primerljivo z drugimi državami?

SLOVENCIM KOT NACIJA

Cerkev in nacija

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Morda so nekateri cerkveni funkcionarji dobili napačno predstavo o mojem ravnanju in ravnanju kroga okoli Nove revije zaradi lanske udeležbe na spravnem dnevu v Rogu. Veliko truda smo vložili v to, da je bil takšen, kakršen je bil. Da je imel pomen dneva nacionalne sprave. Da sta bili poleg sorodnikov pobitih in Cerkev navzoča tudi Država in Kultura. Vendar naša navzočnost, navzočnost kulturnikov nikakor ni pomenila kakega poklona ali celo uklona Cerkvi. Prišli smo, ker menimo, da le živi lahko in morajo pokopati mrtve. Zaradi posvečenosti mrtvih. Mrtvih kot mrtvih, ne glede na njihova dejanja v življenju.

S Cerkvijo, predvsem pa z vero oziroma religijo, se sicer ukvarjam že več kot 30 let. Moja prva knjiga (1969) ima naslov **Človek in vera**. Med zadnjimi knjigami sta **O svetem na Slovenskem (1990)** in **Tragična etika svetosti (1991)**. V njih izhajam iz razlike med božjim in svetim, zaradi katere trdim, da je pomembnejše od nasprotstva med teizmom in ateizmom človekovo razmerje do svetega, na primer do svetosti življenja. Obenem vztrajam pri razločevanju Cerkev kot verskega občestva od cerkve kot politične ustanove. Kot politična ustanova je cerkev ena izmed političnih organizacij. Če tudi v tej vlogi zahteva zase veliko začetnico, tedaj izkorišča vero v politične namene in si skuša vnaprej zagotoviti izjemni, privilegirani položaj.

Ne dolgo tega sem v cerkvenem glasilu prebral tole zahtevo: »Naj nekdo razloži, po kakšni logiki prav duhovniki ne bi smeli izpred oltarjev z vsemi razpoložljivimi in seveda dovoljenimi sredstvi agitirati za lastni politični program in njegov uspeh v javnosti.« Odgovor je preprost: zaradi tega ne, ker religija ni politika in oltar ne prostor za politično propagando. Seveda se državljan, ki je duhovnik, lahko gre tudi politiko. Vendar tedaj nastopa kot politik in ne kot svečenik. Svojega sveče-

nstva nikakor ne bi smel izrabljati za krepitev svojega političnega položaja. Problem je v tem, da se temu ni lahko izogniti. Temu, da te ljudje, ki te poznajo kot duhovnika, ne bi postavljali, tedaj ko igraš politično vlogo, bodisi v privilegirani bodisi v deprivilegirani položaj. Zlasti če začneš, kar se je pogosto dogajalo, svoje politične interese podpirati z »nadnaravnimi« sankcijami.

Demokratična zrelost kake družbe se izraža tudi skozi upoštevanje teh in podobnih razločkov. Na začetku pisma praviš, da si težko predstavljaš »delo v disonanci«, namreč z menoj pri oblikovanju programa filozofije v okviru ministrstva za znanost. Ko sem predlagal tudi vključitev Teološke fakultete, in kot njenega predstavnika tebe, v »raziskovalno polje filozofije«, sem se oziral, priznam, tudi na asonanco. Vendar ta ne bi smela biti pogoj sodelovanja. Bistvo demokracije je toleranca, ne glede na možno disonanco. Vesele božične praznike in srečno novo leto

Tine Hribar

IV.

Z gospodom Ivanom Štuhcem, teologom in duhovnikom iz Maribora, bi se bilo prijetno pogovarjati, saj zna spretno postavljati vprašanja. Še spretnjeji je v odgovorih. Žal so ti odgovori prehitri, tako da prehitvejo drug drugega. In ko pridemo do zares pravega problema, o katerem bi morala steči beseda, nas Štuhec preseneti z izjavo, da o njem »ni vredno zgubljati besed«. Tako ostanemo brez njih. Še predno smo jih utegnili slišati.

Naj se zadržim le pri enem vprašanju, ki se ga znova dotakne tudi Štuhec. Gre za razmerje med katolicizmom in komunizmom, konkretno za povezavo Kardejeve teorije samoupravnih organizacij in samoupravnih interesnih skupnosti s cerkvenimi socialnimi okrožnicami, zlasti z okrožnico **Quadragesimo anno** (1931). Ko me Štuhec povzema (PP 29, 14. dec. 1991), v moje navedbe nekako podvomi: »Dalje naj bi že Pij XI. govoril o samoupravnih organizacijah...« Ne gre za nikakršen najbi, marveč za **dejstvo**, za »samo-

Pri založbi Enotnost bo izšlo najnovejše delo prof. dr. Tine Hribarja z naslovom Slovenci kot nacija. V njem analizira aktualna vprašanja slovenskega naroda in države na prehodu iz socializma in Jugoslavije v samostojno državo. Na zanj značilen kritičen in angažiran način opisuje »zgodbe« s slovenske duhovne in politične scene v minulih šestih letih. V Panorami bomo v nekaj nadaljevanjih objavili odlomek iz te knjige.

upravne organizacije« iz 84. odstavka omenjene okrožnice. Za samoupravne organizacije znotraj »korporacij«, se pravi: znotraj samoupravnih interesnih skupnosti.

Še pomembnejša od te nominalne je strukturalna povezava. Papeška okrožnica o vlogi Cerkev v politiki pravi naslednje: »Kakor nam je znano, se nekateri boje, da se ne bi država, ki bi se morala omejiti na potrebno in zadostno pomoč, postavila na mesto svobodne dejavnosti, potem, da ne bi bilo v novem sindikalnem in korporativnem redu preveč birokratičnega in političnega duha in da ne bi (dasi tiste splošne koristi radi priznamo) služil bolj posebnim političnim namenom kakor pa obnovi in ustanovi boljšega socialnega reda. Da pa se doseže ta drugi zares vzvišeni namen in da se obča blaginja resnično in stalno zagotovi, za to, mislimo, da je v prvi vrsti in predvsem potrebna božja pomoč, potem pa složno in smotrno delo vseh, ki so blage volje. Pripricani smo pa tudi (kar sklepamo iz prejšnjega), da se bo ta namen tem bolj gotovo dosegel, čim več bo takih, ki bodo pripravljali dati na razpolago svoje tehnično, strokovno in socialno izkustvo, in – kar je še večjega pomena – čim več bo pripravljalo pomoč od katoliških načel in njihov uporabe, ne sicer od Katoliške akcije (ki se odreka pravi sindikalni in politični dejavnosti), pač pa od Naših sinov, katere Katoliška akcija navdaja z du-

Dr. Toth: Mi imamo zdaj šest bolniških postelj na tisoč prebivalcev, Danska ima cilj 5,2 postelje za tisoč prebivalcev, zdaj ima 5,5 postelje. Nemci in Avstriji imajo več bolniških postelj od nas na tisoč prebivalcev. Vendar je v celotni Evropi zaznavna tendenca zmanjševanja števila bolniških postelj. Od leta 1981 smo v Sloveniji njihovo število zmanjšali za približno tisoč.

Panorama: Zadnji čas vam očita, da s svojimi ukrepi uvajate nove elemente nepotrebne papirnatne vojne in birokratizacije. Tako se recimo jemljejo nekateri pravice specialistom, konkretno ginekologom.

Dr. Toth: Tu je marsikaj pomešano. Denimo, osebni ginekolog res ni pristojen za določanje časne odsotnosti z dela, pač pa predlaga osebnemu splošnemu zdravniku, kakšen tretma naj bi veljal za posameznega pacienta, pri čemer osebni zdravnik upošteva še vse druge pomembne okoliščine, splošno zdravstveno stanje pacienta, pogoje, v katerih dela, itd. Vse to bi moral splošni zdravnik vedeti in se na tej osnovi odločiti, komu bo predpisal bolezenski dopust in komu ne. Gre preprosto za bolj sistematično strokovno sodelovanje med specialistom in splošnim zdravnikom, ne pa za dodatno birokratizacijo.

Panorama: Ali bodo praktični učinki vredni sedanjih težav in sprememb? Verjetno je cilj večja racionalnost. Toda nekateri pripovedujejo, da je ravno uvažanje izbire osebnega zdravnika in medsebojno ustvarjanje simpatij med zavarovanci in zdravniki vplivalo na bistveno povečanje bolezenskih izostankov.

Dr. Toth: Ponekod so se ti izostanki resda povečali, toda težko je trditi, da ravno zaradi tega.

Panorama: Očitajo vam tudi, da s svobodno izbiro zdravnikov tudi za otroke ukinjate težko vzpostavljene in afirmirane otroške dispanzerje...

Dr. Toth: Dispanzerji drugod predvsem niso organizacijska oblika, ampak metoda dela. S prosto izbiro osebnega zdravnika so se tudi

dispanzerji znašli na preizkušnji. Tisti, ki so dobri, se v načelu ne bi smeli dati. Težko si predstavljam starše, ki bodo svoje otroke zapuili splošnemu zdravniku, če so zadovoljni z delom pediatra. Seveda pa bo do nekaterih premikov prišlo tudi na tem področju, vse ne bo nič več tako lepo porazdeljeno po nekdanjih občinah, kot je bilo doslej...

Panorama: Pravi, da osebni ginekolog po novem ne bo mogel pisati niti receptov.

Dr. Toth: Recepte lahko izdaja, le bolezenskega dopusta ne more predpisovati. Očitno je kdo površno prebral kakšno navodilo...

Panorama: Kakšne novice, upajmo, da ne neprijetne, še obetate?

Dr. Toth: Sedanje zdravstvene izkaznice bomo zamenjali s kartico po sodobnih evropskih principih, hkrati pa bomo uvedli tudi nove obrazce. Za to je več razlogov. Predvsem

Princip »vse zastoj« ne vpliva najbolj na varčevanje in racionalno obnašanje niti pri zdravniku niti pri bolniku

se bo tako bistveno zmanjšal obseg administrativnega dela zdravstvenih delavcev. Hkrati bo nova kartica bolj zaščitila integriteto vsakega zavarovanca, saj zdajšnje zdravstvene izkaznice vsebujejo vrsto podatkov o različnih pregledih in posegih, ki so prosto dosegljivi tudi različnim nepoklicanim osebam, čeprav sodijo v intimno sfero vsakega pacienta.

Sicer pa smo letošnje leto razglasili za leto kvalitete zdravstvenega zavarovanja v Sloveniji, kar naj bi pomenilo maksimalno varovanje našega zavarovanca. Skupaj z zvezo potrošnikov in še kom bomo delovali proti neupravičenemu dodatnemu finančnemu obremenjevanju zavarovancev in proti nekorektnemu izigravanju pravih.

Panorama: Je pri tem vključen tudi čas čakanja po ambulanti?

Dr. Toth: Tudi. Striktno naj bi uvedli knjige čakajočih in ponovno proučili možnosti za boljše organizacijo in krajše čakanje ter za prijaznejši odnos. Ta naša akcija verjetno ne bo pri vseh sprejeta s simpatijo, toda to čutimo za svojo dolžnost.

J. Koprivo

ralno nadzorstvo. Partijsko ideološko nadzorstvo je bilo samo drugo ime za podobno obliko skrbništva.

V okviru takšnega skrbništva se lahko avtonomnost laičnih oziroma civilnih organizacij »profanega« sveta povečuje ali zmanjšuje, a nikdar ne sme doseči tiste meje, ko bi se utegnile zares osamosvojiti. To bi ogrozilo ideološki (»etični«) primat Partije oziroma Cerkev. S tem pa bi zašli v krizo tudi njuni vodilni vlogi. Od kod težnja po vodilni vlogi tako v Cerkvi kot v partiji? Iz prepričanja o svojem Prav. Ne gre pozabiti, da je prva (1847) Zveza komunistov nastala iz Zveze pravičnih. Na njenem čelu so bili kristjani, ki so izhajali iz dosledno pravičniške razlage evangelijev. Pri tem pa, tako kakor Štuhec, mešali pravičnost kot moralno in pravičnost kot pravno oziroma ekonomsko kategorijo.

Danes Cerkev zagotovo nima istih izhodišč in namenov kot pred šestdesetimi leti. O tem pričča letošnja papeška socialna okrožnica, ki v ospredje postavlja načelo subsidiarnosti (avtonomije in soodvisnosti), ki ga omenja tudi Štuhec. Vendar to načelo ne zadošča. Ne zadošča za cerkev kot družbeno oziroma politično ustanovo. Sodobna sistemska teorija družbe razkriva kot neustrezno vsakršno obliko skrbništva. V razviti demokratični družbi ni subsystemov, marveč so le enakovrni delni sistemi: ekonomija, politika, sociala, kultura. Zato v družbi ni Nadzornika, nikakršnega vrhovnega kontrolorja v tem (ideološkem) ali onem (»etičnem«) imenu. Gre za interpenetracijo, medsebojno vzvratno učinkovanje in prežemanje avtonomnih delnih sistemov, tako da je vsak nadzornik vselej že tudi sam nadzorovan.

Če gre za Cerkev kot element družbenega sistema, potem mora biti pod nadzorstvom torej tudi ona. Namreč pod nadzorstvom pravne države in etike kot elementa kulture. Ne pa da si etiko, skupaj z religijo, še posebej prisvaja in da se skušajo nekateri cerkveni funkcionarji, kakršni je Štuhec, v imenu pravičnosti povzpeti tudi nad politiko. Količnik duhovniki posegajo v politiko, lahko pričakujejo, da jih bomo obravnavali kot politike, ne pa kot svečenike. Če dosežemo o tem soglasje in če se bomo vsi zavedali, kdaj cerkev nastopa kot verska in kdaj kot politična ustanova, nesoglasij, do kakršnih pri-

haja zdaj, ne bo več.

Nekoliko me je začudila naslednja tvoja domneva: »Ne razumem, kako po eni strani zahtevaš, da se lastninjenje opravlja brez kontrole, na drugi pa hočeš uveljaviti absolutno oblast tretjega bloka.« Ne zahtevam prvega in ne želim drugega. Narobe. Zahtevam demokratično, se pravi parlamentarno kontrolo lastninjenja. In tretji blok sem od vsega začetka opredeljeval kot sredinsko skupino strank, torej kot skupino, ki upošteva **relacije med levim in desnim blokom**, kar pomeni, da je njegova oblast lahko le **relativna**, nikakor pa ne absolutna. Gre preprosto za centriranje slovenskega političnega telesa, tako da ga ne bi zanašalo niti na levo niti na desno. Porazdelitev oblasti pa bo ob treh centrih vsekakor bolj enakovredna kakor pa znotraj biopolarne razcepljenosti. Omogoča določeno razpršitev oblasti, ki naj še vnaprej onemogoči njeno morebitno absolutizacijo.

Ker si duhovnik in teolog, pa me je v največjo zadrego spravil tale tvoj retorični obrat: »Zakaj tolik tvoj poudarek prisostvovanju obredom v Cerkvi? Zadnje čase sploh opažam veliko zanimanje za Cerkev, in sicer pri različnih strankah in organizacijah, ki v preteklosti niso opazile njenega dela in njene vloge v družbi. Zdaj jo skuša vsakdo prikrojiti svojim načrtom.« Ne spadam med te poslednje. Obenem ne vidim, v čem je zveza med mojo navedbo, da sem prisostvoval krstu prijateljevega sina in opisanem početjem različnih strank.

Ali si hotel reči, da se ji zdaj, ko Cerkev spet dobiva veljavo, priljudujem? Zdi se mi, da moje izjave o Cerkvi, ki zadnje čase razburjajo predstavnike iz njene hierarhije, tega ne potrjujejo. Poleg tega je bila moja poved v intervjuju za **Delo** povsem jasna. Ko sem povedal, da se ne izogibam vstopa v cerkev (ob vsakem cerkvenem pogrebu, ki sem se ga udeležil, sem šel vselej v cerkev tudi tedaj, ko sem bil še član Zveze komunistov), sem skušal le ponazoriti svojo izhodiščno prepričanje, da nimam nobenih zadržkov do kristjanov. Tudi takrat ne, ko kritiziram Cerkev kot institucijo. Tudi ob navedenem krstu nisem vstopil v cerkev zaradi Cerkev, marveč zaradi prijatelja in prijateljstva. In na pogrebnem grem v cerkev zaradi pietete do mrtvega, ne pa zaradi kakega drugega razloga.

Ujetniki ali slepci?

Piše: Martin Ivanič

Pred izidom je nova knjiga (politika) Franceta Bučarja. Pomenljiv naslov Ujetniki preteklosti nas že sam opozarja, da delo verjetno ni predvsem znanstvena in teoretična observacija Slovenije in (političnih) razmer v njej. Da nam slutiti, da gre prejkone za publicističen, kar pomeni tudi dnevno-političen spis, saj resna strokovna dela praviloma nosijo suhoparne naslove.

Seveda ni rečeno, da je to dobro. Tudi ne, da so moje domneve točne, toda poleg naslova me k takšni sodbi napeljujejo tudi vtisi ob branju že objavljenega odlomka **Ujetnikov**.

Odlomek se začne s tezo, da ko zavržemo boljše vidike kot ideologijo, trčimo na pozitivizem kot ideologijo liberalizma. S tem skuša zelo preprosto pojasniti moč in vlogo sedanjega liberalizma na Slovenskem. Pozneje prav zato pove, da je teza o neokomunizmu zgrešena in da gre pri nas v resnici za problem liberalizma kot dezideologiziranja boljše vizije (ali morda komunizma). Seveda se nam potem nujno vsili vprašanje, zakaj so bili komunisti nasprotniki liberalizma – tudi ali še zlasti v lastnih vrstah, čeprav so znane trditve, da liberalizem v ZK ni bil nikakršen liberalizem. So v njem sovražili svojega očeta ali pohabljenega otroka? Je morda pri njihovem nasprotovanju liberalizmu šlo za nekakšen Ojdipov kompleks? Bojim se, da s pristanikom na tezo o dokaj preprosti »dedukciji« komunizma v liberalizmu avtor in bralec neuspešno lovita lastni rep.

Enako poenostavljena in površna je teza, da se danes bivša komunistična elita množično seli v liberalno demokracijo. Kam naj damo potemtakem Rupla, Bavčarja in še marsikoga, ki je sicer tudi skusil partijo, a nikakor ni mogel veljati za kakšno posebno elito? In kaj je npr. za Janšo? Naj bi bil on izjema, ki potrjuje (preverja) pravilo? Zdi se, da Bučar verjame v neko skrivnostno silo, ki vso našo »tranzicijsko« zmešnjavo in anarhijo premišljeno vodi po jasno začrtanem scenariju. (Spet Organizacija? Ne, za kaj takega je pa Bučar vseeno premalo janševski oz. jungovski.)

Če nisembral preveč površno, je Bučarja razumeti, da je liberalizem pretkana pošast, ki močno in brezobzirno preveva vse, kar je ostalo od komunizma, in si je danes prilastila veliko ekonomsko in politično moč. Nazadnje pa ugotovi, da liberalizma sploh ni, da je to nekaj, kar razen surovega pohlepa po oblasti ne prizna ničesar, saj še svoje idejne utemeljenosti ne premore, da gre, skratka, za goli pragmatizem, ki sam sebe imenuje liberalizem. Torej kača, ki skriva noge in roge!

V ospredje sem potegnil nekaj tez, kot da bi hotel povedati, da Bučar nalaga kar tjavendan. To seveda ni res! Nasprotno, učeni mož naniza vrsto zanimivih in točnih oznak sedanjega stanja državano-politične oblasti na Slovenskem. V prebrnem odlomku je očitno poudarek na liberalizmu, druge stranke (»opcije«) bodo morale počakati na naslednje odlomke ali kar na izid knjige.

A kljub tehtnosti in dobri izrisavnosti marsikatero avtorjevo oceno na račun brezskrupuloznega liberalnodemokratskega makiavelizma na gospodarskem in političnem področju se nam zdi, da njegovo seciranje ne zbuja upanja.

Glede na »stanje stvari« si Slovenci na moč želimo, da bi nam strokovnjaki in teoretiki znali razložiti silnice, ki oblikujejo naše sedanje razmere, tako da bi lahko na svojo perspektivo vsaj malo vplivali. Bučar sicer zanika vsako dolgoročno vrednost naukov, ki temeljijo na želji, da bi svet preoblikovali (da bi si ga podrejali), pač pa govori o nujnem podrejanju njegovim zakonitostim. Ker hkrati dodaja, da bomo šele videli, ali bo družbena moč liberalizma sistemsko funkcionalna ali ne, še ni jasno, ali gre tudi pri njem za zakonit pojav, kateremu se moramo podrežati. Liberalizmu, kakršnega nam je opisal, se zagotovo ne želimo podrežati.

Tako nazadnje črnogledno spoznavamo, da gre tudi v primeru Bučarjevih Ujetnikov preteklosti za fiksno idejo, kako bi komunizem razložili s komunizmom – in liberalizem (kot očeta in otroka komunizma) z liberalizmom. Ali še slabše: **Gre še za eno na vi-**

dez pomembno delo, ki skuša daljnosežne družbene pojave preprosto razložiti tako rekoč s pokvarjenostjo določenih pustolovskih, sebičnih in brezobzirnih skupin, ki so iz gole oblastiškega pohlepa podrele prejšnji tisočletni red. Katero vprašanje se vam ob tem najprej utrne? Verjetno naslednje: Ako je poprej vladal tako lep red, od kod neki so se potem vzeli oni povsem neskladni lumpi? Ne vem sicer, koliko je za zarisovanje naše nadaljnje usode pomembno, toda komunizma in njegovih nasledkov preprosto ni mogoče razlagati, kakor da bi se prebudil nekeje v zatohlem zapečku in spočit začel počenjati vragolije. Po vsem sodeč v oni tisočletni red nikakor ne sodi, nihče pa mi ne zna povedati, kaj ga je spočelo.

Ponovil bom frazo: Bučar je relativno dober diagnostik, a precej slab analitik in prognostik. To je boleča točka naše druboslovne stroke in teorije, ki ni sposobna razlage globlje ozadja družbenih pojavov. Predvsem ne na način, ki bi lahko sprožil kakšne družbene silnice, ki bi prispeval k večji sistemski funkcionalnosti političnih skupin (strank) in doktrin.

Morda Bučar drugje razloži, kdo so subjekti »višjega vrednostnega sveta sodobne demokracije«, kateremu niti (bivši) komunisti (oz. Združena lista) niti liberalni demokrati po svoji duhovni in etični moči niso dorasli. Demos to zagotovo ni bil, saj je splaval v istem koritu. Ali gre morda za nekaj samotnih jezdecov, ki vidijo seme boljše vizije zla v lastnih otrocih? Kaže, da bo treba v problem vrtati globlje, a brez vsake politične apriornosti.

pomemben korak naprej s popolno prepovedjo vseh poskusov z jedrskim orožjem. Takšna prepoved bi bila spodbudna za začetek novih pogajanj o razoročitvi in pri oblikovanju nove strategije svetovnega razvoja.

Na konferenci združenih narodov o socialnem razvoju, ki bo od 6. do 12. marca v Kopenhavnu, naj bi posebno pozornost namenili posledicam ogromnih stroškov za oboroževanje na družbeni razvoj v svetu. Prepoved razvilitimi državami in deželami v razvoju se še naprej pogloblja. Od splošno sprejete ugotovitve, da je za zagotovitev svetovnega miru potrebna velika gospodarska in finančna pomoč deželam v razvoju, v dejanjih ni bilo veliko storjenega. Razvite države se izmikajo sprejetim obveznostim, mnoge revne države pa so obsedene z oboroževanjem, ki naj bi jim zagotovilo varnost. Takšno obnašanje državnikov zastruje gospodarske in socialne probleme, ki lahko izzovejo družbeno katastrofo.

Generalni sekretar Združenih narodov Butros Gali upravičeno opozarja, da v sedanjem času velikega tehnološkega in gospodarskega napredka več kot milijarda ljudi živi v vse več revščini. Vsak peti prebivalec sveta živi v nezasičanem pomanjkanju osnovnih

življenjskih potrebščin. Obsojen je na životarjenje, ki mu zaenkrat ni videti prav nobenega izhoda.

Prepad med tistimi, »ki imajo«, in tistimi, »ki nimajo«, se veča tudi v najbolj razvitih državah. Ocenjuje se, da tretjina prebivalcev živi zelo slabo. Deklarirani cilji države blaginje se ne uresničujejo. Delovna mesta se krčijo, mnoge industrije propadajo, nezaposlenost raste. Dosežene socialne pravice so v mnogih državah vse bolj ogrožene. Kriminal, terorizem in trgovina z mamili postajajo ena od značilnosti dogajanja v modernem svetu.

Bodo na prihodnji konferenci Združenih narodov o socialnem razvoju, ki naj bi se je udeležili šefi držav ali vlad, uspeli izdelati novo strategijo svetovnega razvoja? Butros Gali je v svojih napovedih optimist. »Svetovno vrhunsko srečanje o socialnem razvoju bo v središču pozornosti pripeljalo revščino, nezaposlenost in socialno dezintegracijo. Od državnikov bo zahtevalo, naj kritično prevrednotijo svojo politiko in cilje družbe blaginje v industrijskih državah ter politiko odpravljanja revščine v deželah v razvoju.«

Zelo spodbudno bi bilo, če bi konferenca v Kopenhavnu močno podprla tudi pobudo o »predelavi topovskih granat v pluge«.

zumljeno kot nacija. Vse povedano in še veliko neomejenega je zahtevalo takojšnjo odpravo monopola ene same zveličavne katoliške cerkve kot nadvladajoče institucije, zato se je iz same logike stvarnega doživljanja okrog in okrog obdajajočega kot na dlani ponujala reformacija kot vsestranska sprememba v mišljenju in odnosu do tostranega življenja. Taka perspektiva je zajela zelo širok prostor in se je zapljela v neizbrisnost časa ter je prehajala iz stroge religije prepričanja v religijo civilnosti, ki je postajala hkrati norma in vrednota, pravzaprav eden izmed standardov pridobitvi si čedalje večjo mero človeka vrednega življenja, ki se osvobaja zaradi svoje poklicanosti in sposobnosti, kar pa pomeni artikulacijo kreativnosti kot modrega zaželenja bivanja, ki ni samo bivanje, ampak je dejansko izročilo in naročilo za človeka iz sebe samega že od pri-

rodnega pamtveka, ker transcendenca ni nekaj v naprej usodno danega, ampak je izmišljiva iz domišljije in je pomagalo za estetskost in etičnost človečne darežljivosti.

Eksistencialni katoliški fundamentalizem je klerikaliziral bivanje tako globoko, da se je prirodna cementirala v angelizaciji odtujenosti in vzvišenosti, kar je aksiomatiziralo vreteno življenje v religiozni dogmi, ki je izključevala delo kot stvaritev in odrešitev, zato je bila civilnost kot javnost popažena in cerkvenopravno določena v božji državi, ki je tvorba in razvrednotenje samoizpovedovanja, samo-izrekanja, samo-odločbe in narodne samobitnosti.

Podjetništvo biva kot del človekovega bivanja, če je določljivo in osvobajajoče v slojenosti občestva in če stimulira neizrekljivo, da se izpove in da se skritost najde v skrivnosti sami.

arena

Novemu mariborskemu županu dr. Alojzu Križmanu velja toplo priporočiti, naj sanacijo Tama pusti pri miru, ker to ni županova zadeva. Sploh pa ne tako, kot bi se je rad lotil gospod Križman, namreč s sestavljanjem ekip, ki naj bi reševale to podjetje. Seveda je res, da je Tam tudi maribor-

»Sanator«

ski mestni problem, pa še kakšen! Toda gospod župan bo pri sanaciji lahko pristavil ali odstavil svoj lonček učinkovitosti v okviru kompetenc in možnosti, ki jih občina oz. mesto ima v duhu lokalne samouprave. Lahko bo Tamu pomagal z odpisovanjem tistih davščin in prispevkov, ki so mestna stvar, morda bo v okviru deinvestiranja od Tama za mestne potrebe odkupil kakšno reč, ki jo mesto potrebuje, Tam pa ne, oblikovanje sanacijskih ekip pa naj kar lepo pusti pri miru.

Kaj je za Tam pri sanaciji, tudi v kadrovskem smislu, dobro in potrebno in kaj ne, se pač z oddaljenega, še posebej pa novopečenega županskega stolčka ne da niti uganiti, kaj šele trdno vedeti. Že res, da je bil gospod Križman pred več kot tremi leti v odboru, ki se je že tedaj ukvarjal s Tamovo sanacijo, vendar se v tako velikem podjetju razmere lahko radikalno spreminjajo, v nobenem primeru pa ne dovoljujejo presoje in odločanja kar tako.

Župana resda mora skrbeti Tamova usoda, saj gre poleg davčnih koristi tudi za socialno počutje nekaj tisoč meščanov, to je delaycev in njihovih družin, in še za kopico drugih zadev. Vendar bi se mariborski župan lahko zavedal, da se v podjetništvu, pa naj gre za družbeno ali zasebno, za sanacijo, likvidacijsko ali stečajno, na tak način nima kaj vtikati. Ali bo gospod župan kar sam menjal menedžerske ekipe tudi v zasebnih podjetjih, če ta ne bodo poslovala z dobičkom oz. ne bodo sposobna plačevati prispevkov in davkov ali poravnati svojih dolgov? Gospod Križman je svojo župansko vlogo očitno zagrabil s hvalevredno vneto na napačnem koncu. Sploh pa Tam ni zalogaj, ki bi mu on lahko bil kos. Zato mu še enkrat toplo svetujemo, naj to prepusti državi, bankam, tamovcem in njihovim drugim upnikom, ker posebej prvi trije najbolje vedo, ali in kako bi kazalo Tam rešiti in s kakšnimi ljudmi. Ne gre za obrambo sedanjega Tamovega vodstva, marveč za načelo, da je izbiro, kdo bo vodil njegovo sanacijo, prepustiti tistim, za katere predvidevamo, da so za to najbolj kvalificirani. Gospod župan ni med njimi, ker glede Tama že nekaj časa ni bil v žarišču dogajanja, kar je temeljni pogoj za kakršnekoli dobre odločitve o njegovih usodi.

Za gospoda Janeza Podobnika pa nasprotno lahko rečemo, da je kar dobro doumel župansko vlogo in funkcijo. Samo upamo lahko, da mu bo sledilo čim več slovenskih županov, poleg mariborskega predvsem tudi ljubljanskega, katerega hobi in fobija sta prejšnje prestolniško vodstvo in njegove napake. Gospod Podobnik namreč dobro ve, da se mora župan ukvarjati z vsakodnevni problemi občanov, in-

Župan

stitucij, krajevnih skupnosti itd. in da med glavna področja njegovega dela sodijo komunalna, vprašanja odpadkov, smeti, kanalizacije itd., seveda pa tudi kulturna in duhovna plat življenja v občini. Ne konča se vse pri kruhu, pravi gospod Podobnik. Kakovost življenja pomeni tudi, da je živahno društveno življenje, prostovoljna dejavnost, da kreativni ljudje dobijo možnost za delo. Gospod Podobnik to poudarja zato, ker je bilo iz predvolilnih nastopov eminentnejših kandidatov za županska mesta razumeti, kot da bo župan sam odločal o vseh večjih stvareh v občini, kar pa ni res.

Gospod Podobnik ima seveda to prednost, da je bil idrijski župan že v prejšnjem mandatu, ko so bile občine še država v državi. Ima torej izkušnje, ki pa bi ga pri sedanjem županstvu v občini Cerkno lahko zapeljale v oblastništvo prejšnjega tipa, ker je pač navada železna srajca. Res je, da ima namesto bolnega Tama v svoji občini zelo uspešno Eto, vendar pa iz vsega, kar je bilo doslej moč od njega slišati o lokalni samoupravi in vlogi županov v njej, res ni pričakovati, da bi se rad zapletal v gospodarstvo na tak način kot njegov županski kolega iz Maribora ali pa v politične afere tako kot ljubljanski župan.

Podobnika lahko štejemo za zglednega župana tudi zato, ker so premnogi novopečeni župani takoj na začetku razkrili, da jih vse preveč zanima oblast, saj so takoj povzročili prepire o svojih pristojnostih. Gospodom županom je pač treba povedati, da imajo že sedaj po zakonu toliko pristojnosti, da lahko kar takoj krepko pljunejo v roke in se začnejo ukvarjati s tistimi zadevami, za katere gospod Podobnik pravilno ugotavlja, da so županske.

Že res, da imajo mnoge nove občine težave s premoženjem in financami, toda občanom slabo se piše, če bodo morali čakati na to, da si bodo župani uredili svoje oblastniške pisarne, napisali statute in uredili podobno, sicer nujno birokracijo. Življenje namreč teče, pa tajnice in fikusi gor ali dol. Podobnik ima zelo prav, ko pravi, da bi bilo najslabše, če bi ljudje začeli dvomiti o sami ideji lokalne samouprave, ki naj jim omogoči takšno okolje, da bodo radi živeli v njem.

Boža Gloda

Granate in plugi

Piše: Jože Smole

V Ukrajini so začeli graditi tovarno, ki bo topovske granate predelovala v pluge. Ta pomemben program spreminjanja orožja v koristna proizvodna sredstva bi moral dobiti širšo mednarodno podporo.

Konferenca Združenih narodov o razoročitvi je že nekaj desetletij v slepi ulici. Konec hladne vojne med Vzhodom in Zahodom ji žal ni dal potrebne spodbude. Velike sile hočejo ohraniti (nekatero celo povečati) svojo vojaško moč, mnoge majhne države, zlasti tiste, v katerih divjajo notranji in zunanji spopadi, pa se še naprej mrzlično oborožujejo.

V pripravah na podaljšanje mednarodnega sporazuma o prepovedi širjenja jedrskega orožja, ki je bil sklenjen pred petindvajsetimi leti, je postalo jabolko spora obnašanje ZDA. Washington se še ni pripravil odgovoriti na novim poskusom z jedrskim orožjem, ker ocenjuje, da ga mora še naprej izpopolnjevati. Mnoge

države pa so dale vedeti, da na posebni konferenci Združenih narodov, ki naj bi bila aprila, ne bodo pristale na podaljšanje sporazuma o neširjenju jedrskega orožja, če ne bo hkrati dosežena popolna prepoved poskusov, ki bi morala zavezovati vse jedrske sile – ZDA, Veliko Britanijo, Francijo, Rusijo in Kitajsko.

Mnogi ameriški komentatorji so takšno stališče takoj ocenili za poskus »krajve kupčije«, kar je gotovo neutemeljena in neodgovorna oznaka. Samo podaljšanje prepovedi širjenja jedrskega orožja ne bi veliko zmanjšalo nevarnosti jedrske katastrofe. Zato so povsem upravičene zahteve, da naj bi pri podaljšanju tega mednarodnega sporazuma naredili

Piše: Drago Kuhar

Podjetništvo bivanja

Človeku tostranega življenja je največji izziv razmišljanje o zemeljskosti kot domišljiji kreacije in v izmišljivi znotraj občosti bivanja. Biti podjeten ni egoistična karakteristika, ki bi kazala na grabežljivost za vsako ceno, in ni sebičnost na vse ali nič, ampak je zelo preprosta, potrebna in koristna odločitev vsakega razumnega in odgovornega posameznika, ki se čuti poklicanega za svoj čas in za čas svojih naslednikov, vendar tako opredeljen, da ne niči preteklega, dednega in de-

dovanega, saj je artikulacija življenja s poštenjem in pravico v roki več vredna kot vsi svetniki, pa če so še tako angelsko namalani.

Fenomenologija podjetništva sega v čas protestantizma, v kar njegov začetek kot duhovno eksistencialnega gibanja, ki se je najprej in predvsem dotikalo človeka kot posameznika, nato kot individualuma znotraj družine, potem kot subjekta v rodbini in za tem še kot osebnosti v samem narodu, povrh pa je bilo še ljudstvo ra-

Náš sodelavec Janez Ravnik se je mukoma prebil skozi Janševi knjigi Premiki in Okopi

POSPRAVLJANJE MIZE, PULJENJE PLEVELA IN ČIŠČENJE POLJA – ALI KONČNI OBRAČUN?

Tema Premikov je osamosvojitve – V tej knjigi ni nič slabega napisano o silah starega režima – V Okopih pa gre očitno za dokončen in popoln prevzem oblasti enakomislečih radikalistov

V knjigi Okopi je Janez Janša obdelal številne probleme, predvsem pa politizirane afere, v katerih je bil udeležen. Tukaj bom poskušal obravnavati samo nekatere probleme načelne narave.

Najprej o razmerju med knjigo Premiki in knjigo Okopi istega avtorja, Janeza Janše. Mislim na vsebino, ocene in mišljenje ter na sporočilo ene in druge knjige. Obe sta namreč izšli v sorazmerno kratkem času. Prva leta 1991, druga v 1994. letu.

Tema Premikov je osamosvojitve. V tej knjigi ni nič slabega napisano o silah »starega« komunističnega režima, ki bi tej akciji nasprotovale. Celo nasprotno, politično in oblastno aktualne »stare sile« s Kučanom na čelu so aktivno sodelovale pri tem projektu. Po Janši je bilo samo nekaj omlahljivcev, nekaj neodločnosti in podobnega. V Premikih ni kritike Kučana in »njegovih« niti kritike NOB in preteklosti ter »totalitarne« režima. Priznana je izjemna vloga Kučana in z njim tedaj aktualnih političnih sil preteklosti. Šlo je pač za biti ali ne biti, za samostojnost Slovenije. Danes pa lahko trdim, da je nekaterim povzpetnežem šlo samo za oblast in revanšo. To pa so lahko dosegli samo z odcepitvijo iz Jugoslavije. Seveda imata v tej knjigi in v opisanem projektu osamosvojitve osrednje mesto J. Janša in njegova Organizacija, ki jo je v pripravi za osamosvojitve ustvarjal s sodelavci. Vloga te organizacije pri osamosvojitvi Slovenije ni nikjer slovenskega naroda. Nobene razloga ni, da v Premikih tako opisana Organizacija J. Janše ne bi obstajala in delovala tudi danes.

Vsekakor pa je sprejemljiva zaključna misel v Premikih (str. 273 in 274), ki se glasi: »Nobena smisla ne bi imelo, da bi z medsebojnimi prepriči o preteklosti, ki gredo čez razumno tekmovalno različnih političnih interesov in njihovih zastopnikov v strankah, zapravili vse tisto, kar smo si zlasti v zadnjih štirih letih pridobili in priborili, na žalost, tudi s krvjo. Stoodstotnega jamstva, ki bi preprečevalo tudi tako možnost, seveda ni. Morda je še najtrdnější porok generacija, ki je v dogajanju minulih let in v prizadevanjih ter boju za samostojnost sodelovala ne glede na to, na kateri strani so bili njihovi predniki v prvi ali drugi svetovni vojni. Neobremenjeni miselni vzorci, ki so jih vodili na tej poti, so zagotovo pot v prihodnost in v pomoč njihovim nadaljnjim uveljavitvi sem napisal to knjigo.«

Tako v Premikih. V Okopih pa popolnoma drugače. To veje iz vse knjige, sinteza pa je dana na koncu, v sklepnem delu. Navajam nekatere značilne misli:

»Spoznanje, da mora biti miza pospravljena ali na polju stari pridelek pobran, plevel pa populjen, preden se posadi novo seme, je v tem trenutku prav gotovo zelo jasno znamenje na slovenskem nebu. Drugo je vprašanje, ali ga bomo mogli dovolj razumeti. Če ga bomo, bomo lahko stopili naprej in se spoprijeli z novimi izzivi.« (Podčrtal pisec.)

»Ko bo miza pospravljena in polje očiščeno, bo prišlo obdobje, ko bodo narodovi potenciali veliko bolj izkoriščeni in ko bo lahko v dobrih razmerah vsak član tega naroda prispeval po svoji moči in hotenju. Slovenci tega časa še nismo živeli. Verjamem, da je pred nami.« (Podčrtal pisec.)

Resnično so Okopi v celoti v znamenju pospravljanja mize, puljenja plevela in čiščenja polja. Začuden sem, da je Janša sploh našel, glede na njegove ocene, kakšen pridelek. Razumljivo je, da je navedene izraze vzeti v političnem smislu.

V Premikih Janša ocenjuje in

opisuje osamosvojitve Slovenije, toda ne samo to, kajti izhaja, da je ta projekt samo stopnička v rušenju sistema in prevzemu oblasti. Zato so bile v tedanjem razmerju sil dobrodošle tudi »stare sile« (plevel – nepospravljena miza).

V Okopih gre očitno za dokončen in popoln prevzem oblasti s strani enakomislečih radikalistov, za energično čiščenje in obračun z nasprotniki »za puljenje plevela«.

S »pospravljanjem mize«, »puljenjem plevela« in »čiščenjem polja« očitno gre za končni obračun s preteklostjo, s Kučanom in vsemi tistimi, ki so aktivno delovali v prejšnjem sistemu (čeprav je aktivno deloval v njem tudi J. Janša). To veje iz vseh poglavij knjige. Kučan in njegovi so se od pomembnega dejavnika pri osamosvojitvi v Okopih spremenili v največjo nevarnost za prihodnost Slovenije. Sem šteje ZLSD, LDS in vse tiste izven teh strank, ki niso istega mnenja, kot je on. Podtika, a z ničimer ne dokazuje obstoja neke (verjetno tajne) Organizacije. Očitna zarotniška paranoja, tipična za Okope in njihovega avtorja. V Premikih je sam razkril lastno Organizacijo, v Okopih je ne omenja, čeprav je prisotna v vseh poglavjih, predvsem v aferaskih. Janša glede preteklosti in sedanjosti celo ni originalen, ker povzema Pučnikova stališča o zločinski naravi prejšnjega režima, o čiščenju in popravil krivic, o udobafiji in podobno. Na straneh 87, 88, 89 in 90 navaja celotno besedilo češkega Zakona o protipravnem delovanju komunističnega sistema. Vtis je, da ga ponuja tudi nam. To se da sklepati tudi v 10. poglavju »Slovinci in prihodnost«, v katerem govori o novi koaliciji (novi Demos) in njenih programskih opredelitvah.

Ocena NOB je podana na petih straneh (str. 9–14), če ne štejem posameznih misli in posameznih poglavij. O tem ni vredno posebej pisati, ker je vse pod ravni črni bukev in nekdanje fašistične propagande. Izvirno je samo to, da začetek NOB veže na akademijo Džerdžinskega. Takšen je tudi naslov prvega poglavja. Zopet zarotniška paranoja.

Kot da bi lahko pešička obveščevalcev zanetila in razvila kaj takega, kot je bil naš NOB. Tega še močna in bogata CIA ni nikjer zmogla. Nesmiselno je in bila bi le izguba časa, da bi Janšo in njegove somišljenike prepričeval, kaj je bil NOB. Že samo tabelarni pregled s številkami brez komentarja, ki bi NOB prikazal kvantitativno, bi celo političnemu slepcu povedala, da je bilo vsenarodno gibanje, a ne revolucija, ki bi jo mogla začeti in voditi s terorjem pešička komunistov iz akademije Džerdžinskega. Janša pa s pavšalnimi ocenami in diskvalifikacijami, brez analize in kakršnihkoli dokazov zatrjuje, da je šlo za krvavo revolucijo – kot so zapisali v programu SKD.

Pretresljiva in presenetljiva je zgodba o usodi Janševoga očeta, opisana v drugem poglavju. Če je resnična, pomeni samo potrditev in pojasnilo njegovih sedanjih stališč in ocen naše preteklosti in morda še večje simpatije Janši s strani slovenske javnosti, kar pomeni zanj še več političnih točk. Vendar se zastavljajo številna vprašanja in dvomi. Način, kako se je njegov oče rešil iz brezna, je enako opisan v tretji knjigi T. Svetine Ukana iz 1969. leta. Vendar ta oseba ni ostala v Sloveniji, temveč je hitro odšla čez mejo. Enako tudi emigrant iz Argentine, ki je svojo zgodbo že davno objavil. Zakaj je ta zgodba o Janševem očetu objavljena šele sedaj, 1994. leta, v Okopih? Zakaj ne vsaj 1990. leta po spravi slovensosti v Rogu, ko ni bilo več

nobene nevarnosti. Zakaj sedaj, v teh političnih razmerah, opisanih v Okopih, in pred volitvami? Ali je verjetno, da bi človek iz takega pekla lahko odšel domov v partizanske roke? Bolj verjetno bi jadrno zginil čez mejo. Neverjetno je, da so ga vrnili v Šentvid, v isto sobo in med iste tovarije, od koder so ga odpeljali na streljanje, pa ni nihče v upravi in od tovarišev kaj posumil. Potem ga kmalu odpustijo domov, kjer v »totalitarnem režimu« brezskrbno živi desetletja. Res je, da je OZNA in UDBA delala neumnosti, vendar toliko bedasta pa tudi ni bila, da ne bi čez čas vsega tega odkrila in tako neprijetne priče odstranila. Končno, kakšen je sin, ki desetletja, kljub sumom, ne razišče zgodbe o svojem očetu, temveč se zapíše karieri v stranki, ki naj bi bila očeta krvnik? »Resnično« raziskuje in odkriva šele, ko ni nevarnosti in ko je pred vrati že uspešen boj za oblast.

Brezskrupulozna in lažna sta opis in razlaga, kako, kdaj in zakaj so Angleži izročili JA ujetim domobrance. O tem piše takole: »Zgodovinska dejstva govorijo drugače. Napetost med Jugoslavijo in zavezniškimi armadami je popustila tisti hip, ko so se enote 3. in 4. Jugoslovanske armade umaknile iz Trsta in Koroške. Šele po sporazumu o umiku partizanske vojske iz Koroške na predvojno mejo so Angleži izročili glavno ujetnikov iz svojih taborišč.« In dalje: »Iz teh dejstev in časovnega zaporedja mnogi sklepajo (podčrtal pisec – Janšev stil in metoda), da sta komunistični partiji Slovenije in Jugoslavije prepustili Italiji že osvobojena Trst in Gorico, Avstriji pa Koroško v zameno za vrnjenje domobrance in druge ujetnike. Totalitarna oblast naj bi bila za komuniste več vredna kot pa skoraj četrtina narodnega ozemlja.«

Kako grozovita in podla obtožba! Vodstvo nove Jugoslavije naj bi torej kupovalo s četrtino slovenskega ozemlja, tako da bi ga prodalo za nekaj tisoč domobrancev, zato da bi se nad njimi lahko maščevalo, to je, potem pobilo. Ali je zgolj naključje, da je bil prav ta odlomek iz knjige objavljen v visoko nakladnem Nedeljskem dnevniku 13. 11. 1994, dobrega pol meseca pred volitvami? Kaj je to pomenilo za tistega, ki ne pozna stvari in je to verjel, si lahko mislimo. Največja pridobitev NOB in s tem sam NOB sta bila pred najširšo javnostjo razvednotena, opljuvana, degradirana. Mislim na našo borbo za osvoboditev in priključitev ozemelj, ki so bila desetletja pod tujjo oblastjo, k matici.

Človek se vpraša, ali Janša, kljub skromni dejanski izobrazbi, ne pozna splošno znanih stvari, o katerih je bilo objavljeno tudi na desetine in stotine avtentičnih dokumentov iz zahodnih zavezniških virov. Ali pa je Janša takšen brezskrupulozen politik, demagog in populist, da si upa kaj takega brez vsakega sramu zapisati. Doselej tega ni storil še nihče.

Boj za Julijsko krajino in za Koroško je bil glavni in sestavni del našega NOB-ja. Naj opozorim na sklepe II. zasedanja AVNOJ-a, odlok SNOS-a o priključitvi Slovenskega Primorja in Koroške ter odlok Pokrajinskega odbora za Primorsko. To je bila gigantska vojaška in diplomatska bitka. Prva je bolj znana kot druga. V bojih za Trst, Gorico in Slovenijo primorje sta imela JA in slovenska NOV in POS preko 7.000 mrtvih in ranjenih. Skoraj toliko kot zavezniški ob izkroanju v Normandiji. Diplomatska bitka je bila dolgotrajna in še bolj trdovratna. O njej se kljub številnim objavljenim dokumentom v javnosti zelo malo govori.

Za širšo javnost je dr. Dušan Biber objavil v Delu 9. 5. 1987 in 16. 5. 1987 daljši prispevek Tržaška kriza 1945. V njem obravnava začetek, razvoj in konec te krize izključno na podlagi številnih zahodnih, predvsem angleških virov in dokumentov. Tu go-

vori o tržaški krizi nasploh, ne pa o vračanju domobrancev. O vračanju domobrancev pa je objavil številne dokumente iz istih virov v Vjesniku v srijedu v nekaj nadaljevanjih oktobra 1973. leta. Glede usode domobrancev pa je prav tako zanimiv podlistek v Delu z naslovom Tudi mi smo umrli za domovino izpod peresa Branimira Nešoviča. V 32 podlistkih je bila od 30. 8. 1990 do 6. 10. 1990 objavljena cela zgodba o usodi in naklepih domobrancev ter o ravnanju Angležev. To so samo primeri, ki so bili objavljeni v časopisu. V arhivih in v strokovni literaturi je tega seveda neprimerno več. Če bi Janša sam le del tega prebral, ne bi tako pisal in tudi če bi Pučnik hotel zares raziskati in ugotoviti resnico o povojnih pobojih, bi moral preučiti vse to in še marsikaj drugega. Seveda pa to njega ne zanima, kajti on ima, zaradi let, ki jih je predsedel v zaporu in sam cilj dokazati vnaprej postavljeno tezo o zločinski naravi prejšnjega sistema in njegovih nosilcih kot zločincih.

Za to, kar sem sedaj omenil, bi bilo potrebno prikazati vsebino vseh objavljenih dokumentov skupaj z analizo in komentarji. Vendar bi to bila kar zajetna knjiga. Morda ne bi bilo odveč, če bi v tej klimi izšla ob 50-letnici zmag nad fašizmom.

Tukaj bom poskušal ob obravnavi temi navesti samo nekatere dejstva, že utemeljena s dokumenti.

Vojna v Jugoslaviji se je končala na ozemlju Slovenije, in sicer nekaj dni po kapitulaciji Nemčije. Poleg armadne skupine »E« gene-

rala Löhra se je na ozemlju Slovenije znašlo na desetisoče jugoslovanskih kvizingov, četnikov, ljetičevcev, ustašev, hrvaških in slovenskih domobrancev. V Foreign Officeu so razmišljali o tem, da bi bilo dobro, če bi te kvizingovske enote zadržale Tita okrog Zagreba in Ljubljane, da bi zavezniški medtem nemoteno zasedli Koroško in Julijsko krajino. (Addis – oddelek za jug v F.O.)

Zavezniški niso bili voljni prepustiti Koroške in Julijske krajine Jugoslaviji. Glede Koroške je Eden že na Jaltski konferenci februarja 1945 z uradno noto predlagal, da naj bi bila demarkacijska linija – »začasna meja« meja z Avstrijo iz 1937. leta. Amerika je to sprejela, Rusi so molčali. Dejansko je bilo že tedaj odločeno. Naše enote so sicer prodrle na Koroško in jo skupaj z Angleži zasedle. Ti so bili tri ure pred nami v Celovcu. Sledila so trda pogajanja in številni naši predlogi. Vendar so bili Angleži nepopustljivi ter so ultimativno zagrozili z uporabo sile – z vojno. 19. maja 1945 je jugoslovanska

vlada pristala na umik, kar se je zgodilo 20. in 21. maja 1945. Nobene kupčije z ujetimi domobrancei za ozemlje ni bilo, temveč grožnja z uporabo sile in vojno. Vse pa je bilo v bistvu odločeno že na Jalti.

Bolj zapleteno je bilo na Prilomskem. Ni bila vnaprej določena demarkacijska črta, temveč je bilo vprašanje razmejitev odvisno tudi od tega, kje se bodo armade srečale. To pa je v teh razmerah pomenilo, da NOV in POS ter JA obvladata oziroma zasedata Trst in vso Julijsko Krajino. Zavezniški pa so imeli tudi takšen cilj v obratni smeri. To tekmo je dobila NOV in POS, ker je že ves čas tukaj tudi bila, a skupaj z JA je pred zavezniški zavzela Trst in na Soči pričakala zavezniške. Vse to se je formalno zdelo kot vojaška in ne politična zadeva, kajti meja med Italijo, Avstrijo in Jugoslavijo naj bi določila mirovna konferenca. Vendar je na njej bil vsekakor v prednosti tisti, ki je že kontroliral sporno ozemlje. Zaradi tega tudi takšni zapleti, pogajanja, pritiski in grožnja z vojaško intervencijo. Za raziskavo, kaj vse se je dogajalo v zvezi s tržaško krizo, je na voljo dovolj dokumentov (predvsem angleških), dr. Biber pa je o tem obširno pisal v Delu 9. in 16. 5. 1987.

Vsakemu, ki so mu tedanje razmere kolikor toliko znane, je jasno, da so bili zahodni zavezniški pripravljani na vojno zaradi Trsta. Feldmaršal Alexander je izdal splošno direktivo za primer sovražnosti z Jugoslavijo. Šifra za to operacijo je bil »Everest«. Načrtovali so taborišča za okrog 6.200 internirancev. Računali so tudi na širše zaplete med Albanijo in Bolgarijo na eni ter Grčijo na drugi strani. Po Kardelju je »Churchill računal, da bo s svojimi silami prišel do Ljubljane in Zagreba« (...). Pripravljali so se tudi na vojaški spopad na Koroškem, v Avstriji. Alexander ni vedel, kam z več kot milijon vojnih ujetnikov, kako sprostiti preobremenjene linije petega (angleškega) korpusa na Koroškem. Feldmaršal Alexander je že 1. maja opozoril Churchilla na moralni vidik vojaške akcije v Julijski krajini. O svojih vojakih je zapisal: »Nadvse obudujejo Titovo partizansko vojsko in z veliko naklonjenostjo gledajo na njihov boj za svobodo. Zato moramo biti zelo previdni, preden bi jim ukazali, naj obrnejo hrbet skupnemu sovražniku in se spoprimejo z zaveznikom. Zato je dobil ukor od Churchilla. Številni dokumenti in korespondenca Churchilla, Trumana in Alexandra dokazujejo, da je bila nevarnost vojne stvarna in neposredna. Tako je 9. junija 1945 Šubašič podpisal diktirani sporazum, 12. junija pa se je JA umaknila na tujim. Morganovo linijo. Julijska krajina je bila razdeljena na cona A in B. Jugoslovanska vlada je postavila tudi pogoj, da se konča meja z Italijo in Avstrijo določi z mirovno pogodbo. Napetost je res popustila, kriza je bila mimo, vendar ne po Janševih »zgodovinskih dejstvih« zaradi kupčije z domobrancei, temveč zaradi grobe prisile in grožnje z vojno.

Omenil sem že, da so se na ozemlju Slovenije ob koncu vojne našli armadna skupina »E« generala Löhra in z njo številne enote vseh vrst kvizingov iz vse Jugoslavije, in to četniki, ljetičevci, ustaši, hrvaški in slovenski domobrancei. Naj se k temu vrnem zaradi tistih, ki so šli na Koroško in ki so bili potem vrnjeni – slovenskih domobrancev. Četniki so šli k Amerikancem v Italijo in nihče ni bil vrnjen. Britanska vojska, ki je prišla na Koroško 8. maja 1945, je sprejemala jugoslovanske kvizingove do 16. maja 1945. V tem času je prevzela okrog 11.000 slovenskih domobrancev, okrog 2.400 ljetičevcev, Nedidevov vojakov, okrog 4.400 pripadnikov ruskega korpusa in okrog 18.000 hrvaških domobrancev in ustašev. Slovenci domobrancei so bili skupaj z ostalimi razporejeni v taborišču na Vetrinjskem polju. Vendar so se

kmalu organizirali in že 19. 5. 1945 s spomenico zahtevali od poveljstva Britanske brigade v Celovcu, da naj jih britanska vojaška oblast »čimprej odpremi na primeren kraj, kjer se bodo lahko urili in pripravljali na svojo končno nalogo«. To je bilo tudi storjeno in oni so se pridno pripravljali »na svojo končno nalogo« (vojno v Jugoslaviji). Njihova godba je dneve vadila vse mogoče himne. Ko so jih vračali v Slovenijo, so misleč, da gredo v Italijo, imeli na vagonih najbolj bojevita in sramotilna gesla. Dejansko se niso vračali kot ujetniki, temveč kot vojaki v nameri, da z orožjem obračunajo s sovražniki.

Kaj storiti z ujetimi kvizingli, je v precejšnji meri zaposlovalo tako Angleže kot Američane. Tudi o tem je dovolj dokumentov iz njihovih virov. Razprave so se sukale o mišljenju britanskega ambasadorja v Beogradu, Stevena, ki je formuliral dileme v treh točkah: a) uporabiti jih kot pomožne enote, b) izročiti jih JA, c) razoročiti jih in jih spraviti v ujetniška taborišča.

Prevaljala je tretja varianta, vendar je bila z bližajočo se vojno nevarnostjo vse bolj sprejemljiva druga. Tako je Alexander poročal o težavah s prevozom, oskrbo, varovanjem in podobno. »Ni mogoče vsega tega storiti in istočasno hraniti toliko ljudi« in dalje »Moj položaj v Avstriji je takšen, da z njim ne morem na kraj«. Tedajni načelnik štaba 5. britanskega korpusa, lord Adlington, je izjavil: »očistiti operacijsko cono« »očistiti palubo«, če je hotel poslati vojsko proti Jugoslaviji. Ob tem je imel samo eno dobro divizijo okrog 30.000 vojakov ob neprimernem večjem številu ujetnikov. Rečeno je bilo, da je svoj »strateški problem« rešil tako, da ga je z izročitvijo domobrancev prenesel Titu. Odločitev o vračanju domobrancev je bila sprejeta na politični ravni v Caserti s strani ministrskega rezidenta angleške vlade Mac Millana. Morda je bilo pri tem tudi malo znane angleške zvezničnosti čes, tukaj jih imate, hranite in varujte jih, v primeru vojne vam pa lahko skočijo v hrbet. Tudi tu ni zaslediti nikakršnih sporazumov, pogodb o ozemlju. Odločitev o vrnitvi je bila enostranski akt, in to samo s strani Angležev iz Koroške. Amerikanci niso izročili nikogar. Tudi Angleži niso izročili voditeljev. Prenehali so takoj, ko je vojna nevarnost minila.

Iz »časovnega zaporedja« dela Janša tudi sklepe o kupčiji ujetnikov za ozemlje. Poglejmo to zaporedje. Britanska vojska je sprejemala ujetnike od 16. 5. 1945. JA se je umaknila iz Koroške 20. in 21. 5. 1945. Iz Trsta in Julijske krajine pa 12. 6. 1945. Po domobranskih virih so Angleži v času od 27. do 31. maja 1945 izročili 11.100 domobrancev. Večina domobrancev je bila usmrčena od 9. 6. 1945. Poleg tega, da ni nikakršnih dokumentov in sporazumov o kakšni kupčiji, to je o sporazumih in dogovorih o izročitvi za ozemlja, vse samo kaže na to, da je bilo vse to storjeno in izredno zapleteno, nevarnih in usodnih kriznih razmerah, kjer so možne tudi napačne ocene, in od tod tudi napačne odločitve.

Vse napisano temelji na domobranskih in zahodnih virih.

Na koncu samo še nekaj pripomb. V Premikih in Okopih ljudstva – naroda ni nikjer. Vse se dogaja v vodstvih, skupinah, največkrat tajno, tu so razne igre, intrige in podobno. Volja in zaupanje ljudstva, izraženo na volitvah, se ne upošteva. Po Janši se sicer volitve lahko kupijo (ob bestdem ljudstvu). Povsod pa je načrten in nezmotljiv vodja, ki vse ve, vse predvidi in ima vedno prav. Kot da bibral Karla Maya. Občutna je razlika v kakovosti med političnim tekstom in literarnimi vložki (n.p. na koncu, vzpon v steno). Kot da ne bi pisala ista roka.

Za zaključek še vprašanje: zakaj je knjiga izšla tik pred volitvami in tako očitno in učinkovito kršila volilni molk?

Janez Ravnik

Potopis – Ko to kaže, ko to laže ... (2)

OD ZMAG DO ZMAG

Milenko Ilić, podpredsednik srbske gospodarske zbornice, je na pogovor pristal dokaj težko. Zraven je namreč še direktor rudnika Trepča in torej več kot obremenjen. Končno smo se zmenili za nevtralen teren, po razdaljah sodeč, saj je stalno na poti med Kosovom in Beogradom. Dobili smo se v četrtek zvečer v Gornjem Milanovcu.

Pot do tja značilna, po Ibarski magistrali. Bližje je Kosovo, slabša je cesta in več policije ob njej. Ustavili so nas nekajkrat, enkrat tudi zato, da bi nekaj kilometrov peljali njihovega kolega, ki je končal izmeno.

Na vprašanje, kako živi, se je kar pohvalil, češ ni lahko a, če se človek znajde...

Ustavili smo še enemu, tokrat civilnemu avtoštoparju in mu povzeli pomenek s policajem. Civilist je dobil peno na usta:

»Majku jim ga nabijem barabsku!!! Nobenemu več ne ustavite, nikoli! Kradejo ne ustavite, in to tistim, ki ni kot srake, in to tistim, ki ni kot srake. Če ga siromak ne podkupi, mu pač vzame in tudi batine niso redkost.

Sam živim le od plače, ne vem, kdaj bom dobil milošćino za december, otroci so lačni in ne razumejo zakaj, ko pa garam kot živina... In ta pa lopov govori, da gre, če se lopov govori, da gre, če se znajdeš. Vzame od bencina, vzame od cigaret, vzame od prekrška ali pa vzame kar tako. Zraven leze v rit, ki je debelejša in smrdljivejša od njegove in bogati še sam. Policija bo kmalu, če še ni, najbogatejši sloj v Srbiji. Takoj za mafijo, ki ji služi!«

Med jugo- in socnostalgijo

Po tem burnem uvodu čakanje na Milenka Ilića v Gornjem Milanovcu v lokalu Norveška hiša. Ime po velikanskem lesorezu na steni, ki predstavlja srečanja Tita in norveškega kralja Olava.

Dekoraciji primerno nas natakari naslavljajo z »druže, drugovi«. Ta vzdevek kot tudi maršalove slike na stenah v Srbiji niso nobena izjema.

Tako jugo- in zdaj še socno-

stalgični po dveh urah pričakamo sogovornika. Opraviči se z delom, ki ga v Trepči gotovo ne manjka, in s stanjem cest, kar je tudi opravičljivo. Sami smo namreč zaradi slabe ceste zamudili debelo uro.

Tako spravljeni začnemo pogovor:

»Ah, to Kosovo, srbska rana. Milijon in 200 tisoč prebivalcev šteje zdaj, srbskih vsako leto manj. Peto leto že pada proizvodnja, ki je za tisto iz decembra 1989 zaostala že za 40 odstotkov.

Osnovni vzrok je ta nesrečna jugopolomija, z njo izguba vzhodnoevropskih in drugih tujih trgov, zoženje domačega trga, embargo...«

Govorite o podatkih za Kosovo, Srbijo ali za Jugoslavijo?

»No, to kar sem povedal doslej, velja kar za vse. Za vas menda tudi. Sicer pa bom, razen če boste drugače vprašali, govoril za Srbijo, v katere gospodarski zbornici tudi delam. Prav?«

Prav, torej o Srbiji:

»Oktobra 1991 nas je udaril embargo Evropske skupnosti, maja naslednje leto je sledila resolucija številka 757 in aprila 1993 resolucija 820. Vsi ukrepi mednarodne skupnosti so bili v škodo Srbiji.

Temu več kot neugodnemu položaju dodajte prehod iz planskega v tržno gospodarstvo in poskuse privatizacije kot v vseh državah v tranziciji, pa boste imeli vzrok za padec proizvodnje in druge težave več kot dovolj.«

Tu smo premalo časa za tehtnejše ocene, a o tem, da je standard prebivalcev, vsaj velike večine, na psu, si upamo trditi.

»Ni dvoma. Padec proizvodnje spremlja drastičen padec standarda, uvoza, izvoza,

skratka vsega, kar predstavlja temeljne aktivnosti kate-rekoli razvite družbe.«

Nič ne omenjate škode, ki jo je povzročila vojna. Namerno, ali je niste ocenili?

»Mislim, da še ni izračunana.«

Spomnim se nekaterih ocen tujih institucij, naj bi Srbija utrpela okoli 45 milijard dolarjev izgub ali zaradi vojne ali zaradi njenih posledic. Industrija naj bi zaostala za 15 let... Bi lahko držalo?

»Ne morem ne potrditi ne zanikati.«

In kako naprej, katerim področjem mislite dati prednost, katera so, denimo, strateška?

»Na prvem mestu je zdaj brez dvoma agrar, torej proizvodnja hrane in razvoj prehrambene industrije. Potem energetika in ves surovinski kompleks.«

Prvo mesto agraru, ker je Srbija lačna ali da bi ne bila lačna?

»Zahod, predvsem ameriški, angleški in francoski strokovnjaki, so ocenjevali, da bomo lačni. To se ni zgodilo in se ne bo! Nasprotno, v vseh teh letih dosegamo presežke kornice, pšenice, sladkorne pese, soje, sončnic...«

Slišal sem kmete, ki o teh presežkih razmišljajo malce drugače – država le jemlje, tudi na način vojnih izsterjevalcev v črnih usnjenih plaščih in s pištolami v žepih. Daje pa ne in kmet ne bo več

dolgo vzdržal. Kaj je na tem?

»Tu ni kaj skrivati. Nekaj elementov prvobitne akumulacije kapitala seveda poznamo. Kmetijstvo se izčrpa, toda vedeti moramo, da na tem sloni preživetje vse države. Vse se opira na tri osnovne veje, ki sem jih že omenil. So pač najmanj odvisne od ekonomskega sistema, od uvoza in izvoza. Od njih pa je ta čas odvisno vse.

Odrekanje je velikansko, povsod! Imamo celo panoge, katerih zmogljivosti so izkorišćene manj kot 30-odstotno. Predelava kovin, strojogradnja, avtomobilska industrija... V Crveni zastavi izkorišćajo zmogljivosti le 15-odstotno...«

Na vprašanje, ali velja podatek le za proizvodnjo avtomobilov ali tudi za orožje, je bil odgovor le grenak nasmeh.

Potem smo se menili o boju proti inflaciji. Je naslov najplemenitejšega

obeta srbskemu gospodarstvu lepše čase.

Milenko Ilić, podpredsednik Gospodarske zbornice Srbije, obeta srbskemu gospodarstvu lepše čase.

Le do srbske meje, čez pa ne. Blokada ali avtoblokada? Naš sogovornik trdi, da bo prav gospodarstvo prej kot slej podrla ovire.

Jugoslovana res primeren za guvernerja Narodne banke?

»Ne mislim filozofirati o naslovu samem, nedvomno pa so Avramovićeve zasluge ogromne. Hiperinflacija je onemogočala kakršnokoli gospodarjenje oziroma načrtovanje. Vladala je anarhija, kaos.

Avramović je to preobrnil s programom ekonomske in devizne oživitve in program je hitro dal neprecenljive rezultate – stabilen kurz, dinar, cene, rast osebnih dohodkov, pokojnin, boljši socialni položaj. Prav zaradi tega programa je lani po nekaj letih proizvodnja vendarle začela naraščati. Za približno 7 odstotkov smo jo dvignili.«

Kolikor sem uspel videti in slišati, socialni položaj le ni točka, s katero bi se kazalo hvaliti. Tudi tečaj se maje. Brez velikega truda in iskanja se da za marko dobiti že 1,8 dinarja, čeprav je uradni tečaj še kar ena proti ena...

»Po tem, kar ste vi videli in slišali, že res. Toda zavedajte se, da primerjam napredek s tem, kar smo imeli nedolgo tega in sem že poimenoval

kaos in anarhija.

Takoj po mendarodnem embargu je ta država le sprejela zakon, da zaradi sankcij nihče ne sme izgubiti dela. Kljub velikim težavam nam uspeva zakon spoštovati v dobršni meri.

Med socialnimi ukrepi začite je tudi poseben fond, s katerim alimentiramo del osebnega dohodka delavcev, ki so zaposleni, a v resnici ne delajo nič. Od tega fonda dobi vsak 90 dinarjev, to pa je 40 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Srbije. Ta znaša zdaj 257 dinarjev. Morda se vam zdi malo, a je kar za 8,5-krat več kot pa v začetku leta 1994.«

Kako vi gledate na sivo ekonomijo? Eni jo hvalijo kot edini vir preživetja, drugi psujejo kot leglo kriminala?

»Siva ekonomija v Srbiji marsikaj rešuje, res pa je doslega prevelik obseg. Recimo, da je vse težje obvladljiva in jo bo treba spraviti v obvladljiv okvir.

Vprašali ste me še, kaj je s tečajem. Do lanskega novembra je bil stoođstotno uresničen, torej je bila marka vedno in povsod vredna dinar. Pred koncem leta se je to zrahljalo, a takoj so sledili novi, dodatni ukrepi.«

Preganjanje prekupevalcev?

sežke in na načrtovane restrikcije?

»Seveda, po naši zakonodaji je zbornica eden od treh posem enakopravnih socialnih partnerjev. S sindikati sodelujemo pri socialni politiki in politiki osebnih dohodkov. Socialno politiko za zdaj še vodimo na ravni podjetij, ne na državni. Zaradi nekajkrat ponovljenih vzrokov država tej nalogi ni kos. Letos pa bo del nalog s področja socialne politike že začela prevzemati.

Najtesneje sodelujemo z Zvezo neodvisnih sindikatov, ki je naslednica prejšnjih sindikatov in daleč najštevilčnejši in najmočnejši sindikat.

Brez težav kajpak ne gre. Toda stavke so sporadične, ne splošne in dialog nikoli ni prekinjen. Subvencioniranje osnovnih življenjskih potrebšćin blaži hujše konflikte in tudi viden korak naprej pripomore.«

Kako je s kolektivnimi pogodbami?

»Zaenkrat poznamo le splošno, veljavno za srbsko gospodarstvo v celoti. Letos marca pa bodo pripravljene tudi panožne kolektivne pogodbe. Nepremostljivih konfliktov s sindikati se ne spominim, nismo pa še rešili vprašanja, ali naj te pogodbe opredeljujejo najnižjo ceno dela ali naj se menimo o zajamčenih plačah ali kaj. Te veljajo zdaj in vlada ter zbornica vztrajata, naj veljajo še naprej. Zajamčena plača je 90 dinarjev in služi kot element zaščite življenjskega minimuma.

O ceni dela bi po našem mnenju lahko razpravljali šele na ravni posameznih panožnih kolektivnih pogodb. Ker politiko osebnih dohodkov vežemo na uspešnost podjetij, bodo panožne pogodbe tako ali tako prevzele največjo težo. Na splošno ne mislimo graditi.«

Kljub Avramovićevega ekonomskemu programu so posledice vojne, razpada in blokade še vedno najhujše na socialnem področju. Toda Beograđani si vsaj svatbe še vedno privošćijo na ravni, po kateri pač slovijo.

»Tudi, čeprav mislim bolj na načrtno zmanjševanje denarja v obtoku in sistemski boj proti neupravićenemu dvigovanju cen.«

Ker ste v dvojni vlogi, vas je včasih malo čudno poslušati. Ali govorite o administrativnih ukrepih in njihovih prednostih kot podpredsednik gospodarske zbornice ali kot direktor?

»Doslej vam govorim vse kot podpredsednik Gospodarske zbornice Srbije.«

Ki stopa v leto 1995 očitno dokaj vedrogledo?

»Vanj stopamo s stabilnim tečajem dinarja, z obvladljivimi cenami, s proizvodnjo, ki končno raste, in z normalizacijo javne porabe. Slednja je pravzaprav še najšibkejša točka in načrtujemo ostre restrikcije zveznega proračuna...«

Tudi na področju oboroževanja, vojske?

»Ne, na tem področju gotovo ne! Restrikcije bodo predvsem v administraciji pa tudi v pridobljenih pravicah pri pokojninah.«

Ste tudi eden od treh socialnih partnerjev. Kako sodelujete s sindikati, kako oni gledajo na te do-

Vrniva se z zadnjim vprašanjem spet na gospodarstvo – na meji smo dobili vtis, da Srbija ni le blokirana, ampak blokira tudi samo sebe. Kolikšna je pravzaprav pripravljenost na sodelovanje s Slovenijo?

»Blokade, medsebojna priznavanja in podobne zadeve iz diplomatskega kovčka so vselej najmanj dvosmerna cesta. Če ste nekoga odrinili na stranski tir, menda ne pričakujete, da vas bo v povračilo stisnil v toplo naročje?!

Toda o politiki ne bi govoril rad. Mirno lahko zatrdim, da je v gospodarstvu in med gospodarstveniki pripravljenost za sodelovanje velika. Prvič, ker je to v naravi ekonomije same, in potem seveda tudi zaradi stvari, pri katerih se diplomacija in politika pogosto drugače vedeta: gospodarstvo lahko preživi in živi samo, če njegova filozofija temelji na odprtosti.

Pripravljenost torej je, in še zelo zelo velika. Žal pa je položaj dandanašnji tak, da so poti zanj malce zapletene. Toda z dobro voljo in nekaj iznajdljivosti jih je vendarle moč odpreti.«

Ciril Brajer

Mag. Pavle Čelik se v svojem najnovšem delu loteva dokaj nevhvaležne teme – vzpostavljanja meje med Hrvaško in Slovenijo v času njenega osamosvajanja. Opisuje posamezne dogodke in ljudi, dileme in odnose s hrvaškimi obmejnimi organi ter vrednoti posamezna dejanja. Gre za delo, ki ima tudi pomembno zgodovinsko razsežnost, saj so razmerja s to našo sosedo zaradi meje še zmeraj vznemirjujoča, kamen spotike in politiziranja.

Cena knjige je 2600 SIT, 5-odstotni prometni davek je vkljućen v ceno.

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, tel. 061/321-255; 13-35-255; faks: 311-956.

Pavle Čelik

NA JUŽNI STRAŽI

Pred 50. obletnico zmage in osvoboditve

ITALJANSKI ŠKORENJ - V OVČJI KOŽI

Za osvežitev zgodovinskega spomina (še posebno v času, ko novi fašisti v Italiji spet dvigajo glave) bo koristno, če se spomnimo, koliko slovenskega ozemlja so okupatorji imeli pod oblastjo že pred zasedbo in razkosanjem Jugoslavije. Italija je tako imela Beneško Slovenijo in Slovensko primorje, Nemčija je s priključitvijo Avstrije dobila tudi s Slovenci naseljeni del Koroške, Madžarska pa je imela Porabje.

V Beneški Sloveniji, ki jo je Italija dobila že leta 1866, je živel okrog 40.000 beneških Slovencev. Z rapalsko pogodbo (12. novembra 1920) si je pridobila še Trst, Goriško-Gradiško, Istro in del Kranjske (politični okraj Postojna in dele političnega okraja Logatec), medtem ko je del Koroške (Kanalsko dolino) in majhen del Kranjske (občino Bela peč in del občine Rateče) dobila že s senžermensko mirovno pogodbo. Za novo pridobljeno ozemlje, ki so mu leta 1924 priključili še Reko, so Italijani že prej uporabili ime »Venezia Giulia« (Julijska Benečija), medtem ko so ga Slovenci nazivali tudi Juljska krajina, vedno pogosteje pa Slovensko primorje in Istra. Na njem je po prvi svetovni vojni živel več kot 550.000 Slovencev in Hrvatov, skupno pa je bilo pod Italijo več kot 600.000 Slovencev in Hrvatov, od tega polovica Slovencev.

Novo pridobljeno ozemlje so teritorialno-upravno nekajkrat preuredili – da bi odpravili še tisto skromno deželno avtonomijo, ki jo je Juljska krajina imela nekaj časa po zasedbi. Tako so od začetka leta 1927 dalje imeli štiri pokrajine (tržaško, goriško, puljsko, reško); upravljali so jih prefekti, ki jih je imenoval notranji minister italijanske vlade. Na podoben način je fašistična oblast odpravila občinsko avtonomijo. Od junija 1927 dalje ni občine več upravljal izvoljeni župan, temveč od vlade postavljeni in prefektu odgovorni občinski predstojnik (podesta), ki so mu v ljudski govorici pravili »podeštat«. Ti so bili seveda italijanski fašisti. Ko so leta 1927 odpravili okrožja, so se pokrajine delile le še v občine. Leta 1940 je bilo v goriški pokrajini 42, v puljski 7, v reški 7, tržaški 29 in v videmski 18 občin s slovenskim prebivalstvom.

Italijani so se leta 1941 zavedali, da zaradi svojega hudega raznarodovalnega pritiska na

»sciave« v teh pokrajinah in občinah, Slovincem niso pri srcu. Kaj vse so počeli z našimi Primorci v času fašizma, Evropi in svetu ni ostalo prikrito. Zato so si po zasedbi Ljubljane nadeli ovčjo kožo. In tako je bila italijanska okupacija – zasedli so tretjino slovenskega ozemlja – docela drugačna kot nemška in madžarska. Italijani so si hoteli Slovence pridobiti z dobrohotno politiko.

»Spoštovali bomo vaše šege in navade...« – le hinavska obljuba

Gen. Romero, poveljnik divizije Isonzo, ki je zasedla Ljubljano (11. apr.), je v dvojezičnem okupacijskem razglasu posebej poudaril: »Vaša lastnina, vaše šege in navade se bodo spoštovale pod pogojem, da nihče ne napade ali žali oboroženih sil, ki v vaših krajih predstavljajo fašistično Italijo.«

Po tej odredbi so Italijani pustili slovensko šolstvo, univerzo, tisk, znanstvene ustanove in obe gledališči pri miru. Uradne urede so izdajali dvojezično – skrajja je bila na prvem mestu slovenščina, pozneje italijanščina –, in tudi v cerkveno življe-

lijanščine je bil le na srednjih šolah, povečini so jo učili Italijani. Posebej je bilo poskrbljeno za prehrano: »...prihajali so dobro založeni živilski transporti... v restnici je ljubljanska pokrajina bila ves čas bolje oskrbovana z živili in blagom kakor mnoge italijanske province.« ugotavljajo zgodovinarji.

Prvi čas po italijanski zasedbi tako ni bilo v Ljubljanski pokrajini opaziti večjih sprememb. Najvidnejša novost je bila zamenjava dinarja z liro in jugoslovanske zastave z italijansko.

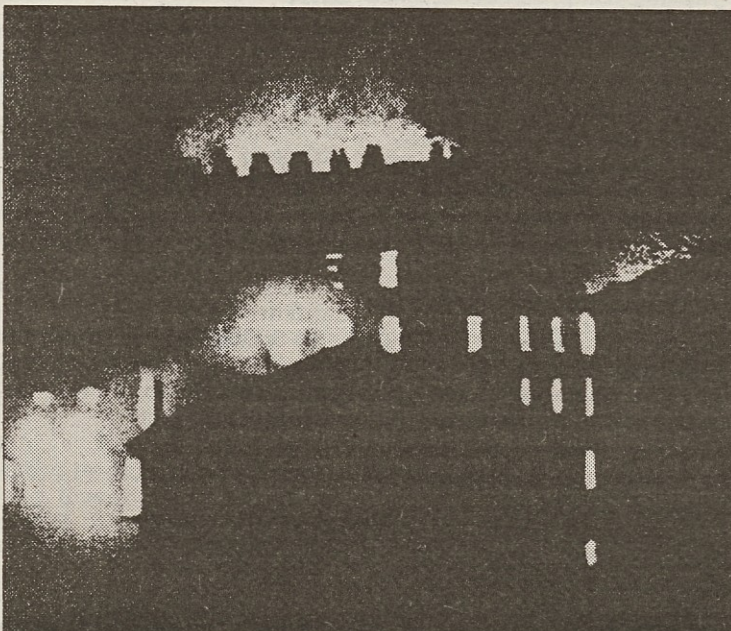
Emilio Grazioli: »Priključili smo... napravili bomo!«

Italijani so izročili skrb za red svoji policiji (kvesturi) in orožnikom (karabinerjem), ki so jim pridružili skoraj vso prejšnjo ljubljansko policijo in nekaj sto slovenskih orožnikov po deželi.

Mussolini je s posebnim kraljevim dekretom preimenoval Slovenijo, ki so jo bili zasedli Italijani, v Ljubljansko pokrajino in jo kot 99. provinco imperija priključil Rimu. Novi pokrajini ni pridružil ne Krasa, ne Primorske, ne Goriške, ne drugih slovenskih pokra-

mijo, pomoč gospodarstvu, uvedel je dvojezičnost in za Slovence ni odredil vojaške službe. Provincino je upravno vodil visoki komisar. Kot posvetovalni organ mu je pomagal pokrajinski svet ali konzulta, ki jo je sestav-

univerzitetno organizacijo (OUL, Organizzazione universitaria di Lubiana), ne pa fašističnega GUF-a. OUL je bila v rokah slovenskih študentov in je spretno in dosledno odklanjala sleherni fašistično univerze. Italijani so OUL

Slovenski Narodni dom v Trstu, ki so ga zažgali fašisti 13. VII. 1940.

ljalo »14 predstavnikov iz produktivnih skupin slovenskega prebivalstva.«

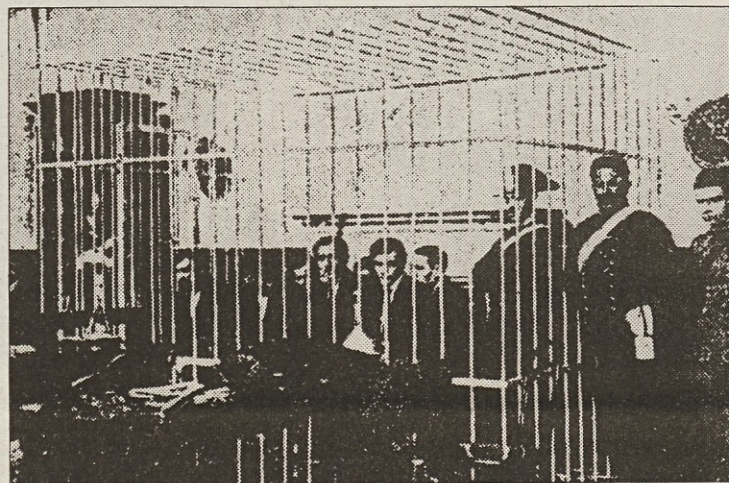
Za prvega visokega komisarja je Mussolini postavil bivšega komisarja v Trstu Emilia Graziolija. Čeprav je bil oženjen s Slovenko, se je najprej v Sežani, pozneje pa v Trstu, izkazal za strupenega sovražnika vsega slovenskega. Zgovorna je njegova izjava: »Priključili smo to pokrajino k Italiji in napravili bomo, da bodo tudi njeni prebivalci čimprej Italijani.«

Novi oblastniki so skušali fašizacijo Ljubljanske pokrajine urediti z uvajanjem korporacij, kot sta bila Zveza delavcev, delodajalcev in svobodnih poklicev in Pokrajinski korporacijski svet. Na osnovnih šolah so uvedli organizacijo balile (it. balilla), na srednjih šolah pa liktorsko mladino; odziv vanje je bil komaj omembe vreden. Po vseh šolah so vpeljali obvezen fašistični pozdrav (jeseni 1941). Univerza se Italijanom ni vdala: na njej so zmogli ustanoviti le Ljubljansko

dodelili le komisarja. S tem kompromisom so slovenski študentje rešili obstoj univerze.

Za Slovence v Ljubljanski pokrajini Italijani niso uvedli fašistične stranke: načrtovali so jo za pozneje. Vsak poskus poitalijančevanja je naletel pri Slovincih, posebno v šolah, na močan odpor: naši ljudje so bili Italijanom gorki še iz časov Avstro-Ogrske in še zaradi njihovega raznarodovanja v Slovenskem primorju med obema vojnama.

Do večje fašizacije naj bi prišlo potem, ko bi slovensko prebivalstvo v Ljubljanski pokrajini dobilo italijansko državljanstvo. Takrat bi ga lahko vključevali v fašistično stranko in v nekatere njene organizacije, klicali v vojsko itd. Toda italijanski okupator ni mogel nikoli slovenskemu prebivalstvu Ljubljanske pokrajine podeliti italijanskega državljanstva, saj se je ves čas okupacije vse bolj ogorčeno upiralo zasedbi tega dela Slovenije ter njenim metodam fašizacije in raznarodovanja.

Marežani pred italijanskim sodiščem v Trstu, obsojeni zaradi upora proti fašističnemu terorju ob volitvah 15. V. 1931.

nje se niso vtikali. Sprejeli so slovenske begunce z Gorenjske, Štajerske, Prekmurja in Hrvaške (čez 20.000). Slovenskih vojnih ujetnikov niso pridržali; slovenskim in drugim jugoslovanskim aktivnim častnikom so dajali majhno vzdrževalnino. Pouk ita-

jin, ki so, kot rečeno, že po prvi vojni prišle z rapalsko pogodbo pod Italijo. Med Ljubljansko pokrajino in Italijo je veljala še naprej stara jugoslovansko-italijanska državna meja. Poseben statut je novi pokrajini zagotovil etnično, pa tudi kulturno avtono-

Starinski film, poln starinskih spominov na desetletja jugoslovanskega filma. Kar neverjetno, kako lahko Makedonec, ki je samo maturiral v Makedoniji, drugače pa živi v New Yorku in tam dela reklamne filme in video spote, nosi s seboj toliko prtljage z Balkana.

Mancho Manchevski je dobil za film »Pred dežjem« Zlatega leva v Benetkah (kot pred njim Kosturica), zdaj pa kandidira še za oskarja za tuji film (eden od petih kandidatov).

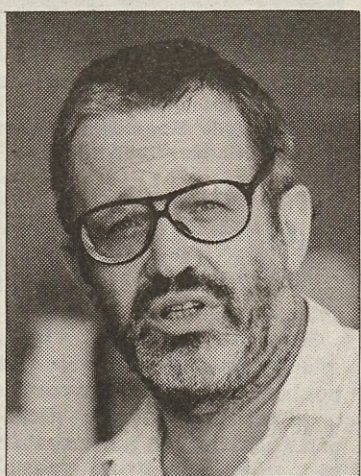
Kako Srbom uspe posneti prosrbski film, pobesnelo agitko za veliko stvar Srbije, in to pod firmo makedonskega filma in z denarjem Američanov, Evropejcev in z mladim režiserjem, ki naj bi bil Makedonec in Amerikanec obenem?

Ne, ne pišem filmske kritike. Film »Pred dežjem« je preveč zanimiv za običajno filmsko kritiko. Film potrjuje, da filme snemajo države, države pa so politični sistem plus narod, oba združena v propagandni akciji.

Lenin je od filma pričakoval veliko: ne zastoj. Ravno sovjetski filmi so desetletja dolgo bili edini ali skoraj edini dokaz in zelo prepričljiv dokaz (ne toliko za prebivalce Sovjetske zveze kot za intelektualce z Zahoda), da je komunistični sistem čudovit sistem z največjo bodočnostjo.

Leta 1965 je v Beogradu »črni val« prepričljivo pričal, kako je Jugoslavija ena najliberalnejših in najustvarjalnejših držav na svetu, sposobna kritično razkriti najtemnejše napake in jih tako tudi zdraviti. In vendar so bili Makavejev, Petrovič, Pavlovič že nekaj let kasneje v nemilosti. In zelo kmalu tudi ob filme.

Če razmišljamo o tem, kakšne režiserje so si v zadnjih desetlet-

Franček Rudolf:

Praktični fundamentalizem

PRED DEŽJEM

žene ženske, mafija, milijoni in neonski blišč.) Umberto, petnajstleten Italijan, se zaljubi v petdesetletno Jožico, Slovenko. Njuni plemeni zvezi nasprotujeta, Jožico zmerja njena mama in Umberta izključijo iz šole. Ko se nekega dne sestaneta na gorskem grebenu, kjer sovražna plemena pasejo ovce in jih hodijo napajat v Sočo, se dogodi, da Umberto natakne Jožico na vile. To strašno razburi slovenska plemena, skličejo lovce in zrnjavno Trst z zemljo in zmanjka jim novih fobj, da bi jih napolnili. Tudi Italijani se ne dajo: vdrejo na slovensko ozemlje, zažgejo Postojnsko jamo, da se kapniki cvrčeč razletavajo. Potem prepričajo Dolenjce, da jim pritečejo na pomoč in skupaj lovijo Italijanom sovražna plemena nekje po Dolenjskem. Slovenci imajo tudi več Slovencev, ki so v Ameriki postali fotografi: ti se vrnejo domov in fotografirajo estetske skladovnice trupel v Logatecu in Ljubljani. Mladi Umberto se skriva v samostan k Don Pierinu, ta pa ga ne more ozdraviti, saj Umberto ni narkoman, ampak samo zaljubljen, zato se napoti domov: Italijani pa ga skuhanje v žolcu: zato, da bi se nehalo krvno maščevanje z nevarnimi Slovenci. Žolcu najvestneje meša njegova

sestra. Po gostilnah vse Evrope se pretepajo kosmati in blazni Evropejci. Če jim pretep ni dovolj, je malo postreljajo natakarje ali kaj podobnega. Večina Evropejcev je noseča z Italijani, ki so jih Slovenci nagnali z »veščoletnih ognjišč«, in ki se zdaj s taksiji vozijo od letališča do letališča. Tudi Slovenci so noseče številne socialne delavke po Evropi. Ker tudi Slovenci (tudi Rade Šerbedžija je končno samo Slovenec), ne vejo, kje v Evropi bi lahko dovolj trpeli, ko pa nosijo s samo prtljago iz tako nesrečnega plemenskega sveta. Tisti, ki so ostali doma, Slovenci in Italijani, so že srečni, da živijo idilično samo med ovčami in oboroženimi hordami pastirjev. Če ne bi bilo Srbov, ki so edini za skupnost in za razumno urejene državne tvorbe in ki niso tako zelo plemensko upokani, kaj bi bilo z Evropo in Balkanom?

No, če bi Slovenci šli smemat film po takšni (zgoraj navedeni) zgodbi, bi Amerika takoj priznala, da smo razumeli, kako je to z Balkanom in Evropo. Da smo razumeli, kako je potrebno prikazati globoke strasti na Balkanu. Krvno maščevanje med Italijani in Slovenci. In tudi mi, Slovenci, bi postali nenadoma slavni po vsem svetu. In kandidati za oskarja. Prav je Matjažu Klob-

učiču, zakaj se pa ne spomni: pa ostane samo pri Prešernovi nagradi in snemanju zgodbe Rudija Šeliga.

Vsak narod, vsaka država, vsak politični sistem ima možnost, da se pokaže svetu na najlepši možen način. Ker pa svet nikakor noče, da bi se kdo delal finega in prikazoval kot nekaj zapletenega, civiliziranega, intelektualno ne navadnega, je možnost, da bo nekemu propaganda uspela z globokim čustvenim nabojem na že zdavnaj videne teme, povsem realna. Film »Pred dežjem« sporoča Američanom in tistim bolj osveščeni in bolj mislečim, se pravi celo intelektualcem, da je film, bleščeča in še vedno tako zelo nova umetnost, sposoben pripovedovati o vsem tistem, kar je prava civilizacija (najbrž ameriška) že davno prebolela. O svetu moških, ki so si podredili ženske, tako da imajo hčerke in žene zaprte in jim ukazujejo, in o svetu, kjer vsakogar, ki straši z brzostrelko naokoli, oblast ne aretirata ali celo ustrelita v nekaj urah. Film »Pred dežjem« je pravljica, in to starodavna pravljica. Vendar v dialogih je omenjena »Bosna« in omenjano je »ubijanje ujetnikov« in film ves čas poskuša prevarati morebiti manj informirane gledalce, da je Bosna pravzaprav ves Balkan, mogoče celo metafora za necivilizirano Evropo, in da je enotnost med plemeni bilo mogoče doseči samo v neki idilični včerajšnji prosvetljeni državi, zdajšnja plemenska in verska nasprotja so pa zrasla sama iz sebe, iz lastne nesmiselne konfliktnosti.

In če je govor o včerajšnji državi, zakaj ne bi bil govor o »jurtršnjak«, ki bo seveda nastala, ko se bodo moške strasti umirile in bo prevladal pogajalski razum, ki

Nobenega dvoma ni, da so italijanski fašistični oblastniki namestili slovensko prebivalstvo v daljšem času poitalijančiti. Pravo lice raznarodovalnega programa italijanske okupatorje pa se je razkrilo, ko je moral pod pritiskom narodnoosvobodilnega gibanja odvreči svojo krinko. Načrti za izgon velikega števila ali kar vsega prebivalstva, o izenačitvi nacionalnih mej z državnimi mejami, o množičnem naseljevanju Italijanov, o zatiranju slovenske kulturne dejavnosti, o hitrejši italijanizaciji v šolah itd. s katerimi so se zlasti poleti 1942 ubadali fašisti od Graziolija do Mussolinija, pričajo o tem, da je imel tudi italijanski okupator isti namen kot nemški: uničenje slovenskega naroda. Z zasedbo Jugoslavije se je torej položaj že prej razkosanega in delno pod tujo oblastjo živečega slovenskega naroda le še poslabšal. Okupacija jugoslovanskega dela slovenskega ozemlja je pomenila, da je usoda, ki so jo zamejskim Slovincem fašisti namenili že prej, postala usoda vseh Slovencev. Raznarodovalni pritisk je dosegel svoj vrhunec, okupatorji pa so ustvarili močan aparat, ki je imel osnovno, z najvišjih mest postavljeno nalogo, naj zasedene pokrajine čimprej pripravi za dokončno in popolno priključitev oz. naj jih pomemči oziroma poitalijanči ali pomadžari. V primerjavi z drugimi jugoslovanskimi deželami je torej imela zasedba Slovenije najbolj daljnosežne cilje; njihovem uresničevanju bi na koncu sledilo popolno uničenje slovenskega naroda.

In kako smo to usodno uro za naš bitni ali ne biti pričakovali Slovenci? Razdvojeni sprti med seboj voditelji takratnih političnih strank so se na vse pretege trudili, kako bi se čimprej udnjali okupatorju, da bi pobrali kakšno drobtinico z njegove mize in ohranili vsaj del oblasti. Zaradi svojih političnih in gmotnih koristi so izdali svoj narod kot celoto. Osnovni sloji družbe, delavci, kmetje in inteligenca so bili prepuščeni samemu sebi in brez pravic. Njihova je bila le pravica delati za tujca. Narodno zavedni del slovenske inteligence na nemškem zasedbenem ozemlju pa je bil še žrtev izseljevalnih ukrepov nemških oblast.

Tudi od zunaj si Slovenci nismo mogli obetati nikakršne pomoči. Na vzhodni meji je ustaška Neodvisna država Hrvaška ločila Slovenijo od drugih jugoslovanskih narodov, ki so prav tako ječali pod bremenom okupacije. Razen Anglije in Sovjetske zveze ter Švedske in Švice pa je bila vsa Evropa tako ali drugače že vključena v fašistični novi red.

Pripravil: Vinko Blatnik

V TRANZICIJI DO REVŠČINE

Stopnjujoče se nezadovoljstvo s plačami v negospodarstvu se kaže na različne načine in s prstom usmerjenim v različne smeri.

Kar nekajkrat v zadnjem času je bilo mogoče slišati pripombe na račun zakona o razmerjih plač v javnem sektorju. Kritike se gibljejo od želja, da bi se spremenila razmerja med posameznimi poklici, pa vse do demagoških izbruhov, da je treba zakon »uničiti« itd. Pogostejše in tudi stvarnejše so zahteve za ugodnejše dodatke iz posameznih panožnih kolektivnih pogodb in zahteve za dosledno uresničevanje že podpisanih določil teh kolektivnih pogodb.

Medtem ko smo v Sindikatu kulture Slovenije pri kritiki zakona zadržani, zaostrojemo svojo kritičnost, ko gre za določila kolektivne pogodbe.

Napadati zakon, pri katerem smo tudi sindikati izdatno sodelovali in ki mu še nismo dali priložnosti, da bi zaživel, je blago rečeno preuranjeno. Spominja tudi na »balkanski« način reševanja problemov, katerega značilnost je neprestano uničevanje in spreminjanje.

S kolektivnimi pogodbami je drugače. To so živi, spreminjajoči se »organizmi« dveh partnerjev, kjer se preverjajo možnosti in merijo moči.

Sindikat kulture Slovenije je z ministrstvom za kulturo podpisal relativno ugodno panožno kolektivno pogodbo in doslej tudi ni bilo težav pri njenem uresničevanju. V preteklih dneh se je sicer pokazalo nekaj težav pri pravicah do dodatkov za delo nepoklicnih sindikalnih zaupnikov. Predvidevamo, da bo to predmet razprave na odboru za

razlago kolektivne pogodbe in morda tudi arbitražnega sveta.

Toda, kakorkoli že so pomembni in nujni dodatki za težje delovne pogoje, na delovno dobo, za manj ugoden delovni čas, za mentorsko delo, sindikalno delo, dodatki iz naslova uspešnosti ipd., so vendarle le manjši del plače.

Izvirni greh sramotno slabo plačanega dela v kulturi ni v dodatkih in ga ni mogoče najti v kolektivni pogodbi za kulturne dejavnosti. Prapočelo zla je v izhodiščni plači negospodarskih dejavnosti, ki jo po mučnih in dolgotrajnih vsakokratnih pogajanjih med sindikati in vlado RS »določijo« državni zakladniki.

Tu, na tej točki je vlada neizprosna in vampirska. In tu, na tej točki bi morali sindikati biti drugačni, kot so.

Doro Hvalica

KAJ DELAJO

Vodi ekipa ZSSS!

Na 48. delavskem prvenstvu mesta Ljubljane v šahu, ki se je prevesilo v drugo polovico, še naprej vodi ekipa ZSSS (»v DE z dne 19. 1. ste na prvo mesto postavili ITEM, ki pa naj bi bil dejansko le sponzor moštva ZSSS«, nas je obvestil Tugomer Kušlan), ki je zbrala že 14 točk. Sledijo: SD Ljubljanska zavarovalnica in SK Klinični center po 12, SS Karel Jeraj 9, SIPRESS, Veterani Domžale, Ilirija-Vedrog in Bičevje po 8, Klinični center II 7, Belinka 5, Yulon 4, ŽG-PVV delavnice in SS Karel Jeraj B po 2 ter TE-TO 0.

Na ponedeljkovem rednem hitropoteznem turnirju ŠD Ljubljanska zavarovalnica je nastopilo 14 igralcev. Zmagal je Slak z 11 točkami pred Krumpakom 10, Petričem 9,5, Rogaletom 9, Butalo 7,5, Nikoličem 7, Kržišnikom in Saradenom po 6,5 itd. (K. L.).

v območnih organizacijah

Podravje

Delavci mariborske tekstilne tovarne Tabor napovedali stavko

Tudi v Tekstilni tovarni Tabor, ki po besedah sekretarja podravskega območnega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije Stanislava Šajna posluje v svoji panogi v Podravju najslabše, so delavci čedalje bolj nezadovoljni s plačami. Te zaostajajo za kolektivno pogodbo in delavci Oplemetilnice so zadnji dan pred slovenskim kulturnim praznikom napovedali stavko. Vodstvo podjetja pa je še istega dne ravno delavce Oplemetilnice poslalo domov na čakanje.

Delavce je takšen odnos, razumljivo, ujezil, zato so prvi dan po praznikih terjali sestanek z vodstvom, na katerem so predstavili svoje stavkovne zahteve. Delavci zahtevajo plače po kolektivni pogodbi oziroma njihov dvig za najmanj 13 odstotkov, zagotovitev dela za vseh nekaj več kot 500 delavcev tovarne ter boljše poslovanje. Stavkovni odbor je dal vodstvu podjetja teden dni časa, da odgovori na stavkovne zahteve. Če na sestanku, ki bo ta četrtek, vodstvo s svojimi odgovori delavcev ne bo zadovoljilo, bodo ti začeli stavkati.

Delavce je še posebej ujezil sklep, ki ga je upravni odbor Tekstilne tovarne Tabor sprejel že pred časom, da bodo delavci, ki tri mesece ne bodo šli niti za eno uro na bolniško, prejeli posebno nagrado, 10 tisoč tolarjev. Sklep utemeljujejo s tem, da zaradi nepopolne prisotnosti pri delu prihaja do nedoseganja sprejetih načrtov. Več kot zanimivo pri tem pa je, da so postali delavci Oplemetilnice, ko so napovedali stavko za višje plače, v tovarni takoj odveč in so jih poslali domov na čakanje. Stanislav Šajn je povedal, da je sindikat od upravnega odbora in vodstva tovarne že zahteval takojšnjo razveljavitev sklepa, sicer bo o kršitvah delovnopravne zakonodaje obvestil inšpekcijo dela in ukrepal tudi drugače. O tem, ali so sklep že razveljavili ali še ne, bo vodstvo stavkovni odbor in delavce obvestilo na četrtekovem sestanku.

Tomaž Kšela

v samostojnih sindikatih

VIZ Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije

Zahtevamo pogajanja za višje plače

Na članskih sestankih po zavodih, kakor tudi na sestanku Območnega odbora SVIZ za Posavje se ugotavlja, da je slovenska javnost še vedno slabo obveščena o plačah učiteljev in o njihovih »famozno« visokih dodatkih, ki jih lahko prejmejo za svoje delo.

Zelimo in zahtevamo, da se v javnih občilih objavi analiza in višina plač ter raznih »dodatkov«, ki jih učitelj lahko prejme.

Izhodišna plača, ki je bila sprejeta po mučnih pogajanjih z vlado, je ob znanem povišanju plač poslancev in drugih državnih uslužbencev kot mokra cunjia zadela v obraz vse delavce v vzgoji in izobraževanju. Vsa sprenevedanja vlade, da ni denarja, da ga racionalno porabljajo, da imamo solidne plače, ki se bodo povečevale, ampak nikoli več z dvomestno številko, so krepko razburile vse delavce. Zahtevamo, da se kljub podpisanimu aneksu takoj začnejo nova pogajanja in da se povečanje plač ne veže več na eskalacijske lestvice, ki se še nikoli niso pravočasno upoštevale, ampak naj se vežejo na povprečno plačo v gospodarstvu ali pa se začnejo znova postavljati zahteve po spremembi količnikov.

Ugotavljamo, da se razlika med izhodiščno plačo v gospodarstvu in negospodarstvu ne manjša, ampak celo večja. V aneksu ni datumsko opredeljeno približevanje, kar nas navdaja z resnim dvomom, da se bomo kdajkoli približali temu cilju. Priznati si moramo, da nas je vlada s politiko plač pahnila v spodnjo polovico srednjega sloja prebivalstva Republike Slovenije in nam tudi na ta način kaže, koliko nas in naše delo vrednoti.

Ugotavljamo tudi, da je sistem napredovanja, ki se je od svojega nastanka do danes že velikokrat spremenil, in to ne v našo korist, naravnano tako, da je delavcem skoraj nemogoče napredovati več kot v naziv mentor. Menimo, da je veliko preveč poudarjeno delo, ki se izvaja izven naših osnovnih delovnih prostorov, to je razredov in šole. Delo v razredu in šoli se obravnava kot samo po sebi umevno, žal pa plačo prejmemo za to delo.

To je le nekaj najbolj pogostih tem in razmišljanj na temo sindikalne dejavnosti med delavci na vzgojno-izobraževalnem področju. Upam, da sem vam s temi mnenji le nakazal, v katero smer je potrebno vložiti več vašega in našega dela.

prof. Slovenko Podraž,
sindikalni zaupnik OŠ Savo Kladnik Sevnica

Zahtevamo povišanje plač

1. Zahtevamo, da se naša izhodiščna plača izenači z gospodarstvom.
2. V šoli je psihofizična obremenitev velika. Ta ni upoštevana v nobenih merilih, zato zahtevamo, da se primerno ovrednoti.
3. Glede napredovanja učiteljev in drugih strokovnih delavcev menimo, da so kriteriji prestrogi. Vsem zaposlenim niso zagotovljeni enaki pogoji za pridobitev višjih nazivov. Premalo je vrednoteno delo v razredu, delovne izkušnje in samoizobraževanje.
4. Predlagamo RO SVIZ Slovenije, naj se zavzema za višji koeficient 80 % zaposlenih učiteljev na slovenskih šolah. Globoko smo ponižani, ker sta naše delo in izobrazba razvrednotena ter plačana kot srednješolska.

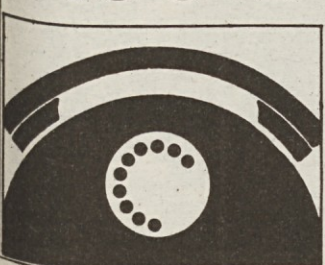
Zahtevamo za enako delo enako plačilo!

5. Ministrstvo za šolstvo in šport naj že vendar spregleda in vladi onemogoči, da še kar naprej na račun naših plač izvaja znano politiko varčevanja, in naj se potegne za položaj učitelja v družbi, ki mu gre.

Prosimo vas za proučitev naših zahtev, kajti med našimi delavci je nezadovoljstvo, saj jim sedanja plača omogoča le sprotno preživetje.

Bernarda Petric,
predsednica sindikata OŠ Semic

POZOR, ODPRTI TELEFON!

Potrebujete kakšen nasvet, ki ni le delovnopravne narave, ampak se tiče tudi temeljnih lastninskih razmerij in civilnega prava nasploh?

Pomislili smo tudi na vas! Od slej boste lahko vsak četrtek od 16. do 17.30 ure na našo telefonsko številko 313-942 priklicali odvetnika Janeza Keka iz Ljubljane in mu povedali, kaj vas teži. Odgovore bomo objavljali tudi v DE.

Ne pozabite torej na številko (061) 313-942 vsak četrtek med 16. in 17.30 uro!

Vprašanje:

Kupil sem nepremičnino v Sloveniji od človeka, ki že nekaj časa živi v tujini. Kupoprodajno pogodbo sva podpisala s pooblaščenec prodajalca, ki pa ni imel overjenega pooblastila za sklenitev kupoprodajne pogodbe. To se je izkazalo šele sedaj, po treh mesecih od sklenitve te kupoprodajne pogodbe, ko sta kupnina in davek na promet plačana. Prodajalec nepremičnine, ki živi v tujini, do sedaj ne nasprotuje taki prodaji, vendar me skrbi, kako je z izpodbijanjem take pogodbe.

Odgovor:

V vašem vprašanju, ki ste ga posredovali pisno, je veliko nepojasnjenih stvari. Najprej je treba pojasniti, kaj je s pooblastilom, na

podlagi katerega je pooblaščenec z vami sklenil pravni posel. Treba je ugotoviti, za kakšno pooblastilo gre, kakšen je obseg tega pooblastila in kakšne so pravne posledice posla, ki ga je pooblaščenec sklenil, glede na pooblastilo, ki ga je imel od lastnika - prodajalca nepremičnine.

O izpodbijanju bi vam lahko odgovoril, da zakon o obligacijskih razmerjih določa, da je pogodba izpodbijna, če jo je sklenila stranka, ki je poslovno omejeno sposobna, če so bile pri njeni sklenitvi napake volje strank, kot tudi če je v zakonu o obligacijskih razmerjih ali v posebnem predpisu tako določeno. Pogodbena stranka, v katere interesu je bila ugotovljena izpodbij-

nost, lahko zahteva, da se pogodba razveljavi. Pravica zahtevati razveljavitev izpodbijne pogodbe pa preneha s pretekom enega leta od dneva, ko se je zvedelo za razlog izpodbijnosti, absolutno pa v treh letih od dneva, ko je bila pogodba sklenjena.

Vprašanje:

Sem že precej v letih, zato sem se odločila napraviti oporoko. Imam dva sina, eden je ustvaril družino, drugi pa je brez službe, nima otrok, delo ga ne zanima, tako da samo čaka, da bi dedoval po meni. Po premislu sem se odločila, da bom z oporoko vse svoje premoženje zapustila samo sinu, ki ima družino in tudi občasno poskrbi zame. Ali lahko moj drugi sin, ne glede na oporoko, tudi kaj deduje?

Odgovor:

Če sina, ki mu ne mislite zapustiti premoženja, ne razdedinite, bo lahko v zapuščinskem postopku zahteval nujni delež. Ta znaša polovico deleža, ki bi ga vaš sin dedoval po zakonu, to je v primeru, če ne bi naredili oporoke.

Glede na navedeno bi vas opozoril na določilo zakona o dedovanju, ki pravi, da mora oporočitelj, ki namestava kakšnega dediča razdediniti, to izraziti v oporoki

na nedvoumen način. Koristno pa je tudi, da navede razlog za razdedinjenje. Z razdedinjenjem dedič izgubi dedne pravice v obsegu razdedinjenja. Pravice drugih oseb, ki lahko dedujejo po zapustniku, pa se določijo, kot da bi razdedinjeni umrl pred zapustnikom.

Vprašanje:

Pred dvema mesecema sem se razvezal, sedaj pa sem izvedel, da je bivša žena noseča že pet mesecev. Zanima me, ali drži trditev, da bom veljal za očeta novorojenega otroka, čeprav glede na dejstva in dokaze, ki jih imam, zanesljivo nisem jaz oče tega otroka.

Odgovor:

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih določa, da za otroka, rojenega v zakonski zvezi ali v dobi tristo dni po prenehanju zakonske zveze, velja mož otrokove matere. Mož lahko izpodbija očetovstvo otroka, ki ga je rodila njegova žena v zakonski zvezi ali pred pretekom tristo dni od prenehanja zakonske zveze, če misli, da ni njegov oče. Tožbo za izpodbijanje očetovstva mora vložiti v enem letu od tedaj, ko je zvedel za okoliščine, ki zbujejo sum, da otrok ni njegov, najkasneje pa pet let po otrokovem rojstvu.

DE KANAL - DE KANAL - DE KANAL - DE KANAL

talski inšpektor vlekla za nos številne ljudi, nazadnje pa celo odkril presenetljivega šefa razpečevalske mreže mamil.

Bolj kot kriminalka je »Fletch« komedija o novinarju, ki z izjemno duhovitostjo in preoblačenjem v najbolj presenetljive like dosega rezultate, ki bi mu jih zavidal še tako več detektiv. Film bo na sporedu v nedeljo, 19. t.m. ob 20.10 na TVS 2.

Življenje z Billyjem

Kanadski film Življenje z Billyjem se vpisuje v tradicijo kvalitetnega televizijskega filma, ki ne beži pred življenjskimi problemi, ampak jih prikazuje prepričljivo in neposredno. Scenarij je namreč nastal po resnični zgodbi, ki žal ni osamljena, saj pripoveduje o nasilju v družini.

Na začetku filma je prizor, ki se je zgodil 11. marca 1982. Tistega dne je Jane Stafford zaprosila starejšega sina, naj ji prinese puško. In potem je ustrelila spečega in pijanega moža Billyja. Kljub grozljivemu dejanju je Jane

Stafford čutila predvsem olajšanje, kajti tako se je zaključila dolgoletna mora...

Na začetku je njuna zgodba zgledala lepa; Jane je pritegnila zlasti Billyjeva mačistična samozavest, neposrednost in strast. Toda kmalu je Billy Stafford pokazal drugo stran svojega obraza. Iz dneva v dan je bolj maltretiral tako Jane kot oba sinova. Prvim udarcem so sledili novi in novi; vsak dan je prinesel nova ponižanja. Billy Stafford pa se ni izživljal samo nad svojimi najbližjimi, ampak je poniževal tudi svoje prijatelje, sosede in tudi policaje. Vsa soseska je vedela, kakšen brutalnež je, vendar nihče ni hotel pomagati nemočni ženski in njenima sinovoma...

Jane Stafford se pred sodiščem brani, da je bilo njeno dejanje storjeno v silobranu, v obrambi pred neznosnim in neskončnim poniževanjem in nasiljem. Poleg obtožene se tako na sodni klopi znajde - nasilje v družini. Ustvarjalci filma so rezko prikazali nasilje v družini Staffordovih,

predvsem pa je Nancy Beatty zelo prepričljiva kot Jane Stafford, ki pod težo vsakodnevnega trpljenja vidno in boleče vene. Film tedna Življenje z Billyjem, ki so ga na festivalu v San Franciscu leta 1994 nagradili z Zlatimi vrati za najboljši televizijski film, si boste lahko ogledali v sredo, 22. t.m. ob 20.25 na TVS 1.

ZA NOVO

REDIARIČNA KLINIKA

Ljubljana

OTROCI JO POTREBUJEMO!

PRISPEVAJTE PO SVOJIM MOČEH!

Žiro račun: 50101-654-41037.

Hvala.

Objave o prispevkih preberite v reviji **Otrok in družina**.

Fletch

Irwin Fletcher piše za časopis v Los Angelesu - o vročih temah. Podpisuje se kot Jane Doe - kot novinar pa se predstavlja pod tajnimi imeni in poklici, da bi laže našel resnico. Tokrat se kot uživalec in preprodajalec mamil kladi po plaži. Videti je prepričljiv; pa vendar do prave zgodbe kar ne more priti. V takšnem, skorajda neprijetnem trenutku in razpoloženju ga najde poslovnež Alan Stanwyck s ponudbo: ker so zdravniki odkrili kostni rak, zaradi katerega bo v kratkem umrl, bi mu lahko on skrajšal trpljenje in ga ubil. Samomor zaradi visoke zavarovalnine ne pride v poštev, umor za nekaj tisočakov pa bi se izplačal. Fletcher hoče nesrečnika preveriti in ugotoviti, kaj je z njegovo boleznijo. Vse kaže na veliko prevaro, saj Alanu ni nič... Pot do resnice pa je še dolga in Fletcher bo kot zdravnik, pravnik in celo le-

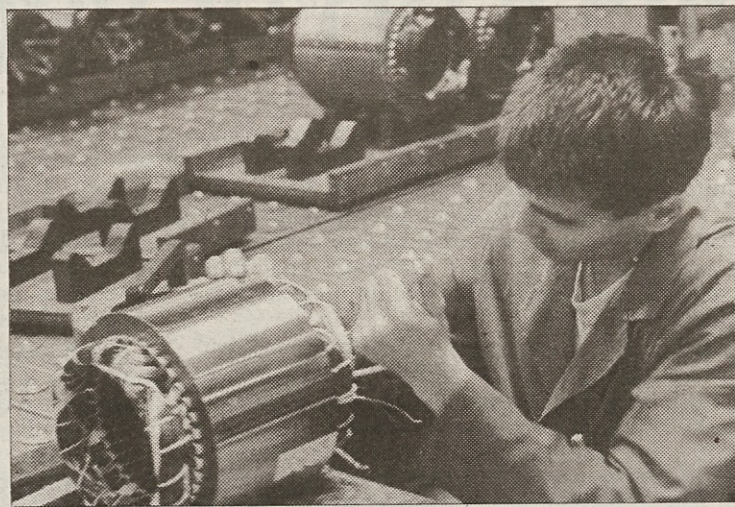
STRAH PRED STAVKO

Kako se pogajati z delojemalci oziroma njihovimi predstavniki sindikati, »ko pa je 70 do 80% njihovih argumentov glede ravnih materialnih prejemkov realnih, na drugi strani pa izpolnitev njihovih zahtev lahko ogrozi konkurenčnost ali celo obstoj prenekaterega podjetja v metalurgiji, kovinskopredelovalni in elektroindustriji« (Jože Tišler, predsednik združenja kovinske industrije pri GZ)? To je bilo osrednje vprašanje na nedavni seji upravnega odbora tega združenja, ko so obravnavali pogajanja o tarifnem delu panožne kolektivne pogodbe za to dejavnost. Na seji so našli tole rešitev: v nadaljevanju pogajanj naj predstavniki delodajalcev vztrajajo, da se za prvo četrtletje tega leta uporablja kot izhodiščna plača za 1. skupino za 4,7 odstotka povečana osnova 39.700 tolarjev (ta višina za sindikate sicer ni sporna), s tem da se ohrani možnost delnega zmanjšanja plač v podjetjih, ki tako izračunane plače ne bi zmogla izplačevati. Ohraniti naj se tudi vsaj dve skupini podjetij glede na zmožnost izplačevanja plač po panožni kolektivni pogodbi.

Hkrati pa lahko pogajalci iz vrst delodajalcev deloma popustijo zahtevi sindikatov, da bi se povečanje plač za 4,7 odstotka priznalo tudi podjetjem, ki lani v zadnjem četrtletju niso izplačevala polnih plač. Ugotovili so namreč, da si nekaj širokosrčnosti lahko privoščijo, saj so delodajalci uspeli v pogajanjih znižati raven nadomestila za prehrano na razpon med 6500 (zaokroženo) in 9700 tolarji (zaokroženo). Konec koncev, je dejal prej omenjeni predsednik združenja kovinske industrije Jože Tišler, je treba upoštevati tudi možnost, da do sklenitve dodatka k panožni kolektivni pogodbi sploh ne pride in da bi v tem primeru morda sindikati posegli po skrajnem pritisku – stavki. Cena le-te pa bi bila mnogo višja, kakor bodo podjetja izgubila, če tudi za podjetja iz tako imenovane skupine B (to so podjetja, ki lani niso mogla izplačevati polne plače v zadnjem trimesečju, ker bi jim zato grozila izguba ali celo stečaj) za izračun izhodiščne plače za začetek letošnjega leta uveljavijo povečanje za skoraj 4,7 odstotka. Člani UO strokovnega združenja kovinske industrije

pri GZ so se strinjali, da njihovi pogajalci lahko pristanejo na malo nižji korektivni faktor, kot je 4,7 odstotno povečanje izhodiščnih plač iz zadnjega lanskega trimesečja – vendar le, če bo povsem jasno, da bodo sindikati odločeni poseči po skrajnem sredstvu pritiska, po stavki.

Na koncu so še poudarili, da podjetja v treh dejavnostih, ki so sopodpisnice panožne kolektivne pogodbe, se pravi metalurgija, kovinskopredelovalna industrija in elektro-

industrija, zelo raznoliko prenašajo sindikalne zahteve. Medtem ko bi praktično vsa podjetja v elektroindustriji

z lahko prenesla predlog o povečanju plač na raven panožne kolektivne pogodbe, bi nekatera podjetja iz kovinskopredelovalnih dejavnosti imela velike težave, še večje težave pa bi imeli z izplačevanjem plač v metalurgiji. Zato bi bilo seveda dobro, da bi pri pogajanjih o tarifnem delu kolektivnih pogodb bolj upoštevali možnosti vsake dejavnosti za pridobivanje dohodka. Po drugi strani pa bilo drobljenje na več pogajalskih omizij slabo, saj bi posameznim dejavnostim v tem primeru sedel nasproti vedno isti, enotni in močni sindikat, ker so vse te dejavnosti združene v enem sindikatu (SKEI pri svobodnih sindikatih). B. R.

SREDNJEEVROPSKO SEJEMSKO ZDRUŽENJE

Pred kratkim je v Evropi nastalo novo sejmsko združenje, katerega člani so sejmske družbe iz desetih mest – Bratislave, Brna, Budimpešte, Celovca, Dunaja, Gradca, Ljubljane, Münchna, Prage in Zagreba. Kot pravijo ustanovitelji, pomeni združenje nov prispevek k integraciji Evrope. Osnovni namen pa je predvsem razvoj dobre in moderne sejmske dejavnosti. K sodelovanju so članice prisilile sedanje evropske razmere in napovedani razvoj v prihodnjih letih. Idejni oče novega sejmskega združenja, dr. Werner Marzin, generalni direktor Münchenskega sejma, je po podpisu sporazuma dejal, da je pri celotnem gospodarskem delovanju in razvoju sejmske dejavnosti povsem razumljiv in nujen sestavni del gospodarskih tokov. Zato je tudi sporazum o sodelovanju sejmskih mest, v tako geografsko, zgodov-

vinsko kot konceptualno potrebnih sejmskih mestih in državah, kot so mesta in države, iz katerih so podpisnice sporazuma, logična nadgradnja dosedanjega sodelovanja. Medsebojno sodelovanje bo okrepljeno tudi z bilateralnimi sporazumi. Omenjeno združenje bo delovalo pod okriljem mednarodne zveze sejmov. Del Evrope, ki ga pokriva omenjeno združenje, ima okoli 53 milijonov prebivalcev in torej veliko kupno moč, čeprav gre deloma za države bivšega vzhodnoevropskega bloka. Članice združenja imajo skupno na voljo več kakor 700 tisoč kvadratnih metrov razstavnih površin. Letno organizirajo skupno 273 prireditev, ki jih obišče okoli 9 milijonov ljudi. Skratka, gospodarski potencial, ki ga ne kaže zanemarjati, ampak negovati in razvijati. V korist vsake posamezne države, iz katere so člani združenja. B. R.

REŠILNI PAS ZA CIMOS

Pred dnevi so francoski Citroen, koprski Cimos International ter štiri banke, največji upniki podjetja Cimos International, podpisali dogovor o usposobitvi Cimos za normalno podjetje. Za zdaj je ta tovarna hud bolnik, saj dolguje omenjenim bankam in drugim upnikom 140 do 180 milijonov mark (številki smo izluščili iz podatka direktorja Cimos Borisa Bernetiča o vrednosti premoženja tega podjetja, ki da je nekaj čez 300 milijonov mark, po odbitju vseh dolgov pa 160 do 120 milijonov mark). Obenem pa je tehnološko usposobljena za izdelovanje sestavnih delov za avtomobilsko industrijo in je pomemben dobavitelj za svojega francoskega partnerja Citroen, ki je član grupacije PSA (Citroen-Peugeot). Skratka, upniki in poslovni partnerji so ocenili, da je Cimos perspektivno podjetje, ki se mu s plača pomagati premagati trenutne finančne težave in mu omogočiti normalno poslovanje.

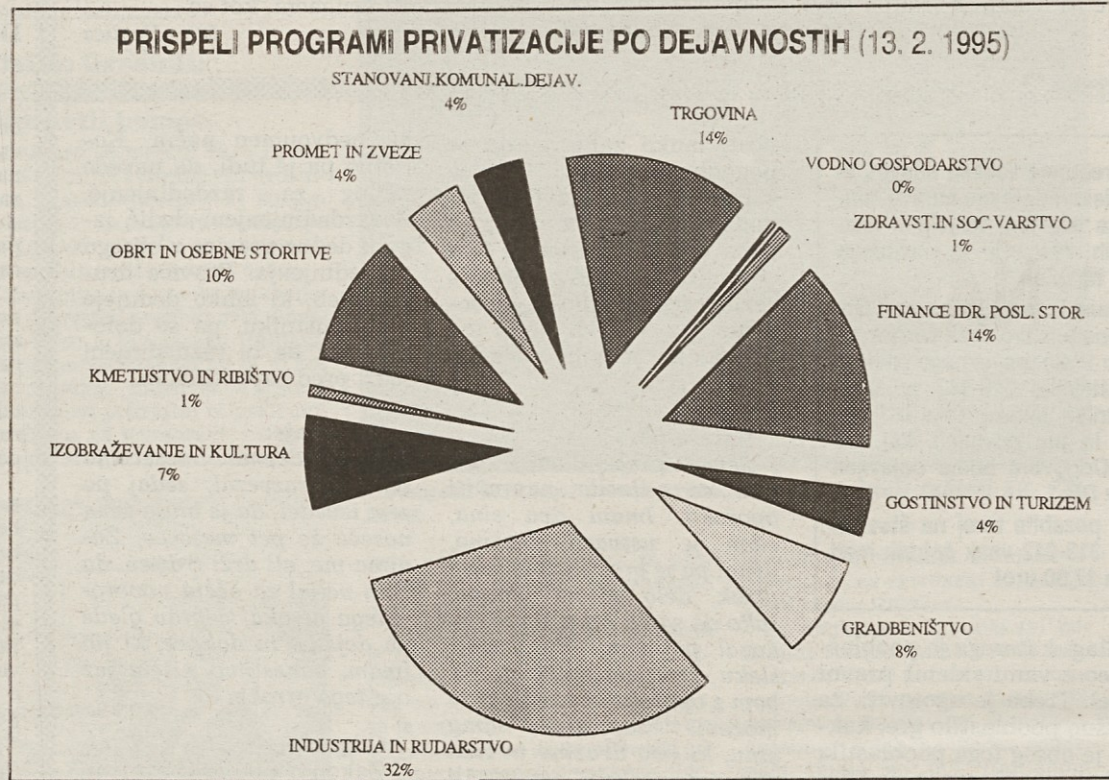
Zato so se štiri banke, združene v konzorcij, Nova Ljubljanska banka, Splošna banka Koper, Riječka banka in Komercialna banka Triglav, sporazumele s Cimosom in Citroenom za način pomoči koprski tovarni. Protokol o tem, ki je bil nedavno tega podpisan, je po pripovedi Vojka Čoka, direktorja Splošne banke Koper in Zorana Kende, vodje sektorja za plan in analize pri Cimos International, nastajal večji del lanskega leta. Po vsebini je presenet-

ljivo podoben zakonu o državnih poroštih pri restrukturiranju dolgov, ki pa še ni operativen in je vlada, da bi ga naredila zanimivega za morebitne uporabnike, (perspektivna podjetja v finančnih težavah in banke) predlagala spremembo (o kateri smo že pisali). Ta vladni predlog pa bo državni zbor šele obravnaval.

Naša sogovornika pa sta zanimala vsebinsko povezavo med omenjenim zakonom in protokolom za reševanje Cimos. Vojko Čok nam je dejal: »Nič čudnega ni, če sta si zakon in protokol podobna, saj gre za reševanje težav enake vrste. Vendar smo se mi o načinu reševanja začeli dogovarjati dosti prej, preden je začel nastajati zakon, in se nanj kajpak tudi nismo nič opirali.«

Zoran Kenda pa je povedal, da so se banke, kot kaže, odločile, da se zakona o državnih poroštih ne bodo poslužile, skratka, da je Cimos mogoče reševati tudi brez pomoči države.

Podobnost z zakonom pa je v tem, da se mora Cimos kar najhitreje olastniti, banke in Citroen bodo Cimos dokapitalizirali (banke bodo v ta namen spreminile del terjatev v kapitalske deleže v Cimosu), preostali del njegovih dolgov pa bodo preprogramirali s triletnim odlogom odplačevanja glavnice in štiriletno dobo odplačevanja. Cimos ima torej na voljo sedem let, da te dolgov odplača. Poleg tega bodo banke znižale obrestno mero, in

PRIVATIZACIJSKI PROGRAMI: VEČINA DELA ŠE ČAKA

Ko je lani sredi leta predsednik vlade odločno dejal, da vlada ne bo podaljšala roka za oddajo privatizacijskih programov, je marsikdo podvomil o koristnosti take odločitve. Tudi »grožnja«, da bo zamudnikom, rok je potekel 31. decembra lani, Agencija za privatizacijo odredila način lastninjenja, ni vzbujal navdušenja. Izkazalo pa se je, da se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha. Na

tiskovni konferenci minuli torek so predstavniki Agencije za privatizacijo povedali, da je rok zamudilo okrog 90 podjetij, zavodov in ustanov, število pa kajpak ni dokončno, saj ima Agencija pri ugotavljanju takih podjetij precej težav zaradi neurejene evidence o teh podjetjih na sodiščih, statistiki itd. Toda čeprav so zamudila skrajni rok za oddajo svojih programov za privatizacijo, se jim ni treba bati – tako je dejala direktorica Agencije za privatizacijo Mira Puc – da bi Agencija izbrala drug način privatizacije, kot so ga ali ga bodo sama. Se pa bo Agencija po določenem roku odločila za neposredno prodajo delnic teh podjetij, če bodo neoperativna. Grožnja meri na podjetja, pri katerih Agencija ne uspe dobiti ustreznih podatkov. Denimo:

Agencija zamažuje isče neko igralnico, katere »hči« je tudi med zamudniki, in podobno. Agencija za privatizacijo je tako do roka dobila privatizacijske programe 1359 podjetij. Večino le-teh je dobila proti koncu lanskega leta, tako da jih je doslej odobrila šele 541. Preostale bo pregledovala in odobrila (ali ne) v naslednjih mesecih. Na Agenciji so tudi povedali, da so kapital podjetij ocenili na 987 milijard tolarjev, od tega pa naj bi bilo družbenega dejanskega 950 milijard. V podjetjih, ki jim je Agencija doslej že odobrila programe privatizacije, torej v omenjenih 541, je 11670 zaposlenih delavcev, vrednost kapitala pa je 313 milijard tolarjev. To pomeni, da so doslej na Agenciji odobrili programe predvsem manjšim družbenim po-

Mira Puc, direktorica Agencije za privatizacijo: Agencija zamudnikom ne bo izbirala drugega načina privatizacije, kot so si ga sami

djetjem, večji zaloga pa jo še čakajo. Sicer pa je večina podjetij, ki se privatizirajo, iz industrije (skoraj tretjina), iz trgovine (14%) ter iz financ in drugih poslovnih storitev (14%). Naslednji sektor, v katerem je veliko družbenih podjetij, pa je obrt in osebne storitve (10%). B. R.

ZA NOVO

OTROCI JO POTREBUJEMO!

PRISPEVAJTE PO SVOJIH MOČEH!

Žiro račun: 50101-654-41037.

KNJIGA ESEJEV, KI SO RAZBURJALI...

Spomenka Hribar: **SVITANJA**

Spomenka Hribar:

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nespornosti, se spušča v svojevrstno avanturo. Boj za vrednote, Avantgardno sovražstvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustavi desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda so med esej, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

SVITANJA
SPOMENKA HRIBAR

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____

Žig

Podpis naročnika

Za certifikate čas do konca leta

ŠE VELIKO MOŽNOSTI ZA (DONOSNE) NALOŽBE

Slovenska vlada je minuli četrtek sprejela spremembo uredbe o izdaji, razdelitvi in uporabi lastniških certifikatov. Sprememba določa, da bo lastniške certifikate mogoče vlagati do konca letošnjega leta. S tem je vlada podaljšala rok za zamenjavo certifikatov za celih šest mesecev.

Odločitev je bila pričakovana, saj je v Sloveniji še veliko podjetij, ki nimajo potrjenega programa lastninjenja. Pri Agenciji za prestrukturiranje in razvoj je namreč po zadnjih podatkih v obdelavi še več kot 800 programov lastninjenja podjetij. Poleg podjetij, ki so programe lastninjenja že oddala, pa je še precej takšnih, ki jim bo rok za izvedbo lastniškega preoblikovanja začel teči šele po končanem revizijskem postopku.

Razlog za spremembo uredbe o lastniških certifikatih pa je tudi dejstvo, da odškoninski sklad še ni začel izdajati certifikatov upravičen-

cem iz naslova denacionalizacije. Te certifikate bo moč uporabiti le za nakup delnic ali drugega premoženja Republike Slovenije. Sicer pa tudi zakon, ki bo vse to urejal, še ni sprejet.

Ce ne bi podaljšali roka za zamenjavo certifikatov, bi kajpak prizadeli tudi številna podjetja, ki načrtujejo javno prodajo, pa jim je ne bo uspelo v celoti izpeljati do sredine letošnjega leta. Omenjena odločitev vlade o podaljšanju roka za vlaganje certifikatov je povezana tudi z lastninjenjem državne lastnine in razdeljevanja negospodarskih certifikatov tistim, ki so bili do začetka postopka lastninjenja zaposleni v upravi in negospodarstvu.

Po podatkih, ki jih imajo na ministrstvu za ekonomske odnose in razvoj, je bilo doslej zamenjanih za delnice za 325 milijard tolarjev certifikatov in do konca prejšnjega leta prodanih za 1,8 milijona lastniških nakaznic.

Med bolj znanimi podjetji, ki načrtujejo javno prodajo svojih delnic do meseca maja, so Cinkarna Celje, Beti Metlika, KLI Logatec, Petrol Trgovina, Žito, Cetis Celje, Niko Železniki, Belinka Ljubljana... A. U.

Neobveščena možnost znižanja davčne osnove je neizkoriščena. Podjetja raje plačujejo davek državi kot donacije kulturnim organizacijam, je na tiskovni konferenci Liberalne demokracije Slovenije povedal Janez Kopač.

Neobveščena možnost znižanja davčne osnove je neizkoriščena

Možnost znižanja davčne osnove je bila v letu 1993 izkoriščena le 20-odstotno oziroma v višini blizu 2,3 milijona tolarjev. Petindvajseti člen zakona o davku od dobička pravnih oseb namreč vsakemu podjetju omogoča, da zniža davčno osnovo za obdavči-

tev dobička do zneska 0,2 odstotka ustvarjenih prihodkov za donacije za humanitarne, kulturne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, športne, ekološke in religiozne namene. »Znesek 0,2 odstotka prihodka se sliši malo, vendar po podatkih iz leta 1993 znaša približno 11 milijonov nemških mark, v letu 1994 pa že lahko govorimo o potencialnem znesku za donacije v višini 25 milijonov nemških mark,« je povedal Janez Kopač.

Najpomembnejši razlog, da se podjetja ne odločajo za izkorišča-

DELAVSKA HRANILNICA, d. o. o.
Ljubljana, Dalmatinova 4

V FEBRUARJU 1995 nudi sindikat, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobredelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in fizičnim osebam nove pogoje varčevanja:

Novo obrestne mere na revalorizirano osnovo

Revalorizacijska stopnja za FEBRUAR 1995 znaša 1,10% mesečno, preračunano na letni nivo pa 15,33%.

OBRESTNE MERE ZA VARČEVANJE BANČNIH VLOG:

Pravne osebe:	Mesečne	Letne
- vezane vloge do 30 dni	0,88% - 1,10%	12,26% - 15,33%
- vezane vloge nad 30 dni	1,48%	21,10%
- vezane vloge nad 60 dni	1,55%	22,25%
- vezane vloge nad 90 dni	1,63%	23,41%
- vezane vloge nad 180 dni	1,70%	24,56%
- vezane vloge nad 365 dni	1,84%	26,86%

Privatne osebe:	Mesečne	Letne
- vezane vloge do 30 dni	1,18%	16,48%
- vezane vloge nad 30 dni do 90 dni	1,55% - 1,70%	22,25% - 24,56%

OBRESTNE MERE ZA POSOJILA:

kratkoročna in dolgoročna posojila privatnim osebam	Mesečne	Letne
	2,56%	35,45%

rok vračila: 6, 12, 18 in 24 mesecev

Kratkoročna posojila lahko dobijo člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Hranilnici, dolgoročna posojila pa člani sindikatov, ki so lastniki Hranilnice.

VARČUJTE SVOJA SREDSTVA V VAŠI DELAVSKI HRANILNICI. USTVARITE MOŽNOST, DA BODO ČLANI VAŠEGA SINDIKATA LAHKO DELEŽNI STORITEV DELAVSKE HRANILNICE.

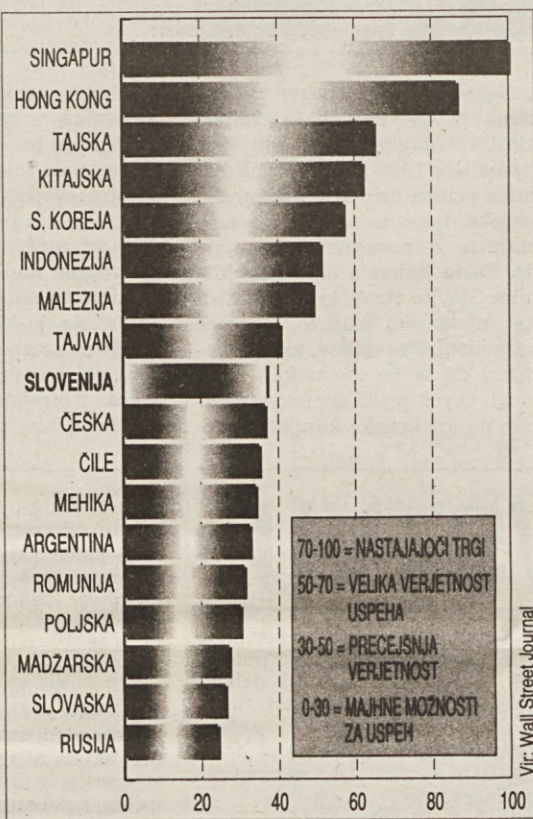
Naše geslo je: KAKOVOST SO LJUDJE!

Naš žiro račun je 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice tel.: (061) 312-098, 316-881.

SLOVENIJA NA PRVEM MESTU

Uspešni nastajajoči trgi morajo izpolnjevati nekaj nujnih pogojev, če nočejo iti po mehiški poti, meni ugledni ameriški časopis Wall Street Journal: biti morajo homogene družbe, ki si želijo obogateti in so temu cilju prilagodile tudi svoj politični in zakonski sistem. Svoje razvojne potrebe morajo večinoma, najmanj 95-odstotno plačati iz svojega žepa. Vlade morajo zato spodbujati domače varčevanje, skrbeti za uravnotežen državni proračun in poskrbeti za izobraževalne ter zdravstvene potrebe svojega prebivalstva. Gospodarstva nastajajočih trgov so poleg tega na stečaj odprta mednarodni trgovini, kljub temu pa poskrbijo, da trgovinski primanjkljaj ne presega štirih odstotkov bruto domačega proizvoda. Podjetja v državni lasti so velik minus za razvoj, saj jih ponavadi financirajo z državnim denarjem ne glede na učinkovitost, tako kot na primer na Kitajskem. V Vzhodni in Srednji Evropi daje Wall Street Journal upanje za uspeh samo Sloveniji, Češki in Poljski. Slovenija je med temi državami na prvem mestu.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 7

ATRIS - BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti. Pišite nam ali telefonirajte na (061) 131 00 33, int. 384, 385, (061) 326 982 ali 322 975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298, žiro račun 50101-601-92077 - Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

1. POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU - sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe, 42 oziroma 58DEM dnevno. Termini v februarju in marcu.
2. POČITNICE NA POKLJUKI - v DVO-ALI ŠTIRIPOSTELJNIH APARTMAJIH, veliki apartma 62DEM, mali 46DEM v tolarški protivrednosti. Termini vsako soboto, prosto od 4. do 11. 3. Brunarica za 8 oseb - 125DEM, od 11. do 18. 3. in 18. do 25. 3. Turistična taksa ni vključena.
3. POČITNIŠKE HIŠICE V BOHINJU, UKANC - hišice s tremi oziroma štirimi spalnicami - sedem ležišč, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, predprostor, kopalnica, wc, lastno parkirišče, 500m² travnatih površin, 100m od Bohinjskega jezera. Cena za dnevni najem hišice 79DEM. Turistična taksa ni vključena. Termini od 5. do 10. marca in od 19. marca do 7. aprila.
4. KOPE - garsonjera za štiri osebe, termini po 5. 3., dve garsonjeri za po 4 osebe. Cena v sezoni 51DEM v tolarški protivrednosti. Praviloma tedenski paketi - termini so določeni.
5. SORICA - PLANINSKA KOČA do 50 oseb, primerno za zimsko šolo v naravi, penzion 24DEM, prometni davek in turistična taksa nista vključena. Termini - februar.
6. KANINSKA VAS - garsonjera za 4 osebe, v ceno 65DEM so vključene 4 kopalniške vstopnice s 50% popusta. TERMINI po 5. marcu - sedemdnevni paketi.
7. PODČETRTEK - garsonjera za 4 osebe, v ceno 65DEM so vključene 4 kopalniške vstopnice s 50% popusta. TERMINI po 5. marcu - sedemdnevni paketi.
8. KRANJSKA GORA - apartmaji za 4 osebe, cena 55DEM. Termini v marcu.
9. KRANJSKA GORA - stanovanje ali garsonjera po 6. 3. Cena 50 oz. 40DEM.
10. KRVAVEC - opremljena garsonjera za dve osebi, cena 30DEM. Termini od 17. do 28. 2. in od 3. do 31. 3. Turistična taksa ni vključena v ceno.
11. BOHINJSKA BISTRICA - triposteljne sobe v počitniškem domu, prosto med počitnicami od 24. 2. do 4. 3. Cena polpenzion 36DEM, otroci do 12. leta imajo 30% popusta.
12. PLANICA - planinski dom, več triposteljnih sob od 24. 2. in od 5. 3. do 30. 4. Cena polpenzion 31DEM.

13. DOVJE - privatni penzion z apartmaji za 2, 4, 5 ali 7 oseb, bogato opremljena kuhinja, spalnica, TWC, terasa. Cena 15DEM na osebo in turistična taksa. V objektu je klubski prostor s TV, možen je tudi najem savne. Možna prehrana v hotelu ŠPIK.

14. BOHINJSKA BISTRICA - dvosobno stanovanje za 4 do 5 oseb, opremljena kuhinja, kopalnica, WC, balkon. Cena 82DEM na dan. Počitniška hiša z dvema dvoposteljnim in dvema troposteljnim sobama, opremljena kuhinja, kopalnica, WC. Dnevni najem 20DEM na osebo.

15. KANIN - garsonjere za 4 osebe po 27. 2. Cena 52DEM. 16. ČATEŽ - zelo komfortno urejena hišica za 5 oseb, kopalniške vstopnice so vključene v ceno 85DEM. Termini od 1. do 5. 3.

17. MORAVSKE TOPLICE - ogrevan kontejner za 4 osebe v času od 5. 3. do 29. 4. Cena najema 48DEM.

18. VELIKE BLOKE - mladinski počitniški objekt, skupno za 72 oseb, štiri, šest in osemposteljne sobe, etažne sanitarije. Objekt ima večjo jedilnico, poseben dnevni prostor in lasten disko klub.

19. PORETOV DOM V KRANJSKI GORI - dvoposteljne sobe, termini od 19. 3. Cene nočitev 18DEM, polpenzion 32, polni penzion 40DEM.

20. BLEED - komfortno stanovanje, dnevni prostor, spalnica, kuhinja, kopalnica, WC. Termini po dogovoru. Cena 70DEM.

21. BLEED - apartma za tri osebe, spalnica, dnevna soba s kuhinjo, kopalnica, WC, balkon, lastno parkirišče. Cena 75DEM na dan. Turistična taksa 2DEM.

22. ZDRAVILIŠČE DOBRNA - dve ležišči in 1 pomožno, termini od 18. do 31. 3. in od 24. do 31. 3. Cena 65DEM.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. CEBIT HANNOVER od 8. do 15. 3. Največji računalniški sejem.
2. DIDACTA DÜSSELDORF od 20. do 24. 2. Mednarodna strokovna razstava izobraževanja in vzgoje.
3. EUROKUCINA MILANO od 7. do 11. 4. Mednarodni sejem pohištva.
4. BAUMA MUNCHEN od 3. do 9. 4. Gradbeni sejem.
5. HANNOVER od 3. 4. do 8. 4. Največji industrijski sejem.
6. LIBRO 95 BOLOGNA od 6. do 9. 4. Razstava otroških knjig.
7. IHM MUNCHEN od 11. do 19. 3. Mednarodni obrtni sejem.
8. MEDNARODNA KNJIŽNA SEJMA LONDON od 19. do 21. 3., PARIZ od 17. do 22. 3.
9. AMBIENTE FRANKFURT od 18. do 22. 2. Z letalom na mednarodni sejem. Pogrinjki, darila, nakit, dekoracija miz, notranja oprema.
10. ISH FRANKFURT od 28. 3. do 1. 4. Klimatska tehnika, črpalke, armature, savne in bazeni, oprema delavnic.
11. COSMOPROF BOLOGNA od 22. do 25. 4. največji sejem lepote. SINDIKALNE ORGANIZACIJE ALI KAR TAKO OBLIKOVANE SKUPINE VABIMO, DA NAM POSREDEJUJO SVOJE ŽELJE ZA DRUŽABNI ALI STROKOVNI IZLET ALI POTOVANJE DOMA ALI V TUJINO. PLAČILA V 2. OBROKIH.

ZAHTEVNEJSI PROGRAMI

1. KLASICA MEHIKA - krožno potovanje, ogledi izkopanin Majev, Aztekov, Toltekov, Mikstekov, Olmekov in drugih ljudstev zgodovinske Mehike. Podrobnejši program vam posredujemo. Cena: od Meksiko Cityja do

Cancuna, poleti, bivanje v dvoposteljnih sobah - nočitve z zajtrkom 3787DEM. PRIJAVE EN MESEC PRED ODHODOM - VIZUMI SO POTREBNI.

2. Najcenejša MEHIKA 7 DNI - POLET IZ EVROPE, SEDEM NOČITEV Z ZAJTRKOM, HOTELI Z 2 ZVEZDICAMA. PRIJAVA NAJMANJ TRI TEDNE PRED ODHODOM. KRAJ IN HOTEL PREDVIDENE KATEGORIJE PO KATALOGU IZBERE POTOVALNA AGENCIJA. CENA 1575DEM.

TRI-ALI ŠTIRIDNEVNI IZLET NA KORZIKO - čudovito potepanje po Italiji in po Korziki. Prevoz z avtobusom in na luksuznem trajektu. Cena je odvisna od kategorije kabin in dodatnega programa. Informativno tridnevni izlet 400DEM, štiridnevni pa ca. 500DEM. Plačilo v dveh obrokih.

4. PTUJ IN PTUJSKOST - enodnevni izlet na Ptuj, ogled gradu s pokušino vin, kosilo v domači gostilni z glasbo po izbiri. Cena 3790 tolarjev.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRISA in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno- ali večdnevne seminarje za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 3.600 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ALI MORAVSKIH TOPLICAH, ROGLI, KRVAVCU, KANINU, BOHINJU ALI KRANJSKI GORI za vsa obdobja.

2. LASTNIŠKE POČITNIŠKE DOMOV V SLOVENSLEM PRIMORJU ALI V HRVAŠKI ISTRI, KI BI V 1995 LETU DALI OBJEKTE V NAJEM VABIMO, DA NAM POSREDEJUJEJO PONUDBE.

ZAMENJAMO POČITNIŠKO ENOTO

Stanovanje v Maredi pri Novigradu, v celoti opremljeno za 5 oseb, zamenjamo za počitniško enoto v slovenskih zdraviliščih, in sicer za dva meseca toplič štiri mesece morja - TUDI V VISOKI SEZONI.

INFORMACIJA UPRAVNIKOM POČITNIŠKIH DOMOV UGODNA PONUDBA POSTELJUNINE, PRTOV, SERVIETOV. TEL. 063/742-421.

INFORMACIJA GOSTOM ATRISA

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in druge stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spreminjajo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico. V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite.

PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S SPLOŠNIMI NAVODILI POTOVANJE AGENCIJE, KI JE ORGANIZATOR POTOVANJA, IN JIH GOSTJE PREJMEJO OB PRIJAVI. PRIJAVA JE SPREJETA, KO JE VPLAČANIH 20% CENE ARANŽMAJA. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami rešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste
Metod Zalar, direktor borze

PEDIATRI IZGUBILI OTROKE

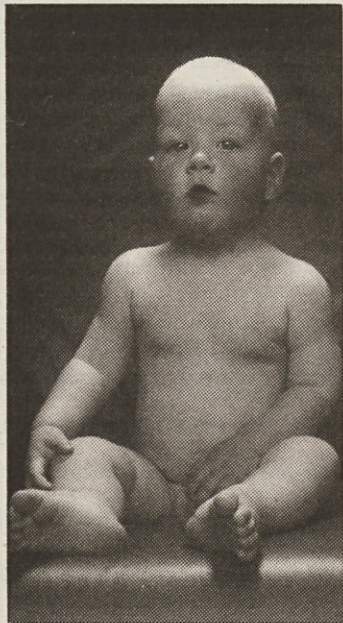
Nova zdravstvena zakonodaja, ki velja že skoraj dve leti, je prinesla pravo zmešnjavo na področju zdravstvenega varstva otrok, s čimer se je poslabšalo zdravstveno varstvo otrok, in to od dojenčkov do mladostnikov. Mreža otroških dispanzerjev, ki so poprej skrbeli za kurativno in preventivno plat zdravljenja slovenskih otrok, razpada. Posledice so tu: precejšen otrok je po letu 1993 drastično padla, saj ni več pregleda nad tem, kdo je bil sploh cepljen in kdo ne. Epidemija ošpic, ki se zdaj širi po Sloveniji, je eden izmed kazalcev motenj, ki so nastale na področju preventive. Zdravstveno varstvo 520.000 slovenskih otrok v starosti od 0 do 19 let je ogroženo.

Osnovni vzrok za takšno zmešnjavo je nedorečenost 80. člena novega zakona o zdravstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki si ga zdravstveni delavci različno razlagajo. Po tem členu ima namreč zavarovana oseba pravico prosto izbirati zdravnika in zdravstveni zavod. Zdravnik, ki ga zavarovana oseba izbere, je njen osebni zdravnik. Zavarovana oseba ima poleg splošnega osebnega zdravnika pravico svobodno izbrati tudi osebnega zdravnika – specialista s področja ginekologije in pediatrije. Preprosto povedano, zdaj je možno, da otroci hodijo tudi k zdravniku za odrasle, odrasli pa lahko k pediatrom.

Otroci so razparcelirani

Staršem je bilo dano na voljo, da lahko izbirajo otrokovega zdravnika med zdravnikom splošne medicine, družinskim zdravnikom, ki sploh še ni izšolan za to vlogo, in med pediatrom oziroma šolskim zdravnikom. Tu je tisti glavni kamen spotike, ki ruši metodo dispanzerskega dela. S tem ko so se starši začeli izjavljati za otrokovega osebnega zdravnika, so se otroci razbili na

majhne otočke med izbrane zdravnike. Dr. Ksenija Jelenc, pediatrinja v Zdravstvenem domu Ljubljana: »Sedaj nimamo več pregleda nad otroško populacijo. Otroci so razparcelirani. Tako skrbi za otroka samo izbrani zdravnik, ki je lahko kakršnekoli

druge stroke. Ali je splošni zdravnik resnično tako usposobljen, da bo lahko skrbel za otroka enakovredno kot pediater? Svoje je napravilo tudi uvajanje zasebne zdravstvene prakse, za katero ni izvedbenih aktov.

Zdravniki so na hitro lovili paciente, izpadli pa so tisti, ki niso prišli sami do sebe, skratka, določenega števila otrok danes nihče ne obravnava. Kar tretjina šolskih otrok tako ni zajetih v zdravstveno varstvo, koliko je takšnih predšolskih otrok, pa še ni znano.

Dispanzerska metoda dela se je do spremembe zakona na področju varstva otrok pokazala zelo uspešno. Šlo je za preventivno in kurativno skrb na enem mestu, kar je omogočalo vpogled v celotno problematiko, tako doma kot v šoli in v vrteu. Z uvedbo 80. člena pa so pediatri izgubili pregled nad otroki, saj je zdaj vsak zdravnik zadolžen za svojo skupino otrok in nikogar ni več, ki bi skrbel za to, kdo so tisti mladi, ki niso zajeti v sistem. Dispanzerska organizacija dela za šolskega otroka in mladostnika pomeni tudi preglednost nad celotno mlado populacijo, ki so jo vzpostavili prek šol, s katerimi je dispanzer sodeloval.

Rušenje dispanzerjev za otroke

»Že leta 1992, z uvajanjem zavarovalništva, smo dispanzerski pediatri prvi opozorili, da pomeni izrekanje za osebnega zdravnika na tem področju rušenje dispanzerske metode dela in izničenje

vsega tistega, kar smo na tem področju dosegli,« ocenjuje dr. Ksenija Dolenc.

»Mi ne nasprotujemo svobodni izbiri. Vsakdo si naj svobodno izbere zdravnika,« nadaljuje dr. Jelenčeva, »vendar je bilo s tem vsakomur naloženo tudi to, da svobodno skrbi za svoje zdravje.« Žal pa posamezniki, navajeni, da je do sedaj zanje skrbel institucija, še niso toliko prosvetljeni, da bi znali skrbeti za svoje zdravje in za zdravje svojih otrok.

Dr. Kurt Kancler, zdravniška zbornica: »Tudi v pediatriji se zadnja leta pojavlja zasebnost kot ena izmed oblik javnega zdravstvenega dela. Zasebnost je na prvi pogled videti neuskajano z dispanzersko metodo dela. Tudi zasebnik, vključen skupaj s pediatrom v zavodu v enotno javno zdravstveno službo, mora delovati po dispanzerskih metoda dela, sicer mu v javnem zdravstvu otrok ne more biti mesta. Razumljivo je, da je za takšno delo potrebna enotna doktrina. To pa naj postavlja v državi pooblaščen ustanova. V zvezi s tem je zanimivo, da v deželah z domala popolno privatizacijo izvenbolnišnične zdravstvene službe (Avstrija, Nemčija) v zadnjih letih število pediatrov v primarnem zdravstvenem varstvu narašča mnogo hitreje kot število splošnih zdravnikov. Dežele z ustaljenim družinskim zdravnikom torej spoznavajo, da je za varstvo otroka primernejša specializirana dejavnost...«

Neurejeno zdravstveno varstvo otrok čutijo tudi na infekcijski kliniki v Ljubljani. »Od druge polovice leta 1993 naprej strmo narašča pritisk otrok na infekcijsko kliniko, tako da postajajo včasih razmere že nevdružne,« ocenjuje dr. Rasta Rakar z omenjene klinike. Število otrok, ki so napoteni na infekcijsko kliniko, narašča s številom zdravnikov, ki niso pediatri in se ne znajdejo v novi vlogi. Otrok pride denimo z rešilcem na infekcijsko kliniko iz Ilir-

ske Bistrice zato, ker zdravnik, ki je vaju odraslih, dojenčku ne more pogledati v uho. Dr. Rasta Rakar, ki je že 27 let pediater, pravi takole: »Parola pediatrov je bila: vsakemu otroku svojega pediatra ne glede na to, kje se zdravi. In ko smo že skoraj upali, da smo ta cilj dosegli, vidimo, da se nam zdaj to začinja rušiti in da v zadnjih dveh letih dobivamo vedno več otrok, ki jih zdravijo nepediatri.«

Težave so tudi pri sistematskih

pregledih otrok. Izbira osebnega zdravnika v praksi pomeni, da mora imeti pri sistematskem pregledu vsak šolar podpisano napotnico svojega osebnega zdravnika. Pri tem pa sistematski pregled pri zdravniku, ki je določen za nadzor nad zdravjem šolske mladine, ni več obvezen. Šolskega zdravnika, ki bi imel stike z ravnateljem, razrednikom, pedagogom, šolsko svetovalno službo in seveda z otrokom, danes skorajda ni več. S tem pa se maje sistem

zaposlenih. Minister ni odgovoril, kdo v zdravstvu prejema previsoke plače, saj podatki, ki so jih pripravili v sindikatu na osnovi obstoječe zakonodaje, še vedno kažejo na podcenjenost dela. Izvirni greh je v izhodiščni ceni dela 31.200 tolarjev bruto in nepriznava otrok oteženih delovnih razmer. V sindikatu ne pristajajo na ministrstvo trditve o preveč zaposlenih, saj še ni sprejet plan zdravstvene dejavnosti, prav tako še ni mreže, normativov in standardov. Minister prav tako ni odgovoril, kateri poklici v zdravstvu so preštevilni, v katerih dejavnostih in v katerih regijah. Zgolj ugotavljanje potrebnega števila zaposlenih na podlagi denarja, ki ga je državna zavarovalnica voljna nakazati zdravstvenim zavodom, brez ustreznih argumentov, za sindikat ni sprejemljiva.

REFERENDUM O ZDRAVSTVU

»Mi nimamo ministra za zdravstvo, ampak ministra za zavarovanje,« je na tiskovni konferenci dejal dr. Konrad Kuštrin, predsednik Fidesa, sindikata zdravnikov in zobozdravnikov. »Zdravstvo hočejo stlačiti v finančne okvire, ki jih določa zavarovalnica, ne glede na ceno, ki jo bo treba za to plačati.«

Raven zdravstvenega varstva pada hkrati z zniževanjem prispevne stopnje. Razmere v zdravstvu so se tako zaostrile, da bi morali o tem razpravljati v parlamentu. Razpravo bi moral spodbuditi odbor za zdravstvo, a vse kaže, da si oblast tega ne želi.

Fides zahteva tudi spremembo kolektivne pogodbe glede določil o dežurni službi in stalni pripravljenosti, tako da bi se vsaka ura v dežurstvu štela kot delovni čas, torej kot nadurno delo z vsemi dodatki. V Fidesu ne pristajajo več na efektivno in neefektivno delo, saj je po njihovem vsako delo, ki ga opravi zdravnik v zavodu, njegov delovni čas. V Fidesu tudi

ocenjujejo, da je nemogoče, da od zdravnika, ki je končal svoj polni delovni čas, zahtevajo še stalno pripravljenost. To bi lahko dosegli le preko osebne pogodbe, ki jo skleneta delodajalec in delojemalec. Vrednost dela v takšni pogodbi mora doseči vsaj 50 odstotkov vrednosti normalne delovne ure.

Pripravili so tudi osnutek zakona o zdravnikih, ki je zdaj na ministrstvu za zdravstvo. V tem zakonu bo opredeljen položaj zdravnika in ustrežno ovrednoteno zdravnikovo delo. Napisali so tudi spremembo zakona o plačah v javnih zavodih, tako da bi se količnik pri plačah za zdravnike povečal s 3,80 na 4,70. Strokovna

odgovornost zdravnikov je vedno večja, zato zahtevajo tudi večje plače. »Pri dogovorih za višje plače bomo izčrpali vse civilizirane poti, vendar tako, da ne bodo ogrozile ravnih zdravstvenega varstva,« je dejal dr. Kuštrin. »Če bo parlament kljub temu ostal gluha, se bomo posluževali ostrejših poti.«

V sindikatu zdravstva in socialnega varstva pa ugotavljajo, da »nasprotna stran«, to je ministrstvo za zdravstvo, ne spoštuje kolektivne pogodbe v celoti, saj pri plačah ne upošteva težjih delovnih razmer, tako kot je ovrednoteno v panožni kolektivni pogodbi. Z ministrom za zdravstvo so se sindikati že lani dogovorili, da bodo pripravili skupno dopolnitev h kolektivni pogodbi, ki bo natančneje opredelila otežene delovne razmere. Roki za pripravo dopolnila so se premikali od lan-

ske spomladi na september, nato december, skrajni rok je potekel 15. januarja. S tem bi delavci s sklepi o razporeditvi imeli v plači ovrednotene tudi otežene delovne razmere, kar pa se dosejati še ni zgodilo. Gre za namerno zavlačevanje.

Pripravili so tudi spremembo panožne kolektivne pogodbe in se skupaj s Fidesom dogovorili o predlogu sprememb in dopolnitev poklicne pogodbe za zdravnike in zobozdravnike. Ministrstvo za zdravstvo in ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se še vedno nista opredelila do sindikalnih predlogov, niti nista pripravili lastnega teksta, kot je bilo dogovorjeno.

Pripravljen je le pravilnik vrednotenja za tiste, ki so izpostavljeni sevanju. Sestavili so ga na ministrstvu, kljub dogovoru, da bodo sodelovali tudi sindikati.

V sindikatu tudi ocenjujejo, da minister še vedno ni dokazal trditve, da so vzroki izgub v zdravstvu posledica visokih plač v zdravstvu in prevelikega števila

strokovne doktrine, pada kakovost dela, otrok ne obravnavajo več celovito.

V mestih obolevajo več

Na zavodu za zdravstveno zavarovanje pa menijo, da zdravstvena zavarovalnica ne plačuje nič manj preventivnega dela kot prej. Kot je rekel France Košir, direktor zavarovalnice, se je obseg finančnih sredstev za preventivne programe v letošnjem letu celo povečal, problem pa je slabša organizacija dela na ravni zdravstvenih domov in na ravni republike.

Nejasnosti so tudi pri normativih za zdravstveno varstvo otrok. Minimalni normativ naj bi bil 1600 otrok na otroškega zdravnika oziroma naj bi do leta 2000 dosegli ciljni normativ tisoč otrok na pediatra. Po mnenju otroških zdravnikov pa takšni normativi zagotavljajo le gašenje požara, ne pa kakovostnega dela z otroki. V mestih je obolevnost otrok neprimerno večja kot na podeželju. Zaradi tega pride mestni otrok v povprečju štirikrat pogosteje k zdravniku kot na podeželju. Zato bi moralo biti v mestih povprečno 800 otrok na pediatrični team, na podeželju pa tisoč otrok, če bi hoteli zdravniki z otroki res kakovostno delati.

Rodnost v Sloveniji drastično pada in je zdrsnila že pod raven, ki zagotavlja obnavljanje naroda. Za otroke, ki ostajajo, bi morali zato poskrbeti mnogo bolj, kot smo doslej, da bi vsaj ti rasli zdravo in imeli zagotovljen normalen razvoj. Takoj pa bi morali sprožiti akcijo za spremembo 80. člena zakona in preprečiti nadaljnje razpadanje zdravstvenega varstva šolarjev in otrok.

Marija Frančeskin

Novinarji in zdravniki

Te dni so se sestali predstavniki Fidesa, sindikata zdravnikov in zobozdravnikov Slovenije in Sindikata novinarjev Slovenije. Izmenjali so informacije o svojih dejavnostih in problemih in se dogovorili o nekaterih skupnih akcijah. Skupni interes obeh sindikatov je uveljavitev zdravniškega in novinarskega poklica ter ureditev razmer, v katerih delajo njuni člani.

Fides in novinarski sindikat sta edina reprezentativna poklicna sindikata v državi in se na delojemalski strani pogajata o spremembah kolektivnih pogodb, prav tako edinih za raven poklica v državi. Sindikat bosta, če bo zakon o kolektivnih pogodbah vseeno prišel v drugo branje v parlament, sodelovala s predlogi za njegovo dopolnitev.

Tesneje bosta sodelovala tudi z izmenjavo informacij pri pogajanjih za spremembo kolektivnih pogodb. Načrtujeta pa še nekatere druge skupne akcije.

M. F.

Zneski plač po delovnih mestih:

(osnove za obračun davka in prispevkov iz decembra 1994)

- lzhodiščna plača 31.200 sit (kar predstavlja 22.049,30 sit neto)

Delovno mesto	Osnovna plača del.mesta (brez napredovanja in brez dodatkov)			Osnovna plača z dodatkom za del. dobo (za 15 let del. dobe) in z napredovanjem (ob normal. izpolnj. pogojev za napred.)			
	Količ.	Bruto	Neto	+ PR	Količ.	Bruto	Neto
Čistilec	1,10	34.320,00	24.066,60	+3	1,25	41.925,00	28.983,80
Bolničar II.							
Laborant	1,50	46.800,00	32.135,80	+3	1,70	57.018,00	38.742,50
Zdrav. tehnik - amb.							
Farmac. tehnik II.	2,20	68.640,00	46.256,90	+3	2,50	83.850,00	55.351,10
Zdr. tehnik z dod.znan.							
Zobotehnik I.	2,30	71.760,00	48.274,20	+3	2,65	88.881,00	57.898,60
Zdrav. tehnik - intenz. terapija I. st.	2,50	78.000,00	52.308,80	+3	2,90	97.266,00	62.144,30
Višja med. sestra							
Fizioterapevt	2,65	82.680,00	54.758,70	+3	3,00	100.620,00	63.842,60
Social.del.I (jav.poob.)							
Viš.med.ses. neg.en.	2,75	85.800,00	56.338,50	+3	3,10	103.974,00	65.540,90
Viš.med.ses. spec.							
Soc.del. specialist	2,90	90.480,00	58.708,20	+3	3,25	109.005,00	68.088,40
Dipl. sociolog							
Dipl. psiholog	3,25	101.400,00	64.237,60	+3	3,80	127.452,00	77.429,00
Farmacvt receptar	3,60	112.320,00	69.766,90	+3	4,20	140.868,00	84.222,20
Zdravnik	3,80	118.560,00	72.926,50	+5	5,00	167.700,00	97.423,40
Zdravnik specialist	4,40	137.280,00	82.405,40	+5	6,00	201.240,00	113.883,80

Simon Wiesenthal PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

SPOMINI

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kakega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na nacistične«, »judovskemu Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hlepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.

Italijani kanijo v Ljubljani graditi novo tovarno akumulatorjev

KAM PL(J)UJE SLOVENSKA GOSPODARSKA POLITIKA

Kako in kaj z vlaganjem tujega kapitala? Načrtovana postavitve tovarne svinčenih akumulatorjev v Ljubljani, za katero stoji italijansko podjetje FIAMM skupaj z domačim Istrabenzom, kaže predvsem na to, da v Sloveniji na tem področju ni nobene strategije. In ker je tako, nam ne preostane drugega, kot da opišemo zgodbo, za katero niti približno ni jasno, kako se bo končala.

V Sloveniji imamo dva proizvajalca startnih baterij, in sicer Vesno Maribor ter v okviru Rudnika Mežica, ki izdeluje tudi industrijske baterije. Pri tem moramo omeniti še MPI Mežica (Metalurški obrat za predelavo sekundarnih surovin - odsluženi akumulatorji), ki zagotavlja zaokrožen proizvodni proces, kar je za Slovenijo velikega ekološkega pomena. Te tri tovarne skupaj zaposlujejo okoli 800 delavcev, skupaj s kooperanti pa zagotavljajo socialno varnost več kot 3000 ljudem. Poglavje zase je podatek, da sta bila Tab in Vesna svojčas eno podjetje, iz katerega se je Vesna izločila v času prisilne uprave v Rudniku Mežica. Problem je namreč predvsem v tem, da sta dve, vsaka zase in tako majhni tovarni v vseh pogledih neracionalna rešitev. Hrabri dejstvo, da podobno ugotavljajo tudi v Mežici in Mariboru in da je na obeh straneh vendarle želja po združevanju. Tab izdelava letno 350.000 startnih baterij in 4000 ton industrijskih akumulatorjev, medtem ko Vesna proizvede 600.000 startnih baterij, MPI pa predela 15.000 ton odpadnih surovin.

Fiam je pokazal svoj interes za slovensko akumulatorsko industrijo v času razpada Jugoslavije pred petimi leti. Najprej je navezal stike z Vesno, s katero je skušal v začetku vzpostaviti poslovno-tehnično sodelovanje. Hkrati s slabšanjem političnih razmer v nekdanji Jugoslaviji pa so rasli tudi apetiti italijanskega podjetja, kar je neložljivo samo na prvi pogled. Fiam je kaj hitro svoje začetne interese povečal v željo po večinskem lastništvu Vesne, s čimer pa se Mariborčani niso strinjali in pogovori so padli v vodo.

Vzeli bi vse, dali pa nič

Kar Fiammu ni uspelo v Mariboru, je skušal izsiliti v Mežici. Njegova želja po večinskem lastništvu nove firme Newco, ki naj bi jo ustanovili s skupnim vlaganjem, je na Koroškem padla na plodna tla. Že iz tega je razvidna vsa beda slovenskega gospodarstva, ki ne vidi skupnega nacionalnega gospodarskega interesa, temveč se raje sebično prodaja tujcem. Ta tujec je k sreči hitro pokazal zobe, ki so Korošce brž postavili na realna tla. Zaplet v Mežici so se začeli, ko so Italijani postavili zahtevo, da bi v novi tovarni dobilo delo največ 50 ljudi, ter zavržli celotno obstoječo proizvodnjo skupaj z njenimi trgi, češ da so preveč rizični. Korošcem je stvar zasmrdeala, ker so se dobro zavedali, da se Fiamm po drugi strani še kako prizadeva v ostri konkurenci pridobiti ravno tržišča v Rusiji, na Češkem, Slovaškem, Madžarskem, v Grčiji, na Hrvaškem in v drugih delih nekdanje Jugoslavije. Za ta tržišča, še zlasti pa za Rusijo se borijo praktično vse grupacije proizvajalcev akumulatorjev v Evropi, od Varte do Tudorja v Španiji in Mutluja v Turčiji. Mežičani so tako končno ugotovili, da si skuša Fiamm prek

njih praktično zastoj zagotoviti predvsem odskočno desko za prodor v Cimos in Renault ter na vzhodna tržišča, kar bi jim hkrati omogočilo, da bi zapolnili proizvodne zmogljivosti tovarne Bärnbatterie v Avstriji, ki so jo ustanovili z nakupom nekdanje firme Jungfer.

Posledice takšnih nakan Italijanov in nemogočih zahtev, ki so jih postavili pred Mežičane, so bili kajpak neuspješni pogovori. Zdaj Italijanom ni preostalo drugega kot iskanje primerne lokacije za postavitve lastne tovarne, ki so jo našli v podjetju v stečaju Nastro na Viču, ki ga prodaja sklad za razvoj. To pa pomeni, da bi se v primeru uspešne realizacije tega projekta dvema slovenskima ekološko ne ravno neproblematičnima tovarnoma akumulatorjev v Mariboru in Mežici pridružila še tretja v Ljubljani.

Uničenje domače industrije

Medtem ko slovenska vlada še vedno ne ve, kakšne so dolgoročne perspektive slovenskega gospodarstva in ko njen predsednik razlaga, da ne potrebujemo nobenih vizij in strategij, ki bi nas samo utegnjevale, pa je na razmere v akumulatorski industriji vendarle reagiral Gospodarska zbornica Slovenije. Njeno združevanje elektroindustrije je predlagalo, da »se ne dovoli nove proizvodnje akumulatorjev na novi lokaciji (izven sedanjih v Mariboru in Mežici) zaradi kvarnih vplivov na okolje«. Združenje se je pri tem sklicevalo na negativno mnenje, ki ga je glede načrtovane postavitve nove tovarne v Ljubljani podal zavod za varstvo okolja.

Kljub temu pa so v javnost pricurjale novice, po katerih so si proizvodnjo Fiamma v Italiji ogledali nekateri slovenski inšpektorji in o nameravani gradnji v Ljubljani izdali pozitivno mnenje. Kako gre to dvoje skupaj, sicer ni znano, a v Sloveniji je dandanašnji možno prav vse. Vendarle le velja reči, da s postavitvijo nove tovarne na Viču v Ljubljani še ni nič dokončnega. O tem nas prepričuje informacija, po kateri se Fiamm s skladom za razvoj ni uspel dogovoriti o odkupu prostorov podjetja Nastro (sklad je postavil ceno tri milijone mark, Italijani pa bi bili voljni plačati le dva) in menda išče novo lokacijo. Istrabenz po zatrdanju njegovega generalnega direktorja v tem projektu ne igra nobene aktivne vloge, v njem pa bi s 30-odstotnim deležem sodelovali le zaradi obljubljenega 20-odstotnega dobička.

In medtem ko pristojna ministrstva v slovenski vladi še naprej molčijo, je na javne objave o nameravani gradnji nove tovarne akumulatorjev v Ljubljani reagiral šef SKEI in član državnega sveta Albert Vodovnik, ki je v tem telesu postavil tole vprašanje: »Na kakšen način se bo zaščitila slovenska akumulatorska industrija glede na stališča podjetij Vesna in Tab - Rudnik Mežica, ki nista proti vlaganju

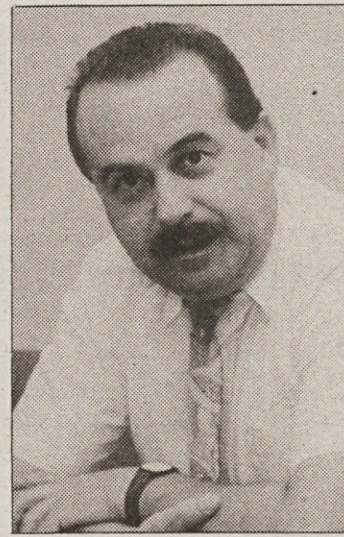
Anton Kranjc

tujega kapitala, vendar ne tako, kot je navedeno v obrazložitvi, temveč le z dokapita-

Milan Naterer

lizacijo že obstoječih slovenskih podjetij?« Vodovnik je v obrazložitvi svojega vpraša-

Albert Vodovnik

mest in prenos ekološko sporne tehnologije v Ljubljano.

nja ugotovil, da pomeni »ustanavljanje mešanega podjetja Fiamma in Istrabenza neložljivo konkurenco in uničevanje naših podjetij. Po njegovem mnenju je interes Fiamma le v »koriščenju ugodnosti, ki jih ima Slovenija na vzhodnih tržiščih. Hkrati je Vodovnik tudi ugotovil, da uničevanje domače akumulatorske industrije pomeni tudi izgubo kakih 800 delovnih

Državni svet je njegovo vprašanje naslovil na ministrstvo za gospodarske dejavnosti. Odgovor željno pričakujejo tako v Mežici kot v Mariboru. Tembolj, ker je na dlani, da slovenska vlada doslej še ni naredila nič ali bore malo za zaščito in revitalizacijo domače avtomobilske industrije, ki so se ji z razpadom Jugoslavije zamajala tla pod nogami.

O tem več kot zgovorno priča dejstvo, da oba domača proizvajalca akumulatorjev svojih izdelkov ne dobavljata »domačima« avtomobilskima tovarnoma Revozu in Cimosu, čeprav so ti v vrhu evropske kakovosti. Podobno bi lahko ugotovili tudi za Iskro, Saturnus in druga slovenska podjetja. Direktor TAB Mežica Anton Kranjc je bil glede tega zelo jasen: »Takšna gospodarska politika, ki jo izvaja slovenska vlada, ogroža vse proizvajalce komponent v avtomobilski industriji!« Podobno razmišlja tudi njegov kolega Milan Naterer iz Vesne, ki ugotavlja, da to, da slovenska vlada ni sposobna prepričati Revoza, da bi bolj angažiral domače proizvajalce, o njej pove vse. Zadnji čas je, da vladnim možem kdo razloži, zakaj sploh imamo državo!

Ivo Kuljač

Vaš partner za tehnične pline

MG Ruše je podjetje za proizvodnjo in distribucijo tehničnih plinov.

● celotno paleto specialnih plinov in aparatov za njihovo uporabo.

Združujemo kapital in izkušnje mednarodno uveljavljene podjetniške skupine Messer Griesheim s sedežem v Frankfurtu v Nemčiji in tradicijo, ki si jo je na področju proizvodnje in distribucije tehničnih plinov v Sloveniji pridobila Tovarna dušika Ruše.

Pline dobavljamo v tekočem stanju s posebnimi vozili ali v jeklenkah. Uporabnikom nudimo možnost najema posoda za tekoče pline, jeklenk in ostalega pribora, potrebne za uporabo tehničnih plinov.

MG Ruše zagotavlja:

V MG Ruše proizvodimo in dobavljamo:

● vse vrste tehničnih plinov (kisik, dušik, argon, acetylen, ogljikov dioksid, propan-butan, plinske mešanice ...);

● strokovno svetovanje o najprimernejši obliki uporabe tehničnih plinov na najrazličnejših področjih,
● postavitve in servisiranje plinskih in uplinjevalnih postaj.

Naši strokovnjaki so vam na voljo na naslednjih naslovih:

sedež družbe:

MG Ruše, d.o.o.
Jugova 20
62342 RUŠE, Slovenija
Telefon: (062) 661-371
Telefax: (062) 661-601

obrat Črnuče:

Brnčičeva 27
61231 Ljubljana Črnuče
Telefon: (061) 374-624
Telefax: (061) 374-826

MG
MG RUŠE

Humoreska

Kako porodniška škoduje karieri

– Za koliko porodniškega dopusta ste? smo ob vstopu v bife Bližnja srečanja posebne sorte kar z vrat zaklicali tovarišu Neposrednemu proizvajalcu raznih strok, ki je kot navadno že zavzel svoj položaj za šankom in pil pivo.

»Za tri leta!«

– Madonca, kaj ne veste, da s tem ne bo nič več rojstev, ženske pa bodo čepele doma, namesto da bi gradile kariero, za katero so se usposobile?

»Pa saj jim ni treba čepeti doma. Predvsem jim ni treba imeti otrok, saj jim ustava zagotavlja pravico do abortusa, tudi če se jim kaj zalomi. Drugič pa jim ni treba biti doma vsa tri leta. Če hočejo, lahko gredo v službo že drugi dan po porodu.«

– Če jih bo služba čakala? Ali bi vi zaposlili žensko, če bi imela možnost kar lepo tri leta na vaše stroške sedeti doma?

»No, včasih so nekatere tovarišice, pa tudi tovariši bili na plačnih spiskih tudi več kot tri leta, ne da bi jih v fabriki videli, pa še roditi jim ni bilo treba. Ampak nekaj vam moram vseeno priznati, da dolga porodniška res škoduje karieri. To sem izkusil na svoji koži.«

– In kdaj je to bilo?

»To je bilo v času razvitega samoupravljanja. Prav takrat, ko sva z ženo imela najinega prvorojenca, sem bil v delavskem svetu naše ekonomske enote. In imeli smo na voljo, da izglasujemo ali 105 ali 133 dni porodniškega dopusta.«

– In kako ste izglasovali?

»Hudo smo se borili, kajti predsednica delavskega sveta naše ekonomske enote je bila zelo zgrajena in je navijala za 105 dni, dokler ji nisem zabrusil, da se mi čudno zdi, da se moški potegujemo za en mesec daljšo porodniško, ona kot ženska pa ne. In kako smo potem izglasovali 133 dni porodniške...«

– Torej je samoupravljanje delovalo!

»Kot doza!«

– In vaše članice kolektiva so imele mesec dni več porodniškega dopusta kot večina...

»A, to pa ne!«

– Kako da ne!? Saj pravite, da je samoupravljanje delovalo.

»Seveda je delovalo. In ravno zato našega predloga niso upoštevali. O našem sklepu je namreč razpravljala še centralni delavski svet in tu so zavestne družbene sile preglasovale našo odločitev in porodniške je bilo le 105 dni.«

– Pa ste se pritožili?

»Smo se poskusili, še najbolj siten sem bil jaz, pa sem dosegel le to, da me poslej nikdar več niso kandidirali in seveda tudi niso izvolili v kakšne organe upravljanja. Po svoje je bil to tudi določen profit, kajti poslej sem imel pred samoupravljanjem mir, res pa je, da se mi je to malo poznalo pri napredovanju. Torej vidite, da ne le podaljšana porodniška, ampak že samo zavzemanje za daljšo porodniško škoduje karieri.«

Bogo Sajovic

V sukcesiji

Horoskop

Ustavno določilo

V drugi polovici 18. stoletja se je v angleških severnoameriških kolonijah vse bolj širilo nezadovoljstvo z matično državo in zlasti njeno gospodarsko politiko. Ko je sredi sedemdesetih let 18. stoletja nezadovoljstvo preraslo v odkrito nasprotovanje in celo ponekod fizični upor, je matična država poslala vojaštvo, ki naj bi upornike »spravilo k pameti!«. Trmasti kolonisti pa se niso dali tako zlahka. Orožja, so tako ali tako imeli (zaradi lova, obrambe pred Indijanci itd.), organizirali so se po sistemu nekakšne teritorialne obrambe ali milice in se »pomirjevalcem« uprli. Za poveljnika so izbrali Georgea Washingtona (rojena 22. februarja 1732), bogatega plantažnega posestnika iz Virginije.

Washington si je v mladih letih pridobil kar nekaj vojaških izkušenj, ko se je bojeval z Indijanci in Francozi (tudi Francozi so namreč imeli v Severni Ameriki velika ozemlja). Vojsko je sicer zapustil že šestindvajsetleten, vendar je imel že čin polkovnika. Kot vrhovni poveljnik

uporniške vojske je v njej najprej uvedel disciplino. Svoje vojaške sposobnosti je pokazal v dobrem ducatu bitk, v katerih je svoje nasprotnike spravljal v obup, saj so bili kljub premoči in boljši opremljenosti znova in znova poraženi. S pomočjo Francije, ki je tako hotela okrepiti svoje oslabiljene pozicije v tem delu sveta, so uporniki končno dosegli premoč nad Britanci in po zmagi pri Yorktownu je bila vojna praktično odločena. Nekdanje kolonije so postale samostojna država, Washington pa prvi predsednik te države. Po prvem štiriletnem mandatu je bil izbran še enkrat, tretji kandidaturi pa se je odrekal, ker je bil prepričan, da sta dva predsedniška mandata za vsakega človeka več kot dovolj.

Prvo glavno mesto Združenih držav je bil New York, kmalu pa so ga prenesli v novo mesto, ki so ga poimenovali po državniku Washingtonu.

Po končani vojni so poslanci v zveznem parlamentu močno skrčili stroške za vojsko. Zmanjševali in celo razpuščali so vojaške enote, prodajali vojaško opremo in orožje, zmanjševali proračun za obrambo. Neki poslanec je celo zahteval, naj se vojska zmanjša na vsega tri tisoč mož in naj to piše tudi v ustavi. Na to pripombo se je Washington šaljivo odzval:

»Strinjam se, vendar moramo v ustavo zapisati tudi določilo, da nas ne sme napasti več kot dva tisoč sovražnikov.«

Deni

Kutinove potrošnje

Breda Kutin, predsednica Zveze potrošnikov Slovenije, naj bi kot članica organov stanovanjskega sklada prejela milijon tolarjev za sejnine. Hkrati naj bi bila udeležena tudi pri delitvi »dobička« stanovanjskega sklada, kar so ji knjižili kot prejemek »za priložnostno opravljanje dejavnosti po pogodbi o delu«. Predsednica zveze potrošnikov, ki bi morala predvsem skrbeti, da bi čim več ljudi dobilo stanovanjska posojila, se je torej dala »podkupiti« za to, da je bilo v resnici ravno nasprotno. Najprej zato, ker je osebno (za)služila denar, ki bi lahko šel posojilojemalcem, potem pa tudi, ker je (najbrž zaradi tega) (po)žegnala mahinacije, ki se kažejo v zmanjšani vsoti za stanovanjska posojila. V tej državi človek res ne more verjeti nikomur več!

Thalerjevih petinštrideset

Zoran Thaler, zunanji minister, je na vprašanje, kaj bo počel, ko ne bo več zunanji minister, dejal, da na Zahodu ljudje odhajajo v politiko pri petinštridesetih, medtem ko je pri nas ravno narobe. Generacija skojevskih politikov, ki jaha Slovenijo, naj bi pri petinštridesetih zapustila politiko in se lotila biznisa. Nič novega torej. Thaler je le glasno povedal, kar vemo že dolgo časa. Slovenskim politikom sta država in politika le vira primarne akumulacije kapitala, s katerim potem začnejo biznis. Zato tudi grabijo in kradejo kot srake.

Ovnove kupnine

Edvard Oven, direktor Stanovanjskega sklada Republike Slovenije, ugotavlja, da je denarja za stanovanjska posojila vse manj, saj kupnine usihajo, proračunskega denarja pa tudi ni. K popolni sliki, ki bi jasnejše kazala, kam usiha denar, je Oven pozabil povedati, da je sklad samo za lastne prostore odmaknil več kot 9 milijonov mark, da je izgubil na stotine milijonov tolarjev likvidnih sredstev s posojanjem denarja nesolventnim podjetjem, in končno, da so si zaposleni skupaj s člani upravnega in nadzornega odbora razdelili čedno vsoto iz naslova »dobička« sklada. Kako gre vse to skupaj z osnovnim namenom, zaradi katerega je bil sklad ustanovljen, ve le Oven in sokreatorji zgodbe o uspehu. Njihovega lastnega uspeha, seveda. Banda na prostosti!!!

Gasparijev problem

Mitja Gaspari, finančni minister, je pristal na prevzem 309 milijonov DEM dolga Ljubljanske banke od hrvaških varčevalcev. Ob tem je dejal, da to ni problem varčevalcev in komercialnih bank, pač pa gre za meddržavno zadevo. Natanko tako. O tem se bo lahko prepričal še zadnji nejevernimi Tomaž, ko bo slovenska država svojim državljanom povedala končno ceno za osamosvojitve ter od njih zahtevala tudi njeno plačilo. Gasparijev pristane na hrvaški diktat je zgolj prva »reparacija« za »briljantno« zmago v osamosvojitveni vojni 1991. Ko bomo pristali še na vse druge in še zlasti tiste, ki bodo v sukcesiji prihajali iz Beograda in od konzorcija tujih bank, nam bo šla ta »zmaga« čedalje manj v račun. Slovencem se bo šele tedaj utrnulo, da je bilo v njihovi osamosvojitvi nekaj narobe z zmago ali pa z zmagovalci.

Kuli

DELAVSKA ENOTNOST	ALKALIJNA NATRIJEVA SPOJINA	SISTEM OPTIČNIH LEC	LAHNO POLETNO OBUVALO	NEKDANJI DIKTATOR AMIN	VZDEVEK PEVKE ALENKE SMID	OSAMOSVOJITEV OSVOBODITEV	NIKO GORSIČ	RAZVOJNA FAZA POVZROČITELJA MALARJE	POTNA KAPLJA	ALPINIST ČESEN	BLED MEDNARODNA REGATA
LASTNOST NASIČENIH SPOJIN											1. IZTOK ČOP 2. ŽVEGELJ
UNIVERZIT. MESTO V SIBIRIJI											ZGORNJI DEL STOPALA
HRVAŠKA OPERNA PEVKA (MILKA)							GRAD PRI BEGUJLAH MRAK				
PEVEC STEWART MAMINA SESTRA				SMOLETOVA DRAMA PLOŠČICA PRI ROLETI							
					VREDNOST BLAGA					IRIDIJ VNAŠANJE SPOLNIH PRODUKTOV V PARTNERJA	
AVTOR: BORUT LEVEC	STAVKOVNI NASPROTIK	SKUPNA NOTACIJA SKLADBE	KAZENSKI STREL UNIČEVALKA ZELEZA				NAZIV		KONICA POSTELJNO POKRIVALO		
MAJHNA MORSKA RIBA				ZMKAVT			ZANOS VNEMA OBOLELOST ZA RAKOM				DRAMA «HLAPCI» IVAN ?
SKRIVNOST				DELOVNA METODA	ERICA JONG	TALISOVA PLJUNCA FRANCOSKA TERORISTIČNA ORGANIZACIJA		PRIPADNIK ITALCEV	DELAVSKA ENOTNOST PREDLOG		
MESTO V ZAHODNI ROMUNJI				EKSTREMNO GIBANJE V NEMILJI INKLUSKI HRAST							
VENO TAUFER		ZATAJTEV STAROGRSKO PLEME				PREBIVALEC AZIJSKE DRŽAVE TROPSKA PTICA					PRIPRAVA ZA TKANJE
NEKDANJI SLOVENSKI POLITIK (BORIS)				HLEV V GORAH BENIGNA MIŠIČNA BULA				FENIČANSKA BOGINJA LJUBEZNI JEZERO V KAZAHSTANU			
PEVEC PESTNER			IGRALKA BASINGER IZUMILO EVROPSKO GOVEDO			KRAŠKA RELIEFNA OBLIKA OZNA NA MALAKI		PRIPADNIK INKOV MEDNAROD. BEGUNSKA ORGANIZACIJA			
POLITIK WALDHEM			ZGODOVINSKO MESTO NA JAPONSKEM SELEN				IVO ANDRIČ	OTROŠKA ZADNUJICA			
LOK KROŽNICE				KRAJ V ČRNI GORI PRI VELIKI GORICI				POVRŠNA OBMOCJE			
DRŽAVA V OSREDNI AFRIKI				ROPARSKA MORSKA RIBA				PISATELJ KUHAR			

Nagradna križanka št. 9

Rešeno križanko nam pošljite do 28. februarja 1995 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 9. Nagrade so 5.000, 3.000 in 2.000 tolarjev.

Rešite nagradne križanke št. 6

MESTIC, FARSA, ALKOVA, ATENE, STANAR, KANE, SLOVENSKI EMO, KANTAVTOR, GAL, AER, NIVA, MALI, BRADL, ODDOL-

ŽITEV, LUCIEN, LEA, AON, CA, OBISTI, MRVA, LEK, ČI, MONGOL, MOTORKA, AKRONIM, IMAGO, KAL, NOEL, ARČON, PROT, INVAZIJA, DELIVEC, ARLANDA, MOABITI, ONA ON, ALZACAN

Izrebani reševalci nagradne križanke št. 5/6

1. Darja Gabrijel, Trg svobode 30, 61420 Trbovlje

2. Filip Šmid, Ribnik 3, 61420 Trbovlje

3. Simona Macarol, Smrtnikova 5, 61000 Ljubljana

Nagrade bomo poslali po pošti.

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Fronta za fronto

Spet se fronte kot za stavo podijo čez Evropo. Ta teden smo imeli kar tri, v noči na soboto pa bo še ena, vendar oslabiljena.

Letos je Valentin že dolgo ponujal ključne korenin. In če bo šlo s temperaturami še tako naprej, se bodo vrata na stežaj odpirala. Dobesedno. Vode je dovolj, rastline pa se dajo zlahka preslepit toplemu vremenu, saj ne gledajo na koledar. Motor vremenskih dogajanj na Zemlji je sončna energija. V topli polovici leta, ko je je več, so tudi vremenski procesi živahniji. Voda v ozračju nenehno prehaja iz enega v drugo agregatno stanje. Iz tekočine v plin in nazaj, pa v trdno (led)... Ker ima voda veliko toplotno kapaciteto, se pravi, da se porabi veliko toplote za taljenje in izparevanje, je torej faznih prehodov več takrat, ko je topleje. In ko se vodna para utekočini oz. ko tekoča voda zmrzne, se vsa ta energija sprošča v obliki toplote. Pomislite, kakšne velikanske količine energije se sproščajo pri nevhiti, kaj šele v ciklonu! In zato so vremenski procesi za človeka še neobvladljivi, saj ne premore toliko energije, da bi lahko vplival nanje.